GÜZEL GÖRÜNTÜLER

SIMONE DE BEAUVOIR

DOĞAN YAYINLARI : 19

DOĞAN YAYINEVİ

Cemal Gürsel Caddesi 51/B
Cebeci – Ankara
Telefon : 19 27 72

SIMONE DE BEAUVOIR

GÜZEL GÖRÜNTÜLER

(les Belles Images)

Türkçesi
Harika S. Şeren

DOĞAN YAYINEVİ

Fransızca aslından
tam metin olarak
çevrilmiştir.

Türkiye'de Yayın Hakkı
Doğan Yayınevince ONK.
Ajansından satın alınmıştır.

Kapak: hüseyin külahçıoğlu dizgi - baskı: sevinç matbaası • birinci
baskı: Mart 1972 - ankara

SIMONE DE BEAUVOIR

GÜZEL GÖRÜNTÜLER

(les Belles Images)

Çeviren :
Harika S. Şeren

CLAUDE LANZMANN'a

BİRİNCİ BÖLÜM

«Bulunmaz bir ekim ayı...» dedi Gisèle Dufrène. Hepsi gülüşüp başlarıyla onayladılar bunu. Gri mavi gökten bir yaz sıcaklığı indi; — Herkeste olup da, bende olmayan nedir? — *Plaisir de France* ve *Votre Maison* dergilerinin o kusursuz güzel resimlerine bakarak göz zevklerini okşadılar: bir lokma ekmek parasına, diyelim ki bir çörek fiyatına satın alınan ve Jean-Charles tarafından bir ton havyar fiyatına yeniden düzenlenen bir çiftlik evi; «Ha bir milyon, eksik, ha bir milyon fazla umurumda değil», demişti Gilbert. Dominique de krizantemler, patlar, yıldız çiçekleri, sarmaşık gülleri «Ile-de-France» dakilerin en güzelleri olsun istemişti. Çimen yeşilinde, mavi, mor koltuklar ve paravana insanın gözüne çarpıyordu. Ne büyük cüret! Bardaklarda buzlar şıngırdıyordu. Siyah pantalonu ve parlak gömleği içinde incecik duran, yarı beyaz, yarı kumral saçlarıyla, arkadan otuz yaşında

gösteren Houdan, Dominique'in elini öptü ve «Dominique kimse sizin gibi konuk ağırlayamıyor», dedi. (Tam aynı anda, tamamen ayrı, tıpatıp eş bir başka bahçede, biri şunları söyledi ve aynı gülümseme bir başka yüzde belirdi: «Ne kadar güzel bir pazar!» Neden düşünüyorum ki bunu?)

Güneş, meltem, ızgara, kalın bonfileler, salata, meyva ve şaraplar, kısacası her şey kusursuzdu. Gilbert yolculuk öykülerini ve Kenya'da yaptığı avları anlattı, sonra da, yerine koymam gereken daha altı parça var, diyerek japon oyununa daldı. Laurence, bir çeşit zekâ testi olan, kılavuz oyununu oynamalarını teklif etti, hepsi buna büyük ilgi duydu. Kendi şaşkınlıklarına, birbirlerinin haline gülmeğe bayılırlardı. Laurence kendini çok yıpratmıştı, onun için de şimdi bitkindi; zaman zaman ruhsal bunalım geçiriyorum diye düşündü. Louise bahçenin uzak bir köşesinde kuzenleriyle oynuyor, Catherine ise, ağır ağır yanan şöminenin önünde, halıya uzanmış kitap okuyan tüm mutlu küçük kızlar gibi, bir şey okuyordu: *Don Quichotte*. Geçen hafta *Quentin Durward'ı* okumuştu, ama gece onu ağlatan bu değildi. Öyleyse neydi? Louise heyecanla: «Anne, Catherine'in bir derdi var, gece ağlıyor», demişti. Halbuki öğretmenlerini seviyordu ve okulda yeni bir kız arkadaş edinmişti. Sağlığı yerindeydi ve evde ise, herkes çok neşeliydi.

«Gene yeni bir slogan mı arıyorsun? diye sordu Dufrène.

— İnsanları, duvarları tahta panolarla kaplamaya ikna etmeliyim.»

Ne garip! Ortalıktan kaybolduğu zaman, slogan aradığını sanıyorlardı. Çevresinde, Jeanne Texcier'nin başarısız intiharından söz ediliyordu. Dominique, sol elinde bir sigara, sağ eli sözünü kesecekleri önlemek istercesine havada, o güzel ve etkili sesiyle «Jeanne öyle zeki değildir, mesleğinde yükselmesini sağlayan kocasıdır; ama doğrusu, Paris'in en gözde kadınlarından olup da, basit bir işçi kız gibi de davranılmaz» dedi.

Tamamen ayrı, tıpatıp eş bir başka bahçede biri şöyle söylüyordu: «Dominique Langlois mı? Gilbert Mortier sayesinde mesleğinde yükseldi.» Bu haksızlık; 45 de radyonun arka kapısından girdi, kendine engel olmak isteyenleri çiğneyerek, eşşek gibi çalışıp bileğinin gücü ile bugünkü durumuna geldi. Neden insanlar birbirlerini böylesine didik didik etmekten zevk alırlar? Annemin çıkarı olduğu için Gilbert'e kancayı taktığını düşünüyorlar. Gisèle Dufrène de bunu düşünüyor. Annem bu evi, bu yolculukları, o olmasaydı, zor bulurdu; bu tamam. Ama Gilbert'in ona verdiği başka bir şey de var; babamı terk ettikten sonra iyiden iyiye şaşırmış kalmıştı (O zaman babam, evde vicdan azabı çeken biri gibi dolanıp duruyordu. Marthe'ın evlenmesinden

hemen sonra Dominique çekip gitmişti); onun bugün kendine güvenen bir kadın olması, Gilbert'in sayesindedir. (Elbette denilebilir ki.....)

Hubert ve Marthe ormandan kolları kocaman yaprak demetleriyle dolu olarak döndüler. Marthe, başı arkada, dudaklarında donup kalmış bir gülümseme, uçar adımlarla geldi: Tanrı aşkından şarhoş olmuş bir azize; inanç sahibi olduktan sonra yaptığı rol bu. Mavi ve mor yastıklara oturdular. Hubert, «Kocamış çubuğum» dediği, Fransa'da bunu böyle adlandıran son kişi olduğu kuşkusuz, piposunu yaktı. Hele onun o çarpık gülüşü ve şişmanlığı... Yolculuğa çıktığı zaman siyah gözlük takar. «Nereye gittiğimi bilmeden yaptığım yolculuklara bayılırım». Çok iyi bir dişçi olup, boş zamanlarını at yarışlarındaki ilk üçlüyü büyük bir dikkatle incelemeye ayırır. Marthe'ın kendi kendini tatmin etmek için yarattığı şeyleri anlıyorum.

«Yazın Avrupa'nın hiç bir plajında uzanacak yerden fazlası bulunmaz; ama, sizi kimsenin tanımadığı Bermuda'da, bomboş, gözün alabildiğine uzayıp giden plajlar vardır, dedi Dominique.

— Yani, küçük sevimli bir köşe, dedi Laurence.

— Ya Tahiti? Tahiti'ye niçin bir daha gitmediniz? diye sordu Gisèle.

— 1955 de Tahiti iyiydi. Şimdi Saint Tropez'den beter. Öyle adi, öyle adi ki....»

Yirmi yıl önce de babam, Floransa'ya, Granada'ya gitmeği teklif ettiğinde: «Oralara herkes gidiyor, öyle adi ki...» derdi Dominique. Dördü bir arabaya dolmuş, yolculuk yapan Güngörmüşler Ailesi!.. Babam, İtalya ve Yunanistan'da dolaşır, biz de Dominique'in o zamanlar lüks ve kibar bulduğu yerlere sayfiyeye giderdik. Şimdi ise güneş banyosu yapmak için Atlantik'i aşıyor. Noel'de, Gilbert onu Balbek'e götürecek....

«Brezilya'da, bomboş, çok güzel plajlar varmış sözde, dedi Gisèle. Brezilya'ya bir kaçamak yapılabilir. Öylesine görmek istiyorum ki orayı!

— Ooo, hayır! dedi Laurence. Zaten Paris'in tüm çevresinin hali içler acısı; bir de bunun tıpatıp benzeri, bir bütün kent düşün!

— Baban gibi sen de geçmişe bağlısın, dedi Dominique.

— Kim değil ki, dedi Jean-Charles. İnsanlar füze ve makineleşme devrinde hâlâ XIX. yüzyıl kafası taşıyor.

— Ben öyle değilim, dedi Dominique.

Gilbert söylediğine inanmış bir sesle (daha çok abartılmış bir biçimde: sözleriyle kendisi arasında her zaman bir mesafe bırakır) Sen her zaman bir ayrıklamasın dedi.

— Her halde, kentin yapımında çalışan işçiler de benim gibi düşünüp, tahta evlerini bırakmak istememişlerdir.

— Laurence'cığım, başka çareleri yoktu, dedi Gilbert. Brezilya'daki kiralar gelirlerinin çok üstünde."

Yaptığı ukalâlıklar için özür dilercesine, hafiften dudağını büzerek gülümsedi.

«Brasilia bugün çok demode, dedi Dufrène. Hâlâ öyle bir mimarîsi var ki, dam, kapı, duvar, baca hepsi ayrı ayrı seçilebiliyor. Şimdi gerçekleştirilmek istenen ise, her ögesi çok değerli olan sentetik ev: orada, dam, duvarla karışır ve avlunun ortasına doğru iner.»

Laurence, yine aptalca bir söz ettiği için kendi kendine kızar. Bilmediği şeylerden söz etmek, insanı bu hallere düşürür işte... Matmazel Houchet, bilmediğiniz konuda hiç konuşmayın, derdi. Ama böyle de olunca hiç ağız açmamak gerek. Laurence sustu ve Jean – Charles'ın anlattığı -geleceğin kentini- dinledi. Gözleri ile göremeyeceği bu geleceğin harikaları onu sonsuz sevindirdi. Bugünün insanının orta çağ insanından, onun da tarih öncesi insandan bir kaç santim daha uzun olduğunu öğrenmek çok hoşuna gitti. Onlar bu konularla böylesine ilgilendikleri için şanslılar. Bir kez daha ve hep aynı hararetle, Dufrène ve Jean – Charles mimarîdeki bunalımın tartışmasını yapıyorlardı.

— Evet kredi bulmak gerek, dedi Jean – Charles. Ama başka yollarla. İkna gücünü reddetmek, tarih ile çelişkiye düşmek demektir.»

Kimse cevap vermedi; sessizlik içinde Marthe'ın sesi yükseldi: «Tüm ülkeler silâhsızlanma konusunda anlaşsalardı! VI. Paul'un son çağrısını okudunuz mu?»

Dominique sabırsızca sözünü kesti: «Tam yetkili kişilerin bana söylediklerine göre bir savaş patlak verirse, insanlığın bugünkü duruma gelmesi için yirmi yıl yeterli imiş.»

Yerleştireceği dört parçası daha kalan Gilbert başını kaldırdı: «Savaş olmayacak. Kapitalist ülkelerle, sosyalist ülkeler arasındaki mesafe yakında ortadan kalkacak. Çünkü şu anda XX. yüzyılın en büyük devrimi yaşanıyor. Sahip olmaktan çok daha önemli olan, meydana getirmektir.»

Öyleyse, silâhlanmaya bu kadar para harcamak neden? diye düşündü Laurence. Fakat Gilbert buna verilecek cevabı bilir, Laurence da kendisi ile alay edilsin istemezdi. zaten Jean- Charles cevap verdi: Bombasız tarih düşünülemez. Ne demek istedi acaba bununla? Her halde felâket olurdu, herkesin canı sıkılıverdi.

Gilbert, Laurence'a nazikçe dönerek: «Cuma'ya geliyorsunuz. değil mi? Yeni Hi-Fi tesisatımı size dinletmek istiyorum.

— Yugoslavya kralı Alexandre'ın ve Kerim Han'ınkinin eşi, dedi Dominique.

— Gerçekten harika, dedi Gilbert. Onu dinledikten sonra, başka, sıradan bir pikapta müzik dinlenilmez.

— Öyleyse onu hiç dinlemeyeyim, çünkü müziği severim. (Yalan. gülünç olmak için söyledim bunu.)

Jean – Charles çok ilgilenmiş gözüktü:

— En az ne kadar para saymak gerek, böyle güzel bir Hi-Fi tesisatına sahip olabilmek için?

— Bir mono tesisat için en azından... en azından üç yüz bin eski frank vermen gerek. Ama bunun benim dediğimle ilgisi yok.

— Şöyle iyi bir şey almak için, her halde bir milyonu gözden çıkarmalı, dedi Dufrène.

— Bak: iyi bir mono altı yüz binle bir milyon arası tutar; stereo istersen iki milyon frankı gözden çıkart. Beni dinlersen, kötü bir stereo yerine bir mono daha iyidir, derim. İyi bir amplifikatör beş yüz bin frank kadar tutar.

— Benim dediğim gibi, en azından bir milyon ister, dedi göğüs geçirerek Dufrène.

— Bir milyonu daha aptalca harcama yolları da var, dedi Gilbert.

— Eğer Vergne, Roussillon işini başarırsa, böyle bir pikap armağan ederiz kendimize, dedi Jean – Charles Laurence'a.- Dominique'e dönerek:

— Roussillon'da yaptırmakta olduğumuz toplu dinlenme konutları için şahane bir fikri var, dedi.

— Vergne'nin çok güzel fikirleri var ama, çoğu kez gerçekleşemiyor onlar, dedi Dufrène.

— Gerçekleşecekler. Onu tanır mısın? diye sordu Jean– Charles, Gilbert'e. Onunla çalışmak çok zevklidir; tüm atölye şevk içindedir; orada uygulama yapılmaz, yaratılır.

—Kuşağının en büyük mimarı, diye söze girdi Dominique. Şehirciliğin en ileri öncüsü.

— Monnod'un yanında çalışmayı yeğ tutarım, dedi Dufrène. Orada yaratılmıyor, uygulanıyor fakat daha da çok kazanılıyor.
Hubert ağzından piposunu çıkararak:

— Bu da bir görüş, dedi.
Laurence annesine gülümseyerek ayağa kalktı:

— Birkaç yıldız çiçeğinizi çalabilir miyim?

— Tabiî.
Marthe da ayağa kalktı ve kızkardeşi ile birlikte uzaklaştı.

— Çarşamba günü babamı gördün mü? Nasıl, iyi mi?

— Evinde iken her zaman neşeli. O gün, değişiklik olsun diye, Jean– Charles ile tartıştı.

— Jean– Charles da babamı anlamıyor»

Marthe göğe bir göz atarak: «Diğer insanlardan öylesine ayrı ki, babam kendi

yönünde doğa üstülüğe ulaşıyor. Müzik, şiir onun için bir dua.»

Laurence yıldız çiçeklerine eğildi; canını sıkıyordu bu tür sözler. Tabiî onda, bende ve başkalarında olmayan bir şey var (ama onlarda olup da bende olmayan ne?) Pembe, kırmızı, turuncu, sarı renkteki nefis yıldız çiçeklerini avucunda sımsıkı tutuyordu.

«Ne güzel bir gün, değil mi yavrularım? diye sordu Dominique.

— Çok güzel, diye atıldı Marthe.

— Çok güzel», diye tekrarladı, Laurence. Gün batmak üzereydi, eve döneceği için canı sıkkın değildi Laurence'ın. Duraksıyordu. Son dakikaya kadar bekledi; annesine bir şey sormak, onu on beş yaşındayken ki kadar tedirgin ediyordu:

«Sana bir şey soracaktım....

— Ne ola ki? dedi soğuk bir sesle Dominique.

— Serge konusunda. Üniversiteyi bırakıp, televizyon ya da radyoda çalışmak istiyor.

— Baban mı görevlendirdi bu işle seni?

— Babamda, Bernard ve Georgette'e rastladım.

— Nasıllar? Hâlâ büyük aşk mı yaşıyorlar?

— Oh! Hemen şöyle azıcık gördüm.

— Babana kesin olarak söyle, iş bulma kurumu değilim. Benden böylesine yararlanmayı denemek, biraz aşırı bir davranış gibi geliyor bana. Ben kimseden bir şey beklemedim.

— Babama, yeğenine yardım etmek istiyor diye, kızamazsın her halde, dedi Marthe.

— Ona kızdığım, kendi kendine bir şey yapamamasıdır.» Dominique eliyle karşı koyacaklara set çekip: «Şayet dindar olup manastıra girseydi, onu anlardım.» (Yok daha neler diye düşündü Laurence.) Ama o orta durumda olmayı yeğledi.

Dominique onu büyük bir avukat sanıp evlenmişti ama, mecliste yazı işleri yöneticisi olarak kalmasını affedemiyordu. «Çıkışı olmayan bir yol» derdi.

«Geç oldu, yukarı çıkıp da biraz elimi yüzümü düzelteyim, dedi Laurence.»

— Babasına söz söylenmesine dayanamıyordu; onu savunmak ise, daha kötü olacaktı. Onu her düşündüğünde, kalbi burulur, bir çeşit pişmanlık duyardı. Nedeni yok ama, annemin tarafını hiç tutmadım.

«Ben de çıkıyorum, üstümü değişeceğim, dedi Dominique.

— Ben çocuklarla ilgilenirim», dedi Marthe. Rahat: Azizelik yoluna girdiğinden beri, ne

kadar angarya iş varsa sahip çıkıyor. Bundan öylesine zevk alıyor ki, insan hiç çekinmeden üstüne her işi, yıkabilir.

Annesinin oldukça güzel, İspanyol stili döşenmiş odasında, saçlarını tararken, son bir güçle:

«Cidden Serge için bir şey yapamaz mısın? diye sordu Laurence.

— Hayır.»

Dominique aynaya yaklaştı.

«Halime bak! Benim yaşımda, bütün gün çalışıp, her akşam da dışarı çıkan bir kadın,hapı yutmuş bir kadındır. Biraz uyumam gerekecek.»

Laurence aynada annesine dikkatle baktı. Yaşlanmakta olan bir kadının, kusursuz ve ideal görüntüsü vardı orada. Yaşlanan bir kadın... İşte bu görüntüyü reddediyordu Dominique. İlk kez kendini kapıp koyuveriyordu. Hastalık, yediği darbeler, hepsi üst üste gelmişti. Ansızın paniğe kapılıp:

«Bir gün yetmiş yaşıma geleceğimi aklım almıyor, dedi.

— Senin gibi, hiç bir kadın formunu koruyamaz, dedi Laurence.

— Vücudum iyi, kimseninkine imrenmiyorum, ama şuna bak.»

Gözlerini, boynunu gösterdi. Tabiî kırkında değildi artık.

«Yirmi yaşında değilsin pek tabiî, dedi Laurence. Ama pek çok erkek, görmüş geçirmiş kadınları yeğler. Kanıt istersen, işte Gilbert.....

— Gilbert.... Onu elimde tutmak için, canımı dişime takıp her akşam çıkıyorum. Yoksa bana sırt çevirebilir.

— Yok canım!»

Dominique Balanciaga tayyörünü geçirdi sırtına. Asla Chanel giyilmez; dünyanın parasına bit pazarından giyinmiş gibi oluyor insan, diye mırıldandı:

«Şu namussuz Marie-Claire ayrılmamak için direniyor: canımı sıkmaktan hoşlandığı için.

— Belki sonunda razı olur.»

Marie-Claire de, şu namussuz Dominique diyordur, kuşkusuz. Lucile de Saint-Chamont zamanında, Gilbert hâlâ karısı ile oturuyordu; ayrılması söz konusu bile değildi. Çünkü Lucile'in kocası ve çocukları vardı. Onu Marie-Claire'den ayrılmaya Dominique zorlamıştı; eğer Gilbert bunu kabul ettiyse, pek tabiî ki işine geldiği içindi. Ne olursa olsun, Laurence annesini hain buluyordu.

«Şunu bil ki, Gilbert'le ortak bir yaşantının pek çok sakıncaları olabilir; çünkü özgürlüğünü seviyor.

— Ya sen? Sen de özgürlüğünü seviyorsun.

— Evet."

Dominique üç parçalı aynasının önünde dönendi ve gülümsedi. Gerçekten, Verdelet' lere gitmekten çok hoşlanıyordu; bakanlar onda saygı uyandırıyordu. Ne kadar kötüyüm! dedi Laurence. O annesi idi ve ona karşı bir sevgi duyuyordu. Fakat, o aynı zamanda da bir yabancıydı. Aynada dönenen görüntülerin arkasında kim saklıydı? Belki de hiç kimse.

«Senin işler yolunda mı?

— Çok iyi. Başarıdan başarıya koşuyorum.

— Küçükler?

— Gördüğün gibi serpilip büyüyorlar.»

Dominique, prensip olarak soru sorar fakat, Laurence'ın can sıkıcı, ya da sadece ayrıntılı olarak verdiği, cevaplarını da, bir patavatsızlık kabul ederdi.

Bahçede Jean – Charles Gisèle'in koltuğuna eğilmişti. Her ikisinin de hoşuna giden küçük bir flört (sanırsam Dufrène'in de); ikisinin de arzulamadığı bir serüven deneyebilecek gibi bir tavır takınmışlardı birbirlerine. (Ya eğer bunu deneseler? Öyle sanıyorum ki, umursamazdım. Öyleyse kıskançlık olmaksızın aşk olabiliyor?)

«O halde Cuma için size güveniyorum, dedi Gilbert. Siz olmayınca eğlenilmiyor.

— Daha neler!

— Emin olun.»

Sanki aralarında özel bir bağ varmışçasına, Laurence'ın elini hararetle sıktı; işte, bunun için herkes onu sevimli buluyor:

«Cumaya görüşürüz.»

İnsanlar Laurence'la birlikte olmayı ısrarla isterler; evine de koşarak gelirlerdi. Laurence ise bunun neden böyle olduğunu bir türlü anlayamazdı.

«Nefis bir gün, dedi Gisèle.

— Paris'teki şu yaşantıdan sonra, böyle bir dinlenme kaçınılmaz bir ihtiyaç, dedi Jean Charles.

— Mutlak gerekli.» dedi Gilbert.

Laurence kızlarını arka koltuğa yerleştirdi, kapıları kilitledi, kendi de Jean-Charles'in yanına oturdu. Dufrène'in Citroen'inin peşi sıra küçük yola doğru yöneldiler.

«Şaşılacak şey, Gilbert'in böylesine iddiasız kalabilmiş olması, dedi Jean-Charles. Sorumluluklarını ve yetkisini düşün; buna karşılık, en ufak bir gururlanma belirtisi yok.

— Umursamıyor.

— Onu sevmemen doğal, ama şimdi haksızlık etme.

– Yok hayır, onu pek alâ seviyorum (Seviyor mu? Sevmiyor mu? Herkesi seviyor.) Gilbert'in uzun uzadıya gevezelik etmediği gerçek diye düşündü. Fakat, herkes onun, dünyanın iki büyük elektronik aygıtlar şirketinden birini yönettiğini ve ortak pazarın yaratılmasındaki rolünü biliyor.

— Gelirini merak ediyorum, dedi Jean-Charles. Her halde sınırsızdır.

— Bu kadar paraya sahip olmak beni ürkütürdü.

— Akıllıca kullanıyor.

— Evet.»

Garip; Gilbert yolculuklarını anlattığında çok eğlendiriyor insanı. Bir saat sonra ise, anlattıklarından elle tutulur bir şey kalmıyor.

«Gerçekten iyi değerlendirilmiş bir hafta sonu oldu!

— Gerçekten iyiydi.»

Ve tekrar Laurence kendi kendine: Onlarda olup, bende olmayan ne? diye sordu. Oh! Merak etmemeli; sol tarafından kalkıp, hiç bir şeyden zevk almadığı günler olur insanın. Alışık olması gerek Laurence'ın. Ama her şeye rağmen, her kez kendi kendine sorar durur: Nem var ki? Ansızın, kayıtsız olur, uzaklaşır, sanki onlardan biri değildir artık. Beş yıl önceki buhranının nedenini ona

anlatmışlardı; bu tür buhranı pek çok kadın geçirir. Dominique bunun üzerine, Laurence'a, evden uzaklaşıp çalışmasını öğütlemişti. Jean-Charles çok para kazandığını gördüğünde, buna razı oldu. Şimdi bir ruhsal çöküntü için, artık neden yok. Her zaman önümde iş, çevremde insanlar var; yaşantımdan hoşnutum. Hayır, hiç bir tehlike yok. Bu sadece ruhsal bir sorun. Eminim ki, başkaları da çoğu kez bu duruma düşer ama, büyültüp önemsemezler. Çocuklara dönerek:

«İyi eğlendiniz mi tatlılarım?

— Oh! Evet» dedi Louise atılarak.

Açık pencereden dökülmüş yaprakların kokusu giriyordu. Çocukluğundan kalma bir gökte yıldızlar parladı ve Laurence ansızın kendini çok, çok iyi hissetti.

Ferrari onları geçti. İnce eşarbı rüzgârdan uçuşan Dominique elini salladı. Gerçekten havalı bir kadın. Gilbert'e gelince, hiç elli altı yaşın adamı değil. Gerçek bir çift. Kısacası, Dominique belirli bir göreve sahip olmak için direnmekte haklıydı.

«Birbirlerine çok yakışıyorlar, yaşlarına göre güzel bir çift» dedi Jean-Charles.

Bir çift. Laurence Jean-Charles'ı inceledi. Arabada, onun yanında olmak hoşuna gitti. Jean-Charles dikkatle yolu izliyordu; Laurence da onun profiline, on yıl önce onu

çok fazlasıyle heyecanlandıran ve hâlâ da etkileyen profiline, baktı. Yüzden bakınca Jean- Charles, tamamen eskisi gibi değil — O onu artık öyle görmüyor- Zeki ve enerjik bir yüzü var, fakat bilmem nasıl söylemeli, tüm yüzler gibi onunki de kalıplaşıp kalmış. Loşlukta profilden gözleri daha dalgın, ağzı ise daha belirsiz gibi gözüküyordu. On bir yıl önce de ona böyle gözükmüştü işte; yanında bulunmadığı anlar ve kimi kez de arabada yanyana giderlerken, ona öylece gözükmeye devam ediyordu. Susuyorlardı. Sessizlik bir ortak bağı andırıyor ve kelimeler için de çok derin bir uyuşum sağlıyordu. Belki de bir hayal. Yollar tekerlekler altında eriyip giderken, çocuklar uyurlarken, Jean- Charles susmuşken, Laurence bunun böyle olduğuna inanmak istiyordu.

Az sonra, Laurence masasının başına oturduğunda, tüm kaygı ve korku yok olmuştu. Sadece biraz yorgunluk ve açık havanın verdiği bir sersemlik vardı üzerinde. Dominique'in kesin çıkışlarla: «Hayal kurup durma: Bir şeyler yap» diye bozduğu hayallerine yeniden dalmaya hazırdı; şimdi ise, kendi kendini engelliyordu. Dolma kaleminin kapağını çıkarırken «Bu sloganı bulmam gerek» dedi. Bir mobilyacıya, gömlekçiye, çiçekçiye güven, mutluluk vadeden ne güzel bir reklâm resmi. Ağaçların tatlı hışırtısı içinde, yaya kaldırımı boyunca yürüyen bir çift, geçerken ideal evden

içeri baktılar: ayaklı lambanın altında oturmuş, sırtında ankara yününden bir kazak, genç ve yakışıklı bir adam büyük dikkatle dergi okuyordu. Genç kadın elinde dolmakalemi masa başında oturuyordu. Kırmızı ve sarı yıldız çiçeklerine uygun (iyi bir rastlantı) siyah, kırmızı ve sarıların uyuşumu. Biraz önce onları topladığımda canlı çiçeklerdi. Laurence, elledığini altına çeviren o kralı düşündü. Kızı da madenden, nefis bir bebek olmuştu onun. Kendinin elledığı her şey ise resme dönüşüyordu. *Tahta panolarla, kentin inceliğini ormanın tüm şiiri ile bağdaştırınız.* Yapraklar arasından nehirin siyah çalkantısını seçiyordu. Aydınlık bakışı ile kıyıyı araştıran bir gemi geçti. Işık, camları tepeden tırnağa aydınlattı ve ansızın birbirlerine sarılmış aşıkları ortaya çıkardı; bu benim için geçmişin görüntüsü idi; ben ise, onların içeriki odada uyuduklarını sandıkları çocuklarla, gelecekleri nin tatlı görüntüsüyüm. *Çocuklar gövdesi boş bir ağacın içerisine kaydılar ve doğal tahta panolu çok güzel bir odada buldular kendilerini.* İşlenilmesi gereken bir konu. O her zaman bir görüntü olmuştu. Çocukluğunun birbirinden çok değişik olaylarıyla etkilenmiş olan Dominique, buna özellikle dikkat etmiş, bütün zekâsı ve o tükenmez enerjisi ile aradaki boşluğu doldurmağa çalışmıştı. (Yırtık ayakkabı giymek, çorapla bir balgama basmak ne demektir bilemezsin. Saçları tertemiz arkadaşlarının birbirlerini dirsekle dürtüp seni süzmelerinin ne

olduğunu bilemezsin. Hayır elbisendeki bu leke ile sokağa çıkamazsın. Git değiş.) Kusursuz bir küçük kız, başarılı bir yetişkin ve mükemmel bir genç kız. Öylesine tertemiz, kusursuz, pırıl pırıl bir kızdın ki.... derdi Jean- Charles.

Her şey temiz, yeni, kusursuzdu: havuzun mavi suyu, tenis toplarının lüks gürültüsü, pürüzsüz gökteki top top olmuş bulutlar ve köknar ağaçlarının kokusu. Laurence, her sabah penceresinin kepenklerini açtığında mat kâğıda basılmış çok güzel bir fotoğraf seyrediyordu. Otelin parkında açık renk elbiseler giymiş, yanık tenleri güzel çakıl taşları gibi güneşten parlayan, kız ve oğlan çocukları vardı. Laurence ve Jean- Charles da açık renk giyimli, yanık tenli ve pırıl pırıl idiler. Ansızın bir akşam, bir gezinti dönüşü, arabanın içinde dudakları birleşmişti; o sarılma ve o baş dönmesi.. Bunun üzerine, günlerce ve haftalarca artık bir görüntü değil fakat kan, et, arzu ve zevktim. Eskiden yaşamış olduğum, babamın ayakları dibinde otururken, ya da elini avucumda tutarken duyduğum o tatlı rahatlığın daha da bir bilinmiyenini yeniden yaşadım... On sekiz aydır, Lucien'le de yeniden aynı şey; damarlarımda ateş ve kemiklerimde o güzel gevşeme. Dudağını ısırdı Laurence. Ya Jean- Charles bilseydi! Gerçekte, Laurence'la onun arasında değişen bir şey yok. Lucien bir kenarda; ve zaten eskisi gibi de ona heyecan vermiyordu artık.

«Aradığını buldun mu?

— Henüz bulamadım.»

Kocanın dikkatli bakışı, genç kadının tatlı gülümsemesi. Gülümsemesinin güzel olduğunu çoğu kez söylemişlerdi: dudaklarında hissediyordu onu. Aradığım sloganı bulacağım başlangıçta hep zor olur. Ne kadar klişe eskitildi şimdiye dek ve ne kadar da kaçınılması gereken tuzaklar var. Fakat Laurence mesleğini iyi bilirdi. Ben tahta panolar satmıyorum: Güven, başarı, fazladan da biraz şiir satıyorum. Dominique kâğıttan resimler yapmasını teklif ettiği zaman, öylesine çabuk ve kusursuz başarmıştı ki, sanki doğuştan yetenekli idi. Güvenlik... Tahta, taş ya da tuğladan daha fazla tutuşmaz: Bunu, yangın fikrini uyandırmadan söylemeli, beceriklilik işte burada.

Ansızın ayağa kalktı. Bu akşam da Catherine ağlıyor mu?

Louise uyuyor, Catherine tavana bakıyordu. Laurence eğildi: «Uyumuyor musun canım? Ne düşünüyorsun? — Hiç bir şey.» Laurence merakla Catherine'e sarıldı. Bu gizlilikler Catherine'in davranışı değildi; o açık sözlü, hatta geveze idi. «Her zaman bir şey düşünülür. Bana söylemeyi bir dene.»

Catherine bir an durakladı. Annesinin gülümsediğini görünce karar verdi: «Anne, insanlar niçin var olmuşlar?»

İşte, sadece tahta panoları satmayı düşündüğünüz bir an, çocukların sizi sık boğaz edip, cevap istediği sorulardan biri. Hemen cevaplandırmalı: «Tatlım, eğer sen var olmasaydın, baban ve ben çok üzülürdük — Ya siz de olmasaydınız?»

Hâlâ bebekmiş gibi davrandığım, şu küçük kızın gözlerinde ne kadar çok kaygu okunuyordu. Niye bu soruyu soruyordu? Onu ağlatan şey, işte bu idi.

«Bugün öğleden sonra senin, benim, herkesin varlığından hoşnut değil miydin?»

Bununla Catherine pek yetinmiş gibi gözükmüyordu. Laurence'ın aklına birdenbire bir fikir geldi:

«Birbirini mutlu kılmak için var olunur,» dedi atılarak. Cevabı pek gururlandırdı kendisini.

Catherine, yüzü asık düşünmeğe, daha doğrusu kelimelerini aramağa devam etti:

«Ama, öyleyse niye mutlu olmayan insanlar var?»

Tamam, önemli noktaya geldik.

«Mutsuz insanlar mı gördün? Nerede canım?»

Catherine korkmuş gibiydi ve susuyordu. Nerede? Goya henüz fransızca konuşmağa

başladı, hem de neşeli. Mahalle zengin: ne serseri, ne de dilenci var; öyleyse kitapları mı? Arkadaşları mı?

«Mutsuz arkadaşların mı var?

Yo, hayır.»

Sesi içten gibiydi. Louise yatağında kıpırdandı; Catherine'nin uyuma zamanı gelmişti. Görünürde daha fazla konuşacak gibi değildi. Onu ikna etmek için zaman gerekecekti.

«Bak dinle, bunu yarın konuşuruz. Ama mutsuz kişiler tanıyorsan, onlar için bir şeyler yapmaya çalışırız. Hastalara bakılır, iyi edilir, fakirlere para verilir; o kadar çok şey yapılabilir ki...

— Öyle mi? Herkes için mi?

— Bilirsin ki, eğer mutsuzlukları çaresiz kişiler olsaydı, ben her gün ağlar dururdum. Bana her şeyi anlatacaksın ve söz veriyorum çarelerini bulacağız. Catherine'in saçlarını okşadı, söz veriyorum diye tekrarladı. Uyu şimdi yavrucağım».

Catherine yatağın içine bırakıverdi kendini. Gözlerini kapattı. Annesinin sesi, öpücükleri onu sakinleştirmişti. Ama yarın ne olacaktı? Genellikle Laurence, dikkatsizce verilen sözlerden sakınırdı. Ama bu sonuncusu kadar da düşünmeden verdiği söz asla olmamıştı.

Jean-Charles başını kaldırdı:

«Catherine bana bir düş anlattı,» dedi Laurence.

Gerçeği ona yarın söyleyecekti. Bu akşam olmazdı. Niçin? Jean-Charles çocuklarla ilgileniyordu. Laurence yerine oturdu ve araştırmasına dalmış gibi yaptı. Bu akşam olmazdı. Sonra Jean-Charles, hemencecik, beş altı cevap buluverirdi. O cevap vermeden, Laurence kendiliğinden anlamak istiyordu. Sıkıntısı neydi? Ben de onun yaşında ağlardım: Hem de ne çok ağlardım, belki şimdi onun için hiç ağlayamıyorum. Matmazel Houchet: «Tüm bu ölümlerin boşa gidip gitmediği bize bağlı» derdi. İnanırdım ona. O kadar çok şey söylerdi ki: insanlar içinde insan olmak! Kanserden öldü. İnsanların soyunu tüketme, Hiroşima: 45'de, on bir yaşındaki bir çocuğun kendini dağıtması için nedenler vardı. Hattâ, Laurence, bir hiç için böylesine korkunç şeyler yapılmasını olanaksız görmüş, Tanrı'ya her şeyin karşılığı olan bir yaşantıya inanmayı denemişti. Dominique çok akıllıca davranmıştı bu konuda. Bir papazla konuşmasına izin vermiş, hattâ ona akıllı birini de bulmuştu. Ama bu 45'de doğaldı. Fakat bugün, benim on bir yaşındaki kızım, eğer hıçkırıyorsa, bunda özürlü benim. Dominique ve Jean-Charles beni suçlayacaklar. Dominique bana bir psikolog salık verebilir. Catherine çok fazla okuyor, tam olarak da ne okuduğunu

bilmiyorum; zamanım olmuyor, olsa bile kelimelerin anlamı, benim için başka, onun için başka.

«Düşünebiliyor musun? Bizim yıldız topluluğumuzda bile, canlı varlıkların bulunduğu yüzlerce gezegen var! dedi Jean-Charles dergisine düşünceli, düşünceli vurarak. Kümese kapatılmış, onu da tüm evren sanan, tavuklara benziyoruz.

— Yeryüzünde bile küçücük bir çemberin içine kapanıp kalmışız, ona bakarsan!

— Bugün öyle değil artık. Basın, yolculuklar, televizyon ve yakında mondovizyon sayesinde, tam bir gezegen düzeyi yaşanıyor. Yanlış olan, gezegeni tüm evren sanmaktır. 85 yılında güneş sistemini keşfeşmiş olurlar.... Bu senin hayaline bir şeyler demiyor mu?

— Doğrusu hayır.

— Hayal gücün yok»

Bir üst katta oturanları bile tanımıyorum, diye düşündü Laurence. Karşıdakilere gelince, onlar konusunda epey bilgi sahibi idi, aradaki bölme sayesinde: banyoda su akar, kapılar çarpılır, radyodan şarkılar ve *Banania* reklâmları yükselir, koca karısını azarlar, o gittikten sonra da, karısı oğullarını... Ya binanın üç yüz kırk dairesinde ve Paris'in diğer evlerinde neler oluyordu? Publinf'de, Lucien'i, biraz Mona'yı, birkaç çehreyi ve birkaç ismi tanıyor-

du. Aile ve dostlar: ufak, kapalı bir düzen ve erişilemeyen diğer bütün düzenler. Dünya her yerde ayrı ve oraya girme olanağı da yok. Ama bununla beraber o Catherine'in yaşantısına sızdı girdi ve onu korkutuyor. Catherine'i ondan korumam gerek. Ona, mutsuz kişilerin bulunduğunu nasıl kabul ettirmeli? Bir gün onların da mutlu olacaklarına nasıl inandırmalı?

«Uykun yok mu?» diye sordu Jean-Charles. Bu akşam aklıma hiç bir şey gelmeyecek, inat edip oturmak boşuna. Kocasına bakarak onun gibi gülümsedi.

«Var.»

Gece teraneleri; banyoda neşe ile akan suyun gürültüsü, yatakta sarı tütün ve lavanta kokan pijama ve bu arada Jean-Charles sigarasını içerken, Laurence'ı günün dertlerinden sıyırıp kurtaran duş. Çarçabuk yapılıveren bir makyaj temizliği. İnce geceliğini sırtına geçirdi ve hazırdı. (Eşsiz buluş, şu sabahları diş fırçalarken yutulan hap: diğer zımbırtıları kullanmak hiç hoş değildi.) Beyaz çarşafların serinliğinde geceliği vücudundan kaydı, başının üzerinden uçuverdi; çıplak bir vücudun sevgisine bırakıverdi Laurence kendini. Okşayışların verdiği haz. Haşin ve hoşa giden zevk. On yıllık bir evlilik sonunda, tam bir fiziksel uyuşma; evet ama, yaşantının rengini değiştirmeyen bir uyuşma. Aşk da pürüzsüz, sağlıklı, alışılagelen bir şeydi.

«Evet, resimlerin çok hoş», dedi Laurence.

Mona gerçekten yetenekli. Laurence açtığı kampanyalarda, onun yarattığı, küçük gülünç adam tipini kullanıyordu. Firmanın en iyi değerlendiricisi olan Lucien de, biraz fazlaca kullandığını söylerdi.

«Ama, dedi Mona, o yaratığına benziyor: İnceden inceye sinsi, tatlı-sert ve zarif.

— Lucien ne söylüyor biliyor musun? Mizahta aşırıya kaçmamalı. Bu durumda-tahtanın pahalı olduğu doğru- renkli resim daha iyi yansıtıyor düşünceyi.»

Laurence, isteğine uygun olarak yapılmış resimlerden iki tanesini aldı: biri, yosunları, şatafatlı ve gösterişsiz parlaklığa sahip yaşlı gövdeleri, gizleri ile bir ulu ormandı; diğeri tahta panolarla döşenmiş bir odanın ortasında, ince, uçuşan giysileri içinde gülümseyen bir kadındı.

«Pek zevksiz buluyorum onları, dedi Mona.

— Zevksiz ama göz dolduruyor.

— Sonunda içimi dökeceğim: Burada resmin değeri yok, her zaman fotoğrafı yeğ tutuyorsunuz.»

Mona taslaklarını topladı ve merakla sordu:

«Lucien'le aranız nasıl? Artık onu görmüyor musun?

— Yoo, görüyorum.

— Artık benim yardımımı istemiyorsun.

— Tekrar ihtiyacım olacak sana.»

Mona bürodan çıktı, Laurence da resmi tamamlayacak yazıyı incelemeye koyuldu. İçi rahat değildi. Alaylı «İşte çalışan kadının içler acısı hali», dedi. (Çalışmadığı zaman kendini daha da içler acısı buluyordu.) Evde sloganlar arıyor, Büroda Catherine'i düşünüyordu. Üç gündür de ondan başka düşündüğü hiç bir şey yoktu.

Catherine'le yaptığı konuşma uzun sürmüş ve karışıkça olmuştu. Laurence onu hangi kitabın, kimin etkilediğini merak ediyordu; çünkü Catherine, mutsuzluğun ortadan nasıl kaldırılabileceğini öğrenmek istiyordu. Laurence yaşlı ve yoksullara, toplumsal yardım görevlilerinin yardım ettiğinden söz etti. Hastaları iyileştiren doktor ve hastabakıcıları anlattı.

«Doktor olabilir miyim?

— Pek tabiî, iyi çalışmaya devam edersen.»

Catherine'in yüzünde bir aydınlanma oldu; onun geleceği üzerine konuştular. Catherine çocukları iyi edecekti; annelerini de tabiî, ama özellikle çocukları iyi edecekti.

«Sen, sen ne yapıyorsun mutsuz kişiler için?»

Oyun oynamayan çocukların o katı bakışı.

«Hayatımızı kazanmak için babana yardım ediyorum. Benim sayemde okuyabilecek ve hastaları iyi edeceksin.

— Ya babam?

— O da evi olmayan insanlara ev yapıyor. Bu da onlara bir çeşit yardım etme. Anlıyorsun değil mi?»

Korkunç yalan. Ama hangi gerçeğe başvurulabilirdi ki? Catherine şaşırıp kalmıştı. Neye herkese yiyecek verilmiyordu? Laurence yeniden soru sormağa başladı ve sonunda küçük kız afişlerden söz etti. Belki en önemli konu olduğu için, belki bir başka şeyi gizlemek için böyle davranıyordu.

Bununla beraber, belki de afiş gerçekten bir açıklama idi. Resmin gücü... «Dünyanın üçte ikisi aç» ve kocaman gözleri, korkunç bir gizliliği saklayan ağzı ile bu çoçuk başı ne güzeldi. Bu benim için bir belirti: açlıkla yapılan uğraşın belirtisi. Catherine, yaşıtı aç bir oğlan çocuğu gördü her halde. Hatırlıyorum: büyükler bana ne kadar duygusuz gelirlerdi! Fark etmediğimiz ne kadar çok şey var; yani fark ediyoruz, fark ediyoruz ama aldırmayıp geçiyoruz; çünkü, üzerinde ısrar etmenin faydasız olduğunu biliyoruz. Suçlu vicdan neye yarar? Bu konuda, ilk kez babam ve Jean-Charles aynı kanıdalar. Şu üç yıl önceki eziyet olayı beni hemen hemen hasta ettiydi:

neden? Dünyanın kötülüklerine insan alışmak zorunluğunda ama, öyle de çok var ki: patlayıncaya dek tıkınanlar, kesip biçmeler, linçler, çocuk düşürmeler, intiharlar, terk edilmiş zavallı çocuklar, ölüm evleri, tutsak katliamları, manevî baskılar; bunları sinemada, televizyonda görüyor ve geçiyor insan. Bir gün bunlar ortadan kalkacak ama, bu bir zaman sorunu. Yalnız, çocuklar şimdiki zamanı yaşıyorlar ve kendilerini savunmadan da yoksunlar.

«Çocukları düşünüp, duvarlara böyle resimler asmamalı.» dedi Laurence. Ne bayağı bir düşünce. Bayağı: on beş yaşımın bir kelimesi. Fakat ne anlamı var? Benimki kızını savunmak isteyen bir annenin doğal tepkisi.

«Bu akşam baban sana her şeyi anlatır» diye sözünü tamamladı Laurence. On buçuk yaş; bir kız çocuğu için biraz annesinden uzaklaşıp, babasına yakınlık duyduğu devre. Hem o, benimkinden daha çok inandırıcı kanıtlar bulur diye düşündü.

İlk başta, Jean-Charles'ın ses tonu biraz rahatsız etti Catherine'i. Ne tam alaycı, ne de iddialı idi: babaca idi sesi. Daha sonra çok inandırıcı bir konuşma yaptı. Şimdiye dek dünyanın çeşitli noktaları birbirinden uzakta idi ve insanlar başlarının çaresine nasıl bakacaklarını iyice bilemediklerinden bencil idiler. Bu afiş, değişmesini istediğimiz, işte bu şeylerin bir kanıtı. Şimdi artık eskisinden

daha çok yiyecek elde ediliyor, zengin ülkelerden fakir ülkelere kolayca gönderilebiliyor: örgütler bununla ilgileniyor. Jean-Charles, her kez geleceği hatırladığında olduğu gibi, duygusallaşmıştı: çöller, buğday, sebze, meyva ile kaplanmış, tüm topraklar «vadolunmuş topraklar olmuştu». Süt, domates, pirinç, portakala gark edilmiş tüm çocuklar gülüyorlardı. Catherine büyülenmişçesine dinliyordu: bayram havasına bürünmüş tarlaları, sebze bahçelerini görüyordu.

«On yıl sonra üzgün kimse kalmayacak. mı?

— Bu söylenemezse de, herkes yiyecek bulacak; tüm dünya çok daha mutlu olacak»

Bunun üzerine içlenmiş bir sesle:

«On yıl sonra doğmayı çok isterdim», dedi.

Jean-Charles güldü. Kızının gelişmiş olmasından gurur duyuyordu. Onun göz yaşlarını pek önemsemiyor, okuldaki başarısı ona yetiyordu. Çocuklar çoğu kez altıncı sınıfta ne yapacaklarını şaşırırlar; fakat Catherine'in latince hoşuna gidiyor, tüm dallardan da iyi not alıyor. «O esaslı biri olmalı» der bana Jean-Charles. Evet ama kim? Şimdilik, o üzgün bir çocuk ve ben onu nasıl avutacağımı da bilemiyorum.

İç telefon çaldı. «Laurence? Yalnız mısın? — Evet — Gelip bir merhaba diyeceğim.» Gelince bana sitem edecek diye düşündü Lau-

rence. Tatil dönüşünden beri onu ihmal ettiği de doğru. Evi düzenleyip açmak, Goya'ya haber vermek gerekirdi. Louise bronşit olmuştu. Publinf'te geleneksel olarak yapılan ve eşlerin hiç birinin kabul edilmediği bayramdan bu yana, on sekiz ay geçmişti. Beraberce çok çok dans etmişlerdi — İyi dans ediyordu — öpüşmüşler ve mucize tekrarlanmıştı: Damarlarındaki o ateş ve o baş dönmesi. Onun evinde bulmuşlardı kendilerini. Laurence sarhoşluğunu öne sürerek, ağzına hiç bir şey koymamıştı — zaten hiç içmezdi — tan yeri ağarırken eve dönmüştü. Hiç pişmanlık duymamıştı; çünkü Jean-Charles bir şey bilmeyecek ve zaten de bu durum devam etmeyecekti. Sonra pek çok şey oldu! Beni izliyor, ağlıyor, sonunda ben de kabul ediyordum; sonra, ilişkisini kesiyor, bunun üzerine acı çekiyor, her yerde kırmızı Giulietta'sını arıyor, telefon başında saatlerce oturuyordum; dönüyor ve yalvarıyordu: terk et kocanı, hayır asla fakat seni seviyorum, hakaret ediyor ve tekrar gidiyordu; bekliyor, umuyor umutsuzluğa düşüyordum: buluşuyorduk, ne mutluluk; sensiz ne acı çektim, ya ben sensiz! İtiraf et kocana; asla.... Tüm bu gelgitler ve her zaman aynı noktaya varış....

«Ben de tam senin fikrini soracaktım, dedi Laurence. İki taslaktan hangisini yeğlersin?»

Lucien omuzunun üzerinden eğilip, iki resmi de inceledi. Laurence'ın, onun bu düşünceli hali, hoşuna gidiyordu.

«Karar vermesi güç. İki taslak da tamamen değişik konularda.

— Hangisi daha etkileyici?

— İnandırıcı hiç bir istatistik bilmem. Öngörüne bırak.»

Elini Laurence'ın omzuna koyarak:

«Ne zaman birlikte yemeğe çıkıyoruz?

— Jean- Charles Vergne'le sekiz gün için Roussillon'a gidiyor.

— Sekiz gün!

— Rica ederim! başımda bir sürü dert var; kızımdan ötürü canım sıkkın.

— Benim söylediğimle ilişkisini göremiyorum.

— Ben görüyorum.»

Çok iyi bilinen tartışma: beni artık görmek istemiyorsun, hayır istiyorum, anlamaya çalış, fazlaca anlıyorum... (Acaba şu anda, güneş sisteminin bir başka köşesinde, bir başka Laurence'la bir başka Luicen de aynı şeyleri mi söylüyorlar? Kuşkusuz, hiç olmazsa, bürolarda, odalarda, kahvelerde, Paris'de, Londra'da, Roma'da New- York'da, Tokyo'da, hattâ belki de Moskova'da bu böyle.)

«Yarın çıkışta bir bardak bir şey içelim, ne dersin?»

Lucien sitem edercesine baktı:

«Seçim hakkım yok.»

Dargın, odadan çıktı gitti: Yazık. Laurence'ın içinde bulunduğu durumu anlamak için ciddî bir çaba göstermişti. Asla onun ayrılmayacağını biliyor ve ona bu konuda gözdağı vermiyordu. Lucien hemen hemen her şeye katlanıyordu. Laurence da ona çok bağlı idi: onu, Jean–Charles'la karşılaştırdığında ne denli birbirlerinden farklı idiler: ateşle su gibi. O, öyküler anlatan romanları, çocukluk anılarını konu alan yazıları, soru sormayı, başı boş dolaşmayı severdi. Onun bakışları, Laurence'a kendi kendini değerli hissettirirdi. Değerli: o da kendini aldatıyor. Bir erkeğe bağlanıldığı sanılır: halbuki, kendi herhangi bir düşüncene, bir özgürlük ya da beklenmedik bir olayın görüntüsüne, seraplara bağlısındır. (Doğru mu, yoksa mesleğim mi benim düşüncelerimi çarpıtıyor)? Önündeki parçayı yazdı, tamamladı. Sonunda ince giysili genç kadını seçti. Büroyu kapadı, arabasına bindi. Eldivenlerini giyip, ayakkabısını değiştirirken, bir sevinç kapladı içini. Zihninden, Üniversite caddesine, keskin keskin tütün kokan, kitap dolu daireye varmıştı bile. Ne yazık ki, orada uzun süre kalamıyordu. En çok sevdiği, dünyada en çok sevdiği babası idi. Ama en çok da Dominique'i görüyordu. Tüm yaşantım böyle geçti: babamı sevdim, ama annem beni, ben yaptı.

«Hayvan, ne olacak!» Yarım saniye fazla duraksamış, şişko herif de yoldan çe-

kilip gitmişti. yeniden o küçük, tek yönlü, arabanın çamurluklarının sürtündüğü, yollarda dönendi durdu. Yeraltı park yerleri, dört katlı kent merkezleri: Seine nehrinin yatağı altında teknik bir kent: on yıl sonra olacak bunlar. Ben de on yıl sonra yaşamayı yeğlerdim. Nihayet bir yer var! Yüz metre ötede bambaşka bir âleme giriyordu: Eski tip pilili perdeli, yemek kokulu bir kapıcı dairesi; sessiz bir avlu, yaya çıkılan ve bastıkça ses veren taş merdiven.

«Gün geçtikçe park etmek zorlaşıyor.

— Benden önce sen söyledin.»

Babası ile beraberken, en basit şeyler bile, basit gelmiyordu ona; bu da, onun gözlerinden pırıl pırıl yansıyan, aralarındaki o ortak bağdan ileri geliyordu. İkisi de bu sırdaşlıktan zevk alıyorlardı: iki kişinin öylesine yakınlık duyup, sadece birbirleri için yaşadıkları, o anlar. Yüzü o muzip ifade ile aydınlandı. Laurence'ı oturtup, portakal suyu ikram ettikten sonra:

«Annen nasıl?, diye sordu

—Olabileceğinin en iyisi.

— Şu anda kimi taklit ediyor?»

Freud'un bir isterik kadın için sorduğu bu soru, eskiden beri tartışma konusuydu aralarında. Gerçek olan şu ki, Dominique her zaman birini taklit etmekte.

«Galiba şu ara Jacqueline Verdelet'yi taklit ediyor. Saç şekli aynı. Cardin'den giyinmeyi bıraktı, şimdi Balenciaga'dan giyiniyor.

— Verdelet'lere mi gidip geliyor? bu salon yosması..... Doğru, her önüne gelenle hiç düşünmeden düştü kalktı... Ona Serge'den söz ettin mi?

— Ona hiç bir şekilde yardım etmek istemiyor.

— Tahmin ediyordum.

— Eniştemi ve halamı da, öyle pek çok sever hali yok. Onlar için, hâlâ büyük aşk yaşıyorlar mı? diye soruyor.

— O kadar da değil. Öyle sanıyorum ki, kız kardeşim Bernard için kurduğu hayallerin pek çoğunu yitirdi. Onu artık aşkla sevmiyor.

— Ya Bernard?

— O da onun değerini hiç bilmedi.»

Aşkla sevmek; gerçek değer. Bu kelimeler onun için bir anlam taşıyor. O Dominique'i büyük bir aşkla sevmişti. Başka kimi sevdi böyle? Onun tarafından sevilmek: buna lâyık olmayı bilmiş bir kadın var mı? Kuşkusuz hayır; eğer olsaydı, dudağının kenarında hayal kırıklığının verdiği bu kırışık olmazdı.

«İnsanlar hep şaşırtıyor beni, diye söze başladı gene. Bernard rejime karşı ve oğlu-

nun O.R.T.F.* gibi hükümetin can damarı olan bir yere girmek istemesini doğal buluyor. Her halde ben inatçı ve eski bir idealist olmalıyım; her zaman yaşantımı ilkelerimle bir düzeyde tuttum.

— Benim ilkelerim yok! dedi Laurence pişmanlık duyarak.

— İlkelerin olduğunu ilân etmiyorsun herkese, ama dürüstsün; öbür türlü olmandan daha iyi.» dedi hararetle babası.

Güldü, bir yudum portakal suyu içti, çok iyi hissediyordu kendini. Onun bir iltifatına neler verilmezdi ki? Dalavere bilmez, kimseye zararı dokunmaz, paraya karşı kayıtsızdır: o eşsizdir.

Plaklarını karıştırdı. Hi—Fi bir pikap tesisatı yoktu ama, severek alınmış bir çok plağı vardı.

«Sana çok güzel bir şey dinleteceğim: *Poppée'nin Taç Giyme Töreni*'nin en son doldurulan plağı.»

Laurence dikkatini vermeğe çalıştı. Vatanına, dostlarına elveda diyen bir kadın. Çok güzel. Babasına baktı: Onun gibi tam anlamıyla kendini verip dinleyebilmek... Jean-Charles' da, Lucien'de bulduğunu sandığı şey, yalnız onda vardı: yüzünde sonsuzluk yansıyordu. Her an için kendi kendinin dostu ve sıcak yu-

---

* — *Fransız Radyo Televizyonu.*

vası olmak... Onu ihmal ettiğim için kendime kızıyorum; ama aslında benim ona ihtiyacım var. Ona baktı, gizinin ne olduğunu, bir gün onu keşfedip edemiyeceğini sordu kendi kendine. Müziği dinlemiyordu. Uzun süredir müzik bir şey demiyordu artık ona. Monteverdi'nin dokunaklılığı, Beethoven'in trajikliği, hiç çekmediği acıları ima ediyordu ona: öylesine yakıcı, ezici ve dev gibi acılar. Bazı buruk acılar, bir çeşit öfke, umutsuzluk, boşluk, şaşkınlık, bunalım geçmişti başından: özellikle bunalım. Bunalımı kimse müzikle dile getiremiyor....

«Evet, çok çok güzel» dedi canlı bir sesle.

(Düşündüğünüzü söyleyin derdi, Matmazel Houchet. Babası ile bile, olanaksız bir şeydi bu. Hep, insanların sizden beklediği şeyler söylenir.)

«Seveceğini biliyordum. Devamını da koyayım mı?

— Bugün dinlemeyeyim. Sana bir şey danışmak istiyordum; Catherine konusunda.»

Ne cevap vereceğini önceden bilmeden, dikkat kesilip dinledi. Laurence konuşmasını bitirince, düşündü ve:

«Jean-Charles'la aranız iyi ya? dedi.»

Yerinde bir soru. O zamanlar evde o boğucu sessizlik olmasaydı, belki katledilmiş

musevî çocukları için o kadar çok ağlamazdım.

«Her şey çok iyi.

— Çabuk cevap veriyorsun.

— Gerçekten her şey gayet yolunda. Onun dinamikliği bende yok ama bu çocuklar için bir denge sağlıyor. İş ki, ben çok dalgın olmayayım.

— Niye, işinden ötürü mü?

— Hayır. Genel olarak dalgınım gibi geliyor bana. Ama çocuklarla olunca da pek dalgın olduğumu sanmıyorum.»

Babası sustu, o sordu:

«Catherine'e ne cevap verebilirim?

— Cevabı yok. Bir kez soru soruldu mu, verilecek cevap kalmaz.

— Fakat mutlak cevaplandırmalıyım. Neden var olunur? Tamam, bu soyut ve metafizik; bu soru o kadar zihnimi kurcalamıyor. Ama işin kötüsü bir çocuk için çok yıkıcı bir şey bu.

— Felâketin ardında bile kıvanç bulunabilir. Ama itiraf edeyim, on yaşındaki küçük bir kızı buna inandırmak kolay değil.

— Öyleyse?

— Öyleyse, onunla konuşup onu üzen şeyi anlamağa çalışacağım. Sana sonucu sonra söylerim.»

Laurence ayağa kalktı:

«Gitmeli, vakit geldi.»

Belki babam benden ve Jean-Charles'dan daha becerikli olacaktır bu konuda, dedi Laurence. O, çocuklarla nasıl konuşulacağını bilir: hem nabza göre şerbet verir, hem de çok güzel armağanlar bulur alır. Babası evlerine geldiğinde cebinden, dev bir elma şekerini andıran parlak çizgilerle süslenmiş silindir biçiminde bir karton çıkardı. Sıra ile, Louise, Catherine, Laurence gözlerini dayayıp baktılar: bir sekizgenin simetrisi içinde çoğalan, şekillenen, bozulan, uçuşan renk cümbüşü gördüler. Maddesini dünyanın meydana getirdiği içi boş bir çiçek dürbünü: halılar, perdeler, kitaplar, yıldız çiçekleri. Jean-Charles da baktı.

«Kumaş ya da duvar kâğıdı desinatörünün pek güzel işine yarar, dedi. Dakikada on fikir.....»

Laurence, babasının üstünde hiç fikir yürütmeden içtiği çorbayı dağıttı. («Yemiyor besleniyorsunuz» demişti bir gün: Laurence da Jean-Charles kadar yemek zevkine önem vermezdi.) Çocuklara öyküler anlattı, güldürdü onları ve sezdirmeden sorular sordu. Ayda dolaşmak hoş olurdu her halde; korkarlar mıydı acaba oraya gitmeye? Yooo, hiç değil! Eğer gidilirse uçağa binmekten daha fazla tehlikeli olmayacağını zaten bileceklerdi. Uzay adamı onları hiç de şaşırtmamış-

tı; hattâ televizyonda seyrederlerken onu biraz da şapşal bulmuşlardı Resimli kitapta okumuşlardı zaten bu öyküyü; hattâ orada aya iniş bile vardı. Onları şaşırtan hâlâ aya inilmemiş olmasıydı. Babalarının söz ettiği diğer uydularda yaşayan bu insanüstü, insanaltı, insanları tanımayı çok isterlerdi. Onları birbirlerine söz yarışına girip tarif ettiler, büyük babalalarının varlığı, seslerinin gürültüsü, sofranın zenginliği içinde çoşup kendilerinden geçtiler. Lisede astronomi okunuyor mu? Hayır. Fakat çok iyi eğleniliyor, dedi Louise. Catherine kendinden bir yaş büyük ve çok zeki Brigitte'le biraz aptalca olan fransızca öğretmeninden bahsetti. Niye aptal ki? Aptalca şeylerden başka bir şeyler söylemediği için. Ananaslı dondurmayı tıkınırlarken, büyükbabalarına, daha önce söz vermiş olduğu gibi, arabayla bir pazar gezmesi yaptırması için yalvardılar. Fransa tarihinde sözü geçen Loire şatolarına gitmeyi istediler.

Üçü başbaşa kalınca; «Laurence boşu boşuna telâşlanıyor, siz de öyle düşünmüyor musunuz? dedi Jean-Charles. Catherine'in yaşındaki tüm çocuklar soru sorar.

— Ama niye bu tür sorular sorsun, dedi Laurence. Yaşadığı hayata çok dikkat ediliyor, kötü şeylerden de korunuyor.

— Hangi çocuk kötülüklerden korunabiliyor, bugünkü gazete, sinema, televizyonla? dedi babası.

— Televizyon konusunda çok dikkat ediyorum, dedi Laurence. Gazeteleri de ortalıkta bırakmıyoruz.»

Catherine'e gazete okumasını yasakladı ve insanın yeterince bilgisi olmayınca olayları ters anlayıp yanılabileceğini örneklerle anlattı; hem zaten gazeteler de çoğunlukla yalan yazıyorlardı.

«Her şeyi de kontrol etmen olanaksız. Yeni kız arkadaşını tanıyor musun?

— Hayır.

— Söyle de bir gün getirsin onu. Kim olduğunu, Catherine'le ne konuştuğunu anlamaya çalış bakalım.

— Bilinen bir şey varsa, Catherine neşeli, sağlıklı ve derslerine de iyi çalışıyor. Ufak bir ruhsal bunalımı, trajik bir olay yapmak yersiz.» Laurence, Jean-Charles'ın haklı olduğunu düşünmek isterdi. Sarılıp öpmek için odalarına gittiğinde küçükler yataklarında sıçrayıp bir avaza gülüp takla atıyorlardı. O da sırtlarını örtüp, onlara gülümsedi. Fakat Catherine'in kuşku içindeki yüzünü hatırladı. Brigitte kimdi? Bu işte bir rolü olmasa bile, bunu merak edip öğrenmem gerekirdi. Pek çok şey gözümden kaçıyor. Oturma odasına geçti. Jean-Charles'la babası her çarşamba karşılıklı yaptıkları tartışmalara dalmışlardı. «Hayır dedi Jean-Charles sabırsızlıkla, insanlar kök-

lerini, bağlarını yitirmiş değillerdir. Yeni olan, gezegen düzeyinde kök salmış olmalarıdır.

— Hiç bir yerde olmaksızın, her yerde varlar artık.

— Şimdiye dek, hiç böylesine kötü yolculuklar yapılmamıştı.

— Yolculuğun tam anlamı ile sıla özlemi yaratan büyük bir değişiklik olmasını istiyorsunuz. Ama dünya şimdi tek bir ülke artık; bir yerden diğerine geçişin zaman alması bile şaşılacak bir şey oluyor.»

Jean-Charles Laurence'a baktı:

«Son New-York dönüşümüzü hatırlıyor musun? Jetlere öylesine alışmıştık ki, yedi saat uçuş bitmez tükenmez gelmişti.

— Proust telefon konusunda aynı şeyi söyler, hani Doncière'den büyükannesine telefon ettiği zaman; hatırlıyor musunuz? Uzaktan gelen bu sesin mucizesine öylesine alışmış ki, beklerken sinirlendiğini farketmiş.

— Hatırlamıyorum, dedi Jean-Charles.

— Bu kuşağın yumurcakları da uzayda dolaşmayı doğal buluyorlar. Hiç kimseyi, hiç bir şey şaşırtmıyor. Yakında teknik, doğanın kendisi gibi gözükecek ve tümü ile insanca olmayan bir evrende yaşayacağız.

— Niye insanca olmayan? İnsan çehre değiştirecek; o değişmez bir kavram içine hap-

sedilemez; ama sizin çok fazla önem verdiğiniz — kişi, sanat — gibi değerleri boş zamanı sayesinde tekrar elde edecek insan.

— Tutulan yol o değil.

— Nasıl değil; süsleme sanatına bakınız, mimarîye bakınız sadece hizmet düşüncesi ile yetinilmiyor artık. Bir çeşit barok sanata yani estetik değerlere dönüş var.»

Neye yarar? diye düşündü Laurence. Ne olursa olsun, zaman ne daha çabuk, ne de daha ağır akıp gidecek. Jean-Charles şimdiden 1985 i yaşıyor, babam da 1925 i özlüyor. Hiç olmazsa yaşadığı, sevdiği bir dünyadan bahsediyor: Jean-Charles belki de hiç gerçekleşmeyecek bir gelecek yaratıyor.

«Eskinin demiryolları döşeli görünümünden daha çirkin bir şey olmadığını itiraf etmeli. Şimdi, demiryolları ve elektrik şirketi, Fransa'nın değerli görünümlerinin güzelliğini korumak için dikkate değer çaba harcıyor.

— Daha çok, acınacak bir çaba bu.

— Yooo hayır.»

Jean-Charles çevreleri ile çok güzel bir uyuşum içinde olan, elektrik santrallarını, garları saydı. Bu tartışmalarda hep o üste çıkardı, çünkü olayları örnekleri ile sıralıyordu. Laurence babasına gülümsedi. O susmayı yeğlemişti; fakat dudağının kenarındaki kırışık, gözlerinin parıltısı, inançlarını değiştirmediğini belli ediyordu.

Gidecek nerdeyse, diye düşündü Laurence. Bu kez de ondan iyice yararlanmamış olacak. Ne oluyor bana? Hep başka şeyi düşünüyorum.

Bir saat sonra, «Baban XX. yüzyıla girmeyi reddeden adam tipi, dedi Jean Charles.

— Sen de XXI. yüzyılda yaşıyorsun», dedi gülümseyerek Laurence.

Masasının başına geçti yerleşti. Lucien'in yönettiği son anketleri dikkatlice incelemesi gerekiyordu. Dosyayı açtı. Can sıkıcı, hattâ kahredici buldu. Pürüzsüz, parlak, aydınlık akıp gidiciliğin ve donmuş kalmış kusursuzluğun düşü; erotizmin ve çocukluğun, saflığın değerleri bunlar işte: hız, zorbalık, güven. Acaba tüm zevkler böylesine basit hayalî görüntülerle açıklanabilir mi? Pek sanmam. Şu psikologların işi de çok nankör: sayısız testler, aldatmacalar, incelikler ve sonunda hep aynı cevaplar. İnsanlar tehlikesiz olacak yenilik, ciddî olan eğlence, kendilerine pahalıya mal olmayacak bir ün sahibi olmak istiyorlar..... Laurence için hep aynı soru; çevresine güven, rahatlık duygusu verirken dikkati çekmek ve şaşırtmak; yaşantımızdan hiç bir şey değiştirmeden, onu allak bullak edecek sihirli değnek.

«Küçükken sen de çok soru sorar mıydın?

— Sanırım.

—Ne gibi sorular olduğunu hatırlamıyor musun?

— Hayır.»

Jean-Charles kitabına daldı. Çocukluğuyla ilgili her şeyi unuttuğunu iddia ederdi. Normandiya'da küçük bir esnaf olan babası, iki erkek kardeşi ve annesi ile olan doğal ilişkiler: geçmişinden kaçması için hiç neden yoktu. Gerçek şu idi ki, hiç ondan söz etmezdi.

Jean-Charles okuyordu. Madem ki bu dosya canını sıkıyor, Laurence da bir şeyler okuyabilirdi. Ama ne? Jean-Charles hiç bir şeyden söz etmeyen kitaplara bayılırdı. Anlıyor musun, bu genç yazarların en güzel yanı, bir öykü anlatmak için değil, yazmış olmak için yazmaları; hani zevk için taşları üst üste dizmek gibi bir şey. Laurence bir asma köprüyü anlatan üç yüz sayfalık bir kitabı okumaya başladı; on dakika dayanamadı. Lucien'in salık verdiği romanlara gelince, onlar da en az Monteverdi kadar yaşantısı ile ilgisiz olaylardan bahsediyordu.

Peki, tamam. Edebiyat bana bir şey demiyor; ama kendimi eğitmeye gayret etmeliyim. Öylesine cahilleştim ki! Babam: «Laurence benim gibi bir kitap kurdu olacak.» derdi. Oysa, onun yerine..... Evliliğinin ilk yılları neden gerileyip durduğunu anlamış-

tı; durumu klasikti: aşk ve annelik. Zekâ ile duygusallık arasında henüz ahenkli bir denge kurulmadan, gencecik yaşta evlenince çok sert coşkusal bir şok oluyordu. Sanki benim için bir gelecek yokmuş gibi geliyordu; ama Jean-Charles'ın ve küçüklerin bir gelecekleri vardı, benimse yok. Öyleyse, kültür sahibi olmam neye yarayacaktı? Kısır döngü: her geçen gün, kendimi ihmal ediyor, canım sıkılıyordu ve gitgide benim, bana sahip olmadığımı hissediyordum. (Ama tabiî ki bu ruhsal bunalımın çok daha derin nedenleri vardı; bundan kurtulmak için bir psikanalize ihtiyaç duymamıştı; hoşuna giden bir mesleğe başladı ve kendini toparladı.) Ya şimdi? Sorun bambaşka: zaman az geliyor bana; bulunması gereken fikirler, düzenlenmesi gereken sloganlar sabit fikir halini alıp, bunalıma dönüşüyordu. Hiç olmazsa Publini'e girdikten sonra gazeteleri okuyordu. Şimdi ise, Jean-Charles'ın verdiği haberlerle yetiniyordu: yetmez. «Kendi kendinize bir fikir sahibi olun» derdi Matmazel Houchet. Eğer bugün beni görseydi, epeyce hayal kırıklığına uğrardı! Laurence küçük orta masası üzerinde duran *Le Monde*'a uzandı. Çok cesaret kırıcı; ipin ucunu hiç kaçırmamak gerekiyormuş, yoksa hapı yutuyor insan: her şeyin, her zaman bir öncesi vardır. Burundi de ne ki? Ya O.C.A.M.? Budist rahipleri neden gösteri yapıyorlar? General Delgado kimdir? Gana nerede? Gazeteyi katladı; hiç olmazsa biraz içi rahatlamıştı. Çünkü,

insan gazete okurken ne gibi bir olayla karşılaşacağını bilemiyor. Boşu boşuna zırhlandım, onlar kadar sağlam değilim. «Kadınların kuruntulu yönü», der Jean—Charles, halbuki kadın haklarının savunucusudur. Bununla savaşıyorum. Kuruntulu olmaktan nefret ederim, onun için de, en iyisi o ortamı yaratacak olaylardan kaçınmak.

Tekrar dosyayı eline aldı. Niye yaşıyoruz? Benim sorunum değil bu. Yaşanır. Önemli olan, onu fark etmeden hızını alıp ölüme dek bir solukta varmaktır. Bu hız beş yıl önce kesildiydi. Bir sıçrama yaptıydım. Ama zaman uzun, yeniden düşüyor insan. Benim sorunum, bu uzaktan uzağa meydana gelen yıkılma, çökme; sanki Catherine'in sorusuna verilecek korkunç bir cevapmış gibi. Yok canım! Bunu şimdiden düşünmek sinir hastası olmanın yolunu tutmuş olmak demektir. Yeniden düşmeyeceğim. Şimdi haberliyim, silâhlıyım ve dizginlerim elimde. Zaten geçirdiğim bunalımın gerçek nedenlerini biliyorum; onları geride bıraktım: babamla, Jean—Charles'a karşı duyduğum, karşıt duyguların çatışmasını çözümledim. Artık bunun için öylesine çok üzülmüyorum.

Çocuklar uyuyor, Jean—Charles okuyordu. Bir yerlerde Lucien onu düşünüyordu. Yaşantısını bir tüm olarak, sıcacık bir yuva, bir koza gibi hissediyordu çevresinde; bu güvenlik duygusunda en ufak bir çatlama olmaması için biraz uyanık ve enerjik olmak yeterdi.

İKİNCİ BÖLÜM

«Gilbert beni niye görmek istiyor?» Sonbahar ve kasaba kokan ıslak bahçeleri ile, Neuilly evlerinin tümü kliniği andırırdı. «Dominique'e söylemeyin.» Sesinde korku seziliyordu. Kanser mi? Kalp mi?

«Geldiğiniz için teşekkürler.»

Kırmızı ve grilerin uyumu, yerde siyah döşeme, değerli tahtadan yapılmış raflar üstünde ender bulunan kitaplar, pahalı cinsten iki modern tablo, Hi-Fi tesisat ve bar: bir kupon döşemelik kumaş ya da değerli bir tahtadan yapılmış bir raf fiyatına, bu milyarder bürosunu satabilmekti iş.

«Biraz viski?»

— Hayır teşekkür ederim. - Laurence'ın boğazı düğümlenmişti. - Ne oluyor? Ne var?

— Bir meyva suyu?

— Onu içerim.»

Hiç acele etmeden, onunkini verdi, kendininkini aldı, kendi bardağına buz koydu. İşi tavına getirmeye ve zamanı geldiğinde konuşmaya alışık olduğundan mı böyle davranıyor? Yoksa zor durumda mı?

«Dominique'i iyi tanırsınız, onun için de bana bir yol gösterebilirsiniz.»

Kalp mi, yoksa kanser mi? Gilbert'in Laurence'a fikir danışması için çok ciddî bir şey olması gerek. Kulağına girmeyen bir sürü anlamsız kelimeler işitiyordu Laurence:

«Bir genç kıza aşığım.

— Nasıl yani?

— Aşık. Aşk gibi: On dokuz yaşındaki bir genç kıza.»

Dudaklarında çepeçevre bir gülümseme belirdi, sanki çok basit bir gerçeği, bir geri zekâlıya anlatırcasına babaca bir sesle devam etti:

«Bugün on dokuz yaşındaki bir kızın, elliyi aşmış bir adamı sevmesi, öyle ender rastlanan bir olay değil.

— Demek ki, o da sizi seviyor?

— Evet.»

Hayır, diye haykırdı içinden Laurence. Anneciğim! Zavallı anneciğim! Gilbert'e soru sorup, durumunu açıklamasına yardım etmek istemiyordu. Gilbert susuyordu. Laurence susamayacağı için, konuştu.

«O halde?

— O halde evleneceğiz.»

Bu kez yüksek sesle bağırdı:

«Ama bu olanaksız!

— Marie-Claire boşanmayı kabul etti. Patricia'yı tanıyor ve çok seviyor.

— Patricia mı?

— Evet Lucile de Saint-Chamont'un kızı.

— Olanaksız bu!» diye tekrarladı Laurence.

Patricia'yı on iki yaşındayken görmüştü bir kez; sarışın, zarif, hareketli, küçük bir kızdı. Geçen yıl da sosyeteye katılış balosunda, beyaz giysiler içinde çektirdiği, resmini görmüştü. Annesinin, zenginlerin kollarına attığı, güzel bir ahmaktan başka bir şey değildi o.

«Dominique'i bırakıp gidemezsiniz: yedi yıl sonra;

— İyi ya işte.»

Küstahça bir sesle söyledi ve gülümsedi. O, sadece öküzün biri. Laurence kalbinin hızlı hızlı attığını fark etti; korkunç bir film mi, yoksa gerçek olayların ta kendisi mi? Belli olmayan, o kâbuslardan birini yaşıyordu. Marie-Claire boşanmayı kabul etmişti; tabiî Domi-

nique'e kötü bir oyun oynadığı için de çok mutluydu.

«Fakat Dominique sizi seviyor, yaşantınızı sonuna dek birlikte götüreceğinizi sanıyor. Terk edilmeye dayanamayacaktır.

— Dayanılır, dayanılır,» dedi Gilbert.

Laurence sustu. Tüm söyleyeceklerinin boşuna olduğunu biliyordu.

«Böyle üzülmüş bir hal almayın, canım. Anneniz canlı, enerjik bir kadındır. Elli bir yaşındaki bir kadının, elli altı yaşındaki bir erkekten daha yaşlı olduğunu da bilmektedir. Mesleğine, modern yaşantısına bağlıdır. Razı olacaktır bu ayrılığa; yanlız olayları ona en iyi ne şekilde anlatmalı diye düşünüyordum; sizin fikrinizi bunun için almak istedim.

— Her ne şekilde anlatılırsa anlatılsın, hepsi de kötü sonuç verecektir.»

Gilbert, kendine cazibeli ününü kazandıran o bakışı ile baktı:

«Sizin kararınıza çok güvenim var. Sizce, artık onu sevmediğimi mi söylemeliyim, yoksa hemen Patricia'dan mı söz etmeliyim?

— Buna dayanamaz. Yapmayın bunu! diye yalvardı Laurence.

— Onunla yarın öğleyin konuşurum. Akşam üzeri onu görebilmek için işlerinizi ayarlayın. Birine ihtiyacı olacaktır. Nasıl bir tepki

gösterdiğini de, bana telefon eder söylersiniz.

— Aa, daha neler! dedi Laurence.

— Onu fazla kırmamak marifet; hattâ dostluğunu da kaybetmek istemem, bu da onun yararına.»

Laurence ayağa kalktı ve kapıya doğru yürüdü. Kolundan yakaladı onu Gilbert.

«Ona bu konuşmamızdan bahsetmeyin.

— Canım ne isterse onu yaparım.»

Arkasından, Gilbert saçma sapan şeyler mırıldandı; Laurence elini vermedi, kapıyı çarptı, çıktı. Nefret ediyordu ondan. Ansızın, bunu kendi kendine itiraf etmenin rahatlığını duydu: «Her zaman Gilbert'den nefret etmiştim.» Ölü yaprakları ezerek yürüdü; korku çevresini kalın bir sis gibi kaplamıştı. Ama bu karanlıkları, sert, aydınlık bir gerçek deldi geçti: «Ondan nefret ediyorum!» Ve sonra düşündü: «Dominique de ondan nefret edecek!» O hem gururlu, hem de kuvvetlidir. «Basit bir işçi kız gibi davranılmaz.» Acı çekecek ama, gururu onu kurtaracak. Zor ama güzel bir rol: ayrılığı kibar bir şekilde karşılayan kadın. İşine dalacak, yeni bir sevgili bulacaktır.... Ya, hemen şimdi ben haber versem ona? Laurence direksiyonun başında hareketsiz oturur, kalır. Birden ter basar, kusmak gelir içinden. Gilbert'in söyleyeceklerini, Dominique'in

duyması olanaksız bir şey. Bir şey olacak: gece ya Gilbert, ya da Dominique ölecek. Veya kıyamet kopacak.

Yarın, bugün oldu. Kıyamet kopmadı. Laurence yaya geçidine park etti arabayı; ceza için aldırma. Bürodan üç kez aradı ve meşgul sesi işitti. Dominique açık bırakmış telefonu. Asansöre bindi, ellerinin terini kuruladı, doğal bir hal takındı.

«Rahatsız etmiyorum ya? Telefonun cevap vermedi, sana bir şey danışmaya geldim.»

Annesine fikir danışmayacağı, kör kör parmağım gözüne; çünkü hiç danışmazdı; hem Dominique onu duydu, duymadı:

«Gir.»

Yumuşak tonlarda döşenmiş salonun «rahat – sessiz» köşesine geçip oturdular. Bir vazoda, kocaman, acı sarı, uğursuz kuşları andıran, bir demet çiçek duruyordu. Dominique'in gözleri şişti. Ağlıyor mu ne? Meydan okurcasına:

«Sana hiç de hoş olmayan bir şey anlatacağım!

—Ne ola ki?

— Gilbert biraz önce bana bir başka kadını sevdiğini söyledi.

— Şakadır canım! Kimmiş o?

— Kim olduğunu söylemedi. Sadece bana «İlişkilerimize bir başka yön vermemiz» gerektiğini anlattı. İyi bir bahane! Bu hafta sonu Feuverolles'e gelmeyecek. — Çatallaşan sesi kinden titredi: — Yani beni yüzüstü bırakıyor! O kadının kim olduğunu bulacağım ve sana yemin ederim, ona kötülük edeceğim!»

Laurence bir an durakladı: bir seferde bitirmeli mi? Korkar, o cesareti bulamaz kendinde. Zaman kazanmalı.

«Kuşkusuz bu bir kapris değil; onun sadece arzuları vardır. — Ansızın bir haykırma duyuldu: — Pis herif! Namussuz!»

Laurence annesinin omuzlarından tuttu:

«Bağırma.

— Canım istediği kadar bağırırım. Namussuz, namussuz!»

Laurence annesinin bağırabileceğini, böylesine haykıracağını asla düşünmemişti: Sanki o kötü oyun oynanan tiyatrolarda imişçesine bağırıyordu. Tiyatroda olabilirdi ama, gerçekte hayır. Ses, odanın — rahat, sessiz — köşesinin yumuşak havasında keskince ve edepsizce yükseldi:

«Namussuz! Namussuz!»

(Çiçeklerle dolu vazoları olan, tamamen ayrı, tıpatıp eş bir başka salonda aynı haykırış bir başka ağızdan çıktı. «Namussuz!».)

Dominique divana yığıldı ve hıçkırdı:

«Düşünebiliyor musun? Bunu benim gibi bir insana yapmak. Beni bir işçi kız gibi yüzüstü bırakıp gidiyor.

— Hiç bir şeyden kuşkulanmıyor muydun?

— Hiç. İyi aldattı beni. Geçen pazar gördün onu: ağzı kulaklarında idi.

— Ne dedi tam olarak?»

Dominique doğruldu, saçını taradı eliyle; yaşlar yüzünden akıyordu:

«Bana gerçeği söylemesi gerektiğini, beni saydığını, bana hayran olduğunu söyledi; hep aynı maval. Ama bir başkasını seviyormuş.

— Adını sormadın mı?

— Becerip soramadım, dedi Dominique dişleri arasından. — Gözlerini sildi. — Tüm küçük hanım dostlarımı duyar gibiyim. Gilbert Mortier, Dominique'i yüzüstü bıraktı. Ne bayram edecekler!

— Hemen bir başkasını bul: sana kur yapan bir sürü adam var.

— Evet, bir yığın fırsat düşkünü....

— Yolculuğa çık, onlara Gilbert'den vazgeçebileceğini göster. Pis herifin biri, haklısın. Onu unutmak için bir çare bul.

— Buna pek memnun olurdu! Hem de öyle bir işine gelir ki...»

Ayağa kalktı, salonda aşağı, yukarı yürüdü:

«Onu yeniden elde edeceğim. Şu, ya da bu biçimde.

Hain hain Laurence'a baktı:

— O, benim son şansımdı, anlıyor musun!

— Yok canım!

— Hadi canım sen de! Elli bir yaşındaki bir insan yeniden hayat kuramaz. — Manyak bir sesle tekrarladı:

— Onu tekrar elde edeceğim. Güzellikle, ya da zorla.

— Zorla mı?

— Evet. Eğer ona baskı yapma yolunu bulursam.

— Nasıl bir yol?

— Arayacağım.

— Fakat zorla olduktan sonra onu elinde tutmak sana ne kazandıracak?

— Onu tutmayı. Yüzüstü bırakılmış bir kadın olmayacağım.»

Yeniden oturdu yerine, gözleri sabit, ağzı kenetlenmişti. Laurence konuştu. Eskiden annesinin dudaklarından dökülmüş olan kelimeleri tekrarladı: vakur olmak, soğukkanlılığını

korumak, cesaret, kendine saygı, halini belli etmeme, seviyeli bir biçimde davranma, rolün her zaman en iyisini yapabilme. Dominique hiç cevap vermedi. Yorgun bir sesle:

«Evine git. Düşünmeye ihtiyacım var. Pét ridès'lere tarafımdan telefon edip anjin olduğumu söylersen, bana iyilik edersin.

— Uyuyabilecek misin?

— Her halde, uyuşturucu nesneleri fazla kaçırmayacağım, eğer buysa seni meraklandıran»

Alışılagelmemiş ve rahatsız edici bir şekilde Laurance'ın ellerini tuttu; parmakları ile bileklerini sıkarak:

«Bu kadının kim olduğunu öğrenmeye çalış.

—Bunu öğrenmek için tanıdığım en iyi kişi Gilbert.

— Bir deneyiver.»

Laurence ağır ağır merdivenleri indi. Göğsünde bir şey sıkışıyor ve nefes aldırmıyordu. Sevgiden ve üzüntüden erimeyi yeğlerdi; ama, kulaklarında hep o ses, gözlerinde hep o hain bakış vardı. Hiddet ve kırılmış bir gurur; bir aşk acısı kadar kahredici: fakat aşksız bir aşk acısı. Kim Gilbert'i aşkla sever ki? Ya Dominique hiç sevdi mi, sevebilir mi? (O zaman babası evde acı çeken bir ruh gibi durmadan dolanıp duruyordu; onu sevmiş, hâ-

lâ da seviyordu. Laurance sevgiden ve üzüntüden eriyordu. İşte o günden beri Dominique'in çevresinde bir çeşit kötülük halesi meydana gelmişti.) Çektiği acı bile insanlaştırmıyordu onu. Sanki, biçimsiz bir gürültü, bir ıstakoz gıcırtısı gibi, insana sadece acıyı hatırlatan bir sesti o. Eğer bu acı paylaşılabilseydi dayanılmaz olurdu, ama bu haliyle daha da dayanılmaz oluyor.

Duymamaya çalışıyordum ama eve geldiğimde, hâlâ can acısından gıcırdıyan ıstakozların sesi kulaklarımdaydı. Louise, Goya'nın gözetiminde yumurta akı çarpıyordu; sarıldım öptüm onu. «Catherine döndü mü? - Odasında Brigitte'le beraber.» Karanlıkta karşı karşıya oturmuşlardı. Işığı yaktım. Brigitte ayağa kalktı: «Hoş geldiniz efendim.» eteğinin baskısındaki koca çengelli iğneyi hemen fark ettim; annesiz bir çocuk; Catherine bana bahsetmişti. Uzun boylu ve zayıftı; kısacık kesilmiş kumral saçları dağınıkça idi. Sırtında soluk mavi bir kazak vardı. Kendine biraz daha özenseydi, güzel olabilirdi. Oda darmadağındı; iskemleler devrilmiş, yastıklar yerde idi.

«Sizi tanıdığıma memnun oldum.»

Catherine'e sarıldım:

«Ne oyunu oynuyorsunuz ?

— Konuşuyorduk.

— Bu dağınıklık ne ?

— O mu! Biraz önce Louise'le azdık deliler gibi.

— Yerleştiririz, dedi Brigitte.

— Acelesi yok.»

Koltuğun birini kaldırdım ve oturdum. Sıçrasınlar, koşsunlar, eşyaları devirsinler, umurumda değildi; ama içeri girdiğimde neler konuşuyorlardı?

«Neden söz ediyordunuz?

— Hiç öyle konuşuyorduk» dedi Catherine.

Brigitte ayakta, küstahça değilse de belli bir merakla beni inceledi. Rahatsız oldum biraz. Büyükler aralarında birbirlerine böyle bakmazlar. Bu gözler beni görüyordu. Catherine, in arkadaşına ödünç verdiği, resimlendirilmiş ve kısaltılmış, *Don Quichette*'u masanın üzerinden aldım.

«Okuyup bitirdiniz mi? Hoşunuza gitti mi? Ayakta durmayın, oturun.»

Oturdu:

«Bitirmedim.»

Pek çocuksu değil ama, çok tatlı bir şekilde, hattâ biraz işvelice gülümsedi:

«Kitap uzun olursa, canım sıkılıyor. Hem gerçek öyküleri daha da çok beğeniyorum.

— Ya tarihî anlatıları?

— Evet. Bir de yolculuk öyküleri ile gazetelerde okunanları seviyorum.

— Babanız gazete okumanıza izin veriyor mu?»

Afalladı birden ve ne söyleyeceğini şaşırmış bir şekilde mırıldandı:

«Evet.»

Babam haklı, her şeyi iyice denetlemiyorum, diye düşündüm. Ya liseye gazeteleri getiriyor ve okuduklarını anlatıyorsa..... Bütün bu çeşitli, korkunç olayları: terk edilmiş, öz anneleri tarafından boğulmuş çocukları.

«Okuduğunuzun hepsini anlıyor musunuz?

— Ağabeyim açıklıyor.» Ağabeyi öğrenci, babası da doktor. İki erkeğin arasında yapayalnız. Fazla göz kulak olmuyorlar her halde. Lucien, ağabeyi olan küçük kızların diğerlerinden daha çabuk olgunlaştığını iddia eder: belki de bunun için, daha şimdiden küçük bir kadın tavrı var üzerinde.

«İlerde ne yapmak istiyorsunuz? Tasarılarınız var mı?»

Suçlu suçlu baktılar birbirlerine.

«Ben doktor olacağım, o da tarımcı, dedi Catherine.

— Tarımcı mı? Kırları sever misiniz?

— Büyükbabam, gelecek tarımcıların elinde, der.»

Bu büyükbabanın kim olduğunu sormaya cesaret edemedim. Saatime baktım, sekize çeyrek vardı.

«Catherine'in akşam yemeği için gidip hazırlanması gerekiyor. Evden de sizi beklerler her halde.

— Ooo! Bizde yemek ne zaman istenirse o zaman yenir, dedi asi bir sesle. Her halde evde henüz kimse yoktur.»

Evet, durumu apaçık ortada. İhmal edilmiş ve kendi kendine yetmeyi öğrenmiş küçük bir kız. Ne bir şey yapmasına izin verilmiş, ne de bir şey yasaklanmış ona; rasgele yetişip gidiyor. Catherine onun yanında ne kadar çocuksu kalıyordu! Onu yemeğe alıkoymak iyi olurdu, ama Jean – Charles beklenmedik şeylerden nefret eder. Hem de, bilmiyorum neden ama, Brigitte'le karşılaşmasını istemiyordum.

«Eve dönme zamanınız her halde geldi. Ama durun, eteğinizi bastırıvereyim.»

Kulaklarına kadar kızardı:

«Yok! Zahmet etmeyin.

— Yok yok, yapayım, böyle çok çirkin.

— Eve gidince ben bastırırım.

— O zaman bırakında iğneyi düzelteyim.»

Düzelttim, gülümsedi:

«Çok iyisiniz!

— Birbirimizi daha iyi tanımamızı isterdim. Perşembe günü Catherine ve Louise'le *Musée de l'Homme**'a gitmekten hoşlanır mıydınız?

— Aaa! Tabiî.»

Catherine Brigitte'i sokak kapısına kadar uğurladı; gülüşüp, fısıldaştılar. Ben de o yaşta iken, küçük bir kızla karanlıkta oturup, gülüp fısıldaşmayı isterdim. Ama Dominique her zaman: «Küçük arkadaşın çok sevimli ama zavallı yavrucak o kadar basit ki.» derdi. Marthe'ın, babamın bir dostunun kızı olan, aptal ve mankafa bir arkadaşı vardı. Benim ise, hiç arkadaşım olmadı.

«Arkadaşın sevimli.

— Birlikte iyi eğleniyoruz.

— Notları iyi mi?

— Tabiî! Sınıfta en iyi notlar onun.

— Seninkiler aybaşındaki aldığın notlarından daha düşük. Yorgun değilsin ya?

— Hayır.»

Israr etmedim.

«Yaşı senden daha büyük; onun için gazete okumasına izin veriliyor. Ama sana

*Paris'de bulunan insanbilim müzesi.

söylediklerimi hatırlıyorsun değil mi? Sen henüz daha çok küçüksün.

— Hatırlıyorum.

— Ve sözümden de çıkmıyorsun değil mi?

— Hayır.»

Catherine'in sesinde bir şey gizliymiş gibiydi.

«Sözlerime pek inanmış gibi gözükmüyorsun.

— Yok, hayır. Yalnız biliyor musun, Brigitte'in bana anlattıklarını anlamak zor değil.»

Ne yapacağımı şaşırdım. Brigitte'i seviyordum ama, Catherine'in üzerindeki etkisi iyi miydi acaba?

«Tarımcı olmak istemesi garip, bilmem anlıyor musun?

— Benim doktor olmak daha hoşuma gidiyor. Hastaları iyi edeceğim, o da çöllerde herkesin yiyeceği domateslerle, buğdaylar yetiştirecek.

— Ona aç küçük oğlan çocuğunun afişini gösterdin mi?

— O bana gösterdi.»

Tabiî işte. Ellerini yıkaması, üstünü başını düzeltmesi için gönderdim. Louise'in oda-

sına girdim. Sırasının başına oturmuş resim çiziyordu. Birden hatırlayıverdim. Sadece küçük bir lambanın aydınlattığı loş oda, renkli kalemler, arkamda bıraktığım küçük küçük zevklerin serpiştirildiği uzun bir gün ve giz dolu engin dış dünya. Tümüyle kaybolmuş değerli anlar. Bir gün onun için de kaybolup gidecekler. Ne yazık! Büyümelerini önlemek ya da... Ne yapılabilir ki?

«Resmin çok güzel canım.

— Sana veriyorum.

— Teşekkür ederim. Masanın üzerine koyarım. Brigitte ile iyi eğlendiniz mi? Bana dans öğretti... Louise'in sesi hüzünlendi: — Ama sonra beni kapı dışarı ettiler.

— Konuşacaklardı her halde. Sen de böylece Goya'ya yemek hazırlarken yardım edebildin. Suflenin hemen hemen senin tarafından yapıldığını öğrenince baban, ne kadar gururlanacak.»

Güldü; ve sonra kapıdaki anahtar sesini işittik, babasını karşılamak için koştu.

O, döndü. Laurence'ın zihni meşguldu. Brigitte'in gülümsemesini görür gibi oluyordu: «Çok iyisiniz.» ve yumuşuyordu. Catherine için bu yararlı bir dostluk olabilir. Dünyada olup bitenlerle ilgileneceği yaşta. Ben onunla yeterince konuşmuyorum, babasından da çekiniyor; yalnız fazla da zedelenmemesi gere-

kiyor. Brigitte'in anneannesi ve büyükbabası İsrail'de yaşıyorlar; geçen yılı onlarla geçirdiği için okulda geri kaldı. Ailesinde ölenler oldu mu? Beni öylesine ağlatmış olan tüm bu korkunç şeyleri Catherine'e anlattı mı? Daha enerjik, canlı olup olayları izlemeliyim ve kızıma olup bitenleri ben haber vermeliyim. Laurence, *France Soir* gazetesine dikkatini vermeye çalıştı. Yine korkunç olaylardan biri işte. On iki yaş: hapsedildiği yerde kendini asmış; muz ve peçete istemiş ve asmış kendini. «Beklenmedik kayıplar.» Gilbert her toplumda, mutlaka, beklenmedik kayıplar olduğunu anlatırdı. Evet kaçınılmaz bir şey, fakat bu olay Catherine'i etkileyecektir.

Gilbert. «Aşk gibi aşk.» Namussuz ne olacak! «Namussuz, namussuz» diye, odanın rahat – sessiz köşesinden haykırıyordu Dominique. Bu sabah telefonda canı sıkkın bir sesle iyi uyuduğunu söyledi ve hemencecik kapattı. Onun için ne yapabilirim? Hiç bir şey. Biri için bir şeyler yapabilmek öyle ender ki... Catherine için olur. Öyleyse yapmalı. Sorularına cevap vermeyi, hattâ onları önceden hazırlamayı bilmeli. Ona, onu korkutmadan gerçeği buldurmalı. Bunun için de önce benim bilgi sahibi olmam gerekiyor. Jean– Charles yüzyılımla ilgilenmediğim için bana sitem eder. Ondan bazı kitaplar isteyeyim, onları okumaya da kendimi zorlayayım. Bu düşünce yeni bir düşünce değil. Laurence, devre devre, hangi

nedenlerden olduğu tam belli olmaksızın, sözünü tutmaya da pek öyle niyeti olmadan kararlar alırdı. Ama bu kez başka. Çünkü Catherine söz konusu. Eğer sözünü tutmazsa kendini hiç affetmeyecekti.

«Burada olman ne güzel.» dedi Lucien. Laurence sırtında sabahlığı, deri koltukta oturuyordu. Lucien de yerde yüzü ona dönük, ayaklarının dibindeydi.

«Ben de çok iyiyim.

— Her zaman burada olmanı isterdim.»

Sevişmişler, hafif bir akşam yemeği yemişler, gevezelik edip tekrar sevişmişlerdi. Bu oda hoşuna gidiyordu: kürkle kaplı bir yatar koltuk, bir masa, bit pazarından alınma iki siyah deri koltuk, raf üstünde birkaç kitap, bir gök dürbünü, bir sekstant, bir rüzgâr gülü, bir köşede kayak tahtaları ve domuz derisi valizler vardı. Her şey zarif olmakla beraber, hiç lüks bir şey yoktu. Dolapta duran şık takım elbiselere, deri ceketlere, kaşmir kazaklara, fularlara ve ayakkabılara da şaşmamalı. Lucien Laurence'ın sabahlığını araladı ve dizini okşadı.

«Güzel dizlerin var. Güzel diz az bulunur.

— Senin de güzel ellerin var.»

Lucien çok zayıftı, vücud yapısı Jean-Charles'dan daha çirkindi; ama ince ve sinir-

li elleri, hareketli, duygulu bir yüzü olup; hareketlerinde bir incelik ve zerafet vardı. O, sessiz, yarı aydınlık, hafif renkli bir evrende yaşıyordu; halbuki Jean-Charles'ın yanında vakit her zaman öğlenin on ikisiydi: eşit ve çiğ bir ışık gibi...

«Bir şey içmek ister misin?

— Hayır, teşekkür ederim.»

Dendiğine göre, burbonun ender bulunabilen bir markasından kendine «on the rocks» hazırladı. Yemekle az ilgiliydi; ama içki ve şarapta iyi bir eksper olmakla övünürdü. Laurence'ın ayaklarının dibine geldi oturdu tekrar.

«Hiç sarhoş olmadığına bahse girerim.

— İçkiyi sevmiyorum.

— Sevmiyor musun, yoksa içmekten mi korkuyorsun?»

Laurence, Lucien'in çocuk saçları yumuşaklığındaki siyah saçlarını okşadı: «Benimle psikologculuk oynama.

— Çünkü, sen anlaşılması zor, sevimli bir hanımcıksın. Kimi kez öylesine genç, neşeli, cana yakın oluyorsun; kimi kez de başına zırhlı başlığını giymiş bir Minerva'sın.»

Başlangıçta Laurence, Lucien'in ona kendisinden söz etmesinden hoşlanıyordu. Tüm kadınlar bundan hoşlanırdı. Bu yönden Jean-

Charles onu pek şımartmamıştı, ama aslında da gereksizdi. Lucien'i ilgilendiren, hattâ daha doğrusu meraklandıran şeyin ne olduğunu çok iyi biliyordu Laurence:

«Her şey benim saçımın taranış şekline bağlı.»

Lucien, dizlerine başını yasladı:

«Beş dakika bırak da beni, bütün hayat boyunca böyle kalacakmışız gibi, biraz hayal kurayım. Haberimiz bile olmadan saçlarımız ağaracak. Sen de şahane yaşlı bir hanımefendi olacaksın.

— Hayal et canım.»

Neden böyle saçmalıyor? Şarkılarda olduğu gibi, bitmeyen bir aşk «yoktur, yok.» Ama o hasret dolu ses, Laurence'da, sanki bir başka hayatta önceden yaşanmış ya da şu anda bir başka gezegende yaşanan bir anın karmakarışık yankısıymış gibi çınladı. Bu tıpkı, gece kapalı bir odada yavaş yavaş yayılan, tehlikeli bir koku gibiydi — nergis kokusu. Laurence, biraz donuk bir sesle:

«Benden usanırdın, dedi.

— Asla.

— Romantik olma.

— Geçen gün, bir doktor bir hafta önce ölmüş karısı ile elele tutuşup kendini zehirlemiş. Olur böyle şeyler.....

— İyi ama ne gerekçe ile?» diye sordu gülerek.

Lucien sitem edercesine:

«Ben gülmüyorum.»

Laurence konuşmalarının aptalca duygulaşmasına göz yumdu; gitmek kolay olmayacaktı.

Lucien'in yanağına elini kuvvetlice bastırarak «Geleceği düşünmeyi sevmem; içinde yaşadığım an yeter bana, dedi.

— Doğru mu? — Laurence'ın dayanılması güç görüntüsünün aydınlığı ile parlayan gözlerle, ona baktı Lucien.

— Benimle birlikteyken canın sıkılmıyor mu?

— Amma düşünce! Hiç kimseyle daha az canım sıkılmaz.

— Garip bir cevap.

— Sen garip sorular sorduğun için. Bu akşam canım sıkkın mı görünüyordum?

— Hayır.»

Lucien'in konuşması çok oyalıyıcı ve eğlendiriciydi. Beraberce, Publinf'te çalışanlardan, müşterilerden söz ettiler ve onlar hakkında öyküler uydurdular. Ya da Lucien okuduğu romanları ve gezdiği yerleri anlatıyor, Laurence'da yolculuk yapma ve okuma

merakını ansızın uyandıran ayrıntıları bulup çıkarmasını biliyordu. Biraz önce Fritzgerald' dan bahsetti; Laurence sadece onun adını biliyordu ve böylesine gerçek dışı gözüken bir olayın yaşanılmış olmasına şaştı kaldı.

«Çok güzel bir akşamdı.» dedi Laurence.

Lucien yerinden sıçrayarak:

«Niçin—akşamdı — diyorsun? Daha bitmedi ki.....

— Sabahın ikisi. Eve dönmem gerekiyor sevgilim.

— Nasıl yani? Burada yatmayacak mısın?

— Çocuklar iyice büyüdüler, tehlikeli olmaya başladı.

— Ne olur, rica ederim kal.

— Hayır.»

Geçen yıl Jean_ Charles Fas'ta iken çoğu kez, hayır der, giderdi; sonra da ansızın arabayı durdurur, geri döner, merdivenleri koşarak çıkardı. Lucien onu kollarının arasına alır: «Döndün!» derdi ve gün ağarıncaya kadar kalırdı orada. Hepsi onun bu neşeli yüzü içindi. Herhangi bir tuzak gibi bu da bir tuzaktı. Bugün geri dönmeyecekti. O da bunu biliyordu.

«Ne yani? Önümüzdeki gecelerin hiç birini benimle geçirmeyecek misin?»

Kasıldı kaldı Laurence. Jean-Charles'ın yokluğunda, Laurence'ın kendisiyle yatacağını sanmıştı Lucien. Ama Laurence böyle bir söz vermemişti ona.

«Kızlarımın farkına vardığını düşün. Tehlike çok büyük.

— Geçen yıl göze alıyordun.

— Alıyordum ama, pişmanlık da duyuyordum.»

İkisi de ayağa kalktı. Lucien odada bir aşağı bir yukarı gidip geldi ve kızgın bir tavırla önünde durdu Laurence'ın:

«Hep aynı nakarat! Kıyısından köşesinden biraz ihanet ama genellikle iyi eş ve iyi anne. Kötü aşık, kötü metres için kelime yok mu.... — Sesi boğuklaştı ve gözleri daldı: — Bu demektir ki, bundan böyle birlikte gece geçirmeyeceğiz; bundan daha iyi fırsat olamazdı.

— Kimbilir, belki olur.

— Hayır. Çünkü fırsat yaratmayacaksın. Söyle, artık beni sevmiyorsun değil mi?

— Öyleyse niçin buradayım?

— Eskisi gibi sevmiyorsun beni. Tatilden döndüğünden beri, eskisi gibi değilsin.

— İnan ki değişmedim. Eskiden beri yirmi kez bunun tartışmasını yaptık. Bırak da giyineyim.»

Lucien kendine bir bardak daha içki koyarken, Laurence, rafları şişeler ve kavanozlarla dolu banyoya doğru yöneldi. Lucien Publinf'de müşterilerin armağan ettiği losyon ve kremleri biriktirirdi; bunu eğlence olsun diye yaparsa da, aslında kendine de fazla itina gösterirdi. Pek tabiî, her şey eskisi gibi olsaydı, duyduğum vicdan azabını bastırır, yok ederdim. O insanı şaşkına çeviren heyecan, alevlenen gece, zevk ve arzu çığları, kasırgaları: tüm bu başkalaşım için ihanet edilir, yalan söylenir, her şey göze alınırdı. Fakat Jean - Charles'la beraberken, duyduğu, bu zevk veren tatlı okşamaların benzerleri için değmezdi artık. Her gün yaşanan, bayatlamış coşkular için göze alınmazdı:«Zina bile bir görev» dedi kendi kendine. Onu öylesine coşturan tartışmalar, şimdi canını sıkıyordu. Odaya döndüğünde ikinci bardağını bitirmişti Lucien.

«Anladım canım. Merakından bir serüven yaşamak istedin, çünkü eğer insan kocasını hiç aldatmazsa en azından aptaldır, ama daha fazla bir şey değildir. Ya sana, sonsuz aşktan söz eden ben, zavallı aptal..

— Yanlış. — Yaklaştı ve sarıldı:

— Sana çok fazlasıyla bağlıyım.

— Çok fazla! Yaşantının bir kaç kırıntısından başka bir şey vermedin bana. Buna da katlandım; ama bana daha da azını vereceksen, bağlarımızı koparmak daha iyi olur.

— Elimden geleni yapıyorum.

— Ne kocanı, ne de çocuklarını incitmezsin ama beni üzmeye gelince, bunu yapabilirsin.

— Senin acı çekmeni istemiyorum.

— Haydi canım! Umurunda bile değil. Seni diğerlerinden farklı sanıyordum. Zaman zaman, bir kalbin varmış gibi geliyor. Ama hayır; günün havasına uygun, hür, başarılı bir kadın olmak için kalbi ne yapacaksın?»

Konuşur, konuşur. Jean-Charles sıkıntısı olduğu zaman susar, Lucien ise konuşur. İki ayrı davranış. Çocukluğumdan beri duygularımın dizginlerini elimde tutmayı bildiğim doğru. İyi mi, kötü mü bilemem? Aslında boşuna bir soru, insan kendi kendini yenileyemez ki.

«İçki içmiyor, sinirlenip kendini kaybetmiyorsun. Bir kez olsun ağladığını da görmedim. Kendini kapıp koyuvermekten korkuyorsun: buna, yaşamayı reddetmek derim ben.»

Laurence alındığını, ama neden alındığını pek iyi anlayamadı:

«Elimden bir şey gelmez. Ben ne isem oyum.»

Lucien bileğinden yakalayarak:

«Farkında mısın! Bir aydır bu geceleri bekliyor, hep onların düşünü kuruyordum.

— Tamam, suçluyum; sana önceden haber vermem gerekirdi!

— Vermediğine göre kal!»

Yavaşça Laurence bileğini kurtardı.

«Düşün, ya Jean-Charles kuşkulansaydı, aramızdaki şu serüven olanaksız olurdu.

— Çünkü, beni feda etmek zorunluğunu duyardın, değil mi?

— Dönmeyelim yeniden aynı konuya.

— Hayır. Oyunu kaybettiğimi gayet iyi biliyorum artık.»

Lucien'in yüz çizgileri yumuşamış, gözlerinde sadece büyük bir üzüntünün izi kalmıştı.

«Yarın görüşürüz öyleyse, dedi.

— Yarın görüşürüz. Çok güzel bir akşam geçireceğiz.» Sarıldı, öptü, Lucien karşılık vermedi; acı dolu bir ifadeyle baktı ona.

Laurence ona hiç acımadığı gibi, arabasına yaklaşırken gıpta bile etti. Havre'a gittiklerinde, Lucien'in hemen orada sorunu kestirip atmayı istediği gece, Laurence çok üzülmüştü; daha işin başındaydılar. Laurence «Mokeski» kahvelerinin satışı için araştırma yapıyor, Lucien de beraberinde bulunuyordu. O beklemeyi, yalvarmayı istemiyor, Laurence'ın çocukları ve kocasına bağlı bir ilişki

sürdürmelerinden hoşlanmıyordu. «Onu kaybedeceğim!» Gerçek bir yara acısı gibi içinin sızladığını hissetmişti o zaman Laurence. Geçen kış Chamonix'den döndüğünde yine böyle olmuştu. Bu iki hafta salt acı çektim, demişti Lucien; bu işe son vermek daha iyiydi. Yalvarmıştı Laurence. Lucien razı olmamış, hiç konuşmadan ona tam on gün cehennem hayatı yaşatmıştı. Müzikte dile getirilen o asil üzüntülerle hiç ilgisi yok gerçek üzüntülerin. Bunlar daha çok, iğrençti: zehir gibi bir ağız ve hep kusma isteği. Ama hiç olmazsa Lucien'in pişmanlık duyacağı bir şey ve üzüntüsünün bir değeri vardı. Hâlâ, o ateşli sevgiyi, umutsuzluğu ve umudu hatırlıyordu. O benden daha şanslıydı.

Laurence, «Niye Lucien değilde, Jean – Charles?» diye sordu kendi kendine, bisküvi üzerine portakal marmelatı süren kocasına bakarak. Lucien'in kendinden kopacağını ve bir başka kadını seveceğini gayet iyi biliyordu. (Bir başkası değilde, niye ben?) Buna razıydı, hattâ bunun böyle olmasını istiyordu. «Niye Jean – Charles?» diye soruyordu kendi kendine. Dün akşam çocuklar Marthe'la Feuverolles'e gitmişlerdi. Ev sakindi, fakat komşular pazardan yararlanıp eğleniyor, sırayla duvarda tempo tutuyorlardı. Jean–Char-

les masaya kuvvetlice bir yumruk indirdi: «Yetişir yahu! Gidip ağızlarını burunlarını dağıtacağım.» dedi. Dönüşünden beri öfkeli, çocuklara çıkışıyor, Goya'ya kızıyor ve her şeyi ince eleyip sık dokuyordu. Vergne önsezisi güçlü bir dahî, ama öylesine güç ki onunla anlaşmak, sonuçta Dufrène'in hakkı var; o asla bir şey gerçekleştiremez. Müteahhit projesinin tamamını kabul etmedi: işi bırakırken ortaklarını düşünmesi gerekirdi. Korkunç bir para kaybettik, göz göre göre.

«Monnod'a girmeye çalışacağım.

— Çok iyi bir ekip meydana getirdiğinizi ve şevkle çalıştığınızı söylerdin.

— Şevkle karın doymuyor. Vergne'de kazandığımın daha fazlasını hak ediyorum ben. Monnod'a girince, en aşağı şimdi kazandığımın iki katını kazanırım.

— Tut ki, böyle de çok iyi yaşıyoruz.

— Daha da iyi yaşanılabilir.»

Jean-Charles kendine iyi ve eli açık davranan Vergne'i terk etmeye kararlı. (Catherine'in doğumunda bize o avansları vermeseydi, halimiz ne olurdu?) Fakat tasfiyeye önce sözle başlama zorunluluğunu duyuyordu.

«Olağanüstü fikirlerden herkes söz ediyor, gazeteler de bunlarla dolu, aman ne iyi....»

Niye Lucien değil de, Jean - Charles? Bazen birinden biriyle olduğu zaman, içinde hep aynı boşluğu duyuyordu; yalnız, Jean - Charles'la arasında çocuklar, gelecek, yuvası, sağlam bir bağ vardı. Lucien'le beraberken, hiç bir şey hissetmediğinde, sanki bir yabancının yanındaymış gibi geliyordu. Ya eğer, onunla evli olsaydı? Ne daha iyi, ne daha kötü olurdu her halde. Niçin şu ya da bu erkek de, bir diğeri değil? Garip. Ömür boyunca adamın birine bağlı kalırsın; neden? Çünkü, on dokuz yaşında ona rastlamışsındır da ondan. Ama bu adamın Jean - Charles olmasından hiç mi hiç, pişman değildi. O çok canlı, hareketli, kafası bir yığın proje ve fikirle dolu, her yaptığına büyük ilgi duyan, mesleğinde başarılı ve herkesin çok cana yakın bulduğu biriydi. Hem de sadık ve açık sözlüydü. Vücud yapısı güzel, sevişmeyi, hem sık sevişmeyi iyi bilirdi. Evine, çocuklarına, Laurence'a tapıyordu, Lucien'den farklı olarak, daha az romantik, fakat daha kuvvetli ve etkileyiciydi. Laurence'ın varlığına, desteğine ihtiyacı vardı. Birazcık onu üzgün ya da şadece düşünceli görse, deli olurdu. İdeal koca. Başkasıyla değil de, onunla evlendiği için, Laurence kendini tebrik ediyordu. Ama her şeye karşın, evliliğin böylesine önemli bir şey olup da, bir rastlantı olmasına şaşıyordu, hem de hiç bir özel nedeni olmaksızın. (Fakat her şey böyledir.) Kardeş ruhlar öyküsüne kitaplardan başka bir yerde rastlanır mı acaba? Hattâ

karısının ölümüyle ölen yaşlı doktor olayında bile, bu onların birbirleri için yaratılmış olduklarını kanıtlamaz. «Aşkla sevmek.», der babam. Jean–Charles'ı aşkla mı seviyorum, Lucien'i aşkla mı sevdim? Laurence'a öyle geliyordu ki, insanlar onunla yanyana, onun içinde değiller; kızları bunun dışında tabiî, bu da organik bir şey olduğu için.

«Zamanına uymasını bilmeyen mimar, büyük mimar olamaz.»

Kapı çalındı, Jean–Charles'ın sözü yarıda kaldı. Odayı ikiye bölen panoyu açtı ve Laurence da kendi çalışma köşesine Mona'yı aldı.

«Buraya kadar geldiğin için çok naziksin.

— Seni yalnız bırakacak değildim ya!»

Mona ufak tefekti. Pantalonu, kalın kazağı ile oğlanımsı bir havası varsa da, gülüşü, boynunu tutuşu ile kadınsıydı. Genellikle iş saatleri dışında eline iş almaz, böyle yeterince harcanıyoruz, derdi. Fakat projenin en geç bu akşam verilmesi gerektiğini ve maketinin de iyi yapışmadığını biliyordu. Çevresine bakındı:

«Bak hele, evin bayağı güzel! — Düşündü:– Tabiî ikiniz de kazanınca iyi para giriyor evinize.» Sözlerinde ne alay, ne de sitem vardı;–karşılaştırıyordu sadece. Hayatını akıllı uslu kazanır, kendinden pek söz etmezdi.

Dendiğine göre, orta halli bir aileden olup, tüm ailenin yükü de omuzlarındaydı. Laurence'ın yanına oturdu ve çalışma masasının üzerine resimlerini yaydı.

«Ufak değişikliklerle bir sürü yaptım.»

Domates salçası kadar yaygın bir şeyin yeni bir markasını piyasaya sürmek pek kolay değildi. Laurence Mona'ya güneş — serinlik karşıtlığını kullanması fikrini vermişti. Tamamlanmış sayfa çok hoş olmuştu: canlı renklerle yapılmış gökte kocaman bir güneş, zeytin ağaçları, tepede bir köy vardı; ilk planda da salçanın markasıyla kutusu ve bir de domates bulunuyordu. Fakat bir şey eksikti: meyvanın tadı ve etli kısmı. Uzun uzun, Mona ve Laurence tartıştılar, sonuçta, derisini soyup domatesin etli kısmını biraz ortaya çıkarmaya karar verdiler.

«Hah! Bak işte dünya kadar farklı oldu: ısırmak geliyor insanın içinden.

— Evet, memnun olacağını düşünmüştüm, dedi Mona. Diğerlerine de bak bakalım...»

Kâğıttan kâğıda hafif renk ve şekil değişiklikleri vardı.

«Seçmesi zor.»

Jean - Charles odaya girdi, hararetle Mona'nın elini sıkarken parlak bembeyaz dişleri göründü:

«Laurence bana sizden çok söz etti ve resimlerinizin çoğunu gördüm. Méribel'inize hayran oldum, çok yeteneklisiniz.

— Kendimizi kabul ettirmeye çalışıyoruz, dedi Mona.

— Bu resimlerden hangisi sana domates salçası yeme isteğini veriyor? diye sordu Laurance.

— Birbirlerine çok benziyorlar, değil mi? Ayrıca da çok güzeller: hepsi birer gerçek küçük tablo.»

Jean - Charles elini Laurence'ın omuzuna koydu:

«İnip bizim düldülü bir güzel temizleyeyim. Yarımda hazır olur musun? Feuverolles'e öğle yemeğine gitmek istiyorsak daha geç kalmamalıyız.

— Hazır olurum.»

Jean—Charles gülümseyerek odadan çıktı.

«Şehir dışına mı çıkacaksınız? diye sordu Mona.

— Evet, annemin bir evi var, hemen hemen her pazar gidiyoruz. Bir dinlenme oluyor...»

Hiç düşünmeden ağzından «gerekli» sözü çıkacakken kendini toparladı. Gilbert'in sesi geldi kulağına: «Zorunlu bir dinlenme.»

Mona'nın kırışmış yüzüne baktı, biraz canı sıkılmıştı. (Utangaçlık kötü bir niyet, aşırı bir gıpta yoktu yüzünde.)

«Ne tuhaf, dedi Mona.

— Ne o?

— Kocanın Lucien'e benzemesi çok tuhaf.

— Düş mü görüyorsun? Lucien'le Jean-Charles, ateşle su gibi.

— Bana göre tıpatıp birbirinin modeliler.

— Gerçekten bir benzerlik göremiyorum.

— İkisi de zarif davranışlı, beyaz dişli, konuşmasını bilen ve traş olduktan sonra —*after shave*— süren tipler.

— Evet, o yönden ele alırsan....

— O yönden ele alıyorum. —Kısa kesti: —Hangi taslağı yeğliyorsun o halde?»

Laurence yeniden gözden geçirdi onları. Lucien ve Jean-Charles — *After Shave*— kullanıyorlar, o tamam. Ya Mona'nınki nasıl biri? Onu konuşturmak istedi ama, Mona Laurence'ı tedirgin edecek kadar ciddîleşti. Pazarını nasıl geçirecek acaba?

«Sanırım buradaki en iyisi. Kasabadan dolayı: tepeden aşağı yuvarlanıyormuş gibi duran evleri severim....

— Benim de beğendiğim o, dedi Mona. Kâğıtlarını topladı:

— Pek âlâ, o zaman ben kaçayım.

— Bir bardak bir şey içmez misin? Şarap, viski, ya da domates suyu?»

Gülüştüler.

«Hayır. Canım bir şey istemiyor. Sen bana yuvanı gezdir.»

Mona hiç ses çıkarmadan odadan odaya geçiyordu. Ara sıra kanepelerin kumaşını, ya da bir masanın tahtasını elliyordu. Bol güneşli salonun bir köşesinde duran berjere bıraktı kendini.

«Hiç bir şey anlamamanızın nedenini anlıyorum.»

Çoğu kez Mona'nın davranışı dostça idi; ama zaman zaman, Laurence'dan nefret eder gibi bir tavır takınıyordu. Laurence genellikle kendinden nefret edilsin istemezdi; hele özellikle Mona tarafından. Mona ayağa kalkıp, ceketini iliklerken çevresine, Laurence'ın pek anlam veremediği bir şekilde, son bir kez daha göz attı: her halde bu bir gıpta değildi.

Laurence asansöre kadar geçirdi onu, sonra masasının başına döndü. Seçtikleri maketi ve yazdığı yazıyı bir zarfa koydu. Mona'nın alaycı konuşmasından, az buçuk alınmış hissetti kendini; ne sanıyor kendini Mona?

Komünist değil ama Jean – Charles'ın dediği gibi, proletaryanın büyüleyici havası içinde olmalı. Dar görüşlü idi, Laurence bunu ilk kez fark etmiyordu. («Nefret ettiğim bir şey varsa, o da dar görüştür», der babam.) Yazık. İşte bunun için zaten, herkes kendi küçük çevresine tıkılıp kalıyor. Eğer insanlar biraz gayretli ve iyi niyetli olsalardı, anlaşıp, uyuşmak hiç de zor olmayacaktı, dedi üzülerek Laurence.

Düşlerimi hatırlamamam üzücü, diye düşündü. Jean – Charles her sabah, sinemalar ya da kitaplarda anlatılan o tuhaf olaylar gibi, tüm ayrıntılarıyla anlatacak bir düş buluyor. Bense hiç bir şey hatırlamıyorum. Tüm bu gecelerin kalınlığı ardında meydana gelen şeyler, bana ait gerçek bir yaşantı olup, benden kaçıp gidiyorlar. Eğer o yaşantıyı bilebilseydim, bana yardımcı olurdu belki? (Neye?). Sabahları bezgin bir şekilde uyanmasının nedenini biliyordu: Dominique. Dominique bugünkü durumuna bileğinin gücüyle gelmiş, kendine engel olan her şeyi ezmiş uzaklaştırmıştı; şimdi ise çaresizlikten çırpınıyordu. Gilbert'le «dostluk çerçevesi» içinde kalan bir görüşme yapmıştı. Ona diğer kadının adını söylememişti. «Gerçekten o kadın var mı?» diye kuşku içinde sormuştu bana Dominique.

«Sana niye yalan söylesin?

— Öylesine anlaşılması güç biridir ki o!»

«Benim yerimde olsan doğruyu söyler miydin?, diye Jean – Charles'a sordum.

— Tabiî ki hayır. Başkalarının işine elinden geldiğince az karışmak her zaman için iyidir.»

O halde Dominique, belli belirsiz de olsa, bir umut besliyor. Pazar günü Feuverolles'de, Gilbert'in gelmeyişine çok fazlasıyla üzüldüğü için, bir baş ağrısı uydurup odasına kapandı. «Bundan sonra artık hiç gelmeyecek.» diye düşünüyordu. Telefonla her gün beni arıyor ve ondan öyle kötü bir biçimde söz ediyordu ki, nasıl olupta ona bağlandığını anlayamıyordum: küstah, kendini beğenmiş, sadist, hayvancasına bencil, herkesi kendi rahatı ve acayip huyları için feda eden bir tipti. Bir başka zaman da, onun bana zekâsını, irade gücünü över ve «bana dönecek» diye çok kesin konuşurdu. İzleyeceği taktikte kararlı değildi: tatlılık mı, yoksa şiddet mi? Ölmek mi, yoksa öldürmek mi? Yakında Gilbert ona her şeyi itiraf edince, ne yapacak? Hiç bir şey düşünemiyorum. Bildiğim tek şey, Dominique'in her zaman zaferi kazanmış olmasıdır.

Laurence, Jean – Charles'ın öğütlediği kitapları incelemeye başladı. (Gülüyordu Jean–Charles: «Hele şükür karar verdin mi? Çok hoşuma gitti bu. Oldukça olağanüstü bir devirde yaşadığımızı öğrenirsin hiç olmazsa.» Böyle gayretkeş bir havaya girdiği zaman

gencecik oluveriyordu.) Laurence kitapları karıştırdı, sonlarına baktı; hepsi de, Jean - Charles ve Gilbert'in dediği gibi, her şey eskisinden çok iyi, ilerde de daha iyi olacak, diyordu. Bazı ülkeler fena başlamışlardı işe: özellikle siyah Afrika; Çin ve Asya'daki nüfus artışı tehlikeli idi. Bununla birlikte sentetik proteinler, nüfus planlaması, makineleşme, nükleer enerji sayesinde, 1990'a doğru bolluk uygarlığının, boş zamanlar devrinin kurulması düşünülebilirdi. Belki yeryüzündeki tüm ülkeler birleşecek ve belki de anında çevirilerle, tek bir evrensel dil konuşulacaktı. İnsanlar yiyebildiklerince yiyecek, çalışmaya çok az zaman ayıracaklardı. Hastalık ve acı nedir bilmeyeceklerdi. 1990'da Catherine hâlâ genç olacaktı. Yalnız o, bugün kendi çevresinde dönen şeylerden emin olmak istiyordu. Bana başka görüşler sağlayacak başka kitaplar gerek. Hangileri? Proust yararlı olmaz; ne de Fritzgerald. Dün büyük bir kitapcı vitrininin önünde durdum kaldım: *Kütle ve Kuvvet*, *Bandung*, *İşletme Patolojisi*, *Kadının Psikanalizi*, *Amerika ve Amerikalar*, *Bir Fransız Askerî Doktrini İçin*, *Yeni Bir İşçi Sınıfı*, *Yeni İşçi Sınıfı*, *Uzay Serüveni*, *Mantık ve Yapı*, *İran*..... Hangisinden başlamalı? İçeri girmedim.

Soru sormalı. İyi ama kime? Mona'ya mı? Gevezelik etmesini sevmez. En az süreye mümkün olan en çok işi sığdırır o. Ayrıca ne diyeceğini de biliyorum. Aile ödenekleri,

çamaşır makinaları, televizyon, hattâ arabaları olmalarına rağmen, gerektiği gibi olmayan ve herkesin de bu konuda aynı görüşte bulunduğu işcilik koşulunu anlatacak. Evleri yetersizdi ama durum değişmek üzereydi: şu yeni binalara, şantiyelere, Paris'in göğünde yükselen sarı kırmızı vinçlere bakmak, bunu anlamak için yeterdi. Bugün toplum koşulları ile herkes ilgili. Aslında tek sorun şu: Yeryüzünde adalet ve konforun olabilmesi için her şey yapılıyor mu, yapılmıyor mu? Mona yapılmadığını düşünüyor. Jean – Charles ise: «Hiç bir zaman, yapılabilecek *her şey* yapılmaz: ama şu ara pek çok şey yapılıyor.» diyor. Ona göre, Mona gibiler sabırsız olduklarından, yanılıyorlar; tıpkı Louise'in hâlâ aya inilmemiş olmasına şaşması gibi. Dün Jean – Charles bana: «Muhakkak ki nüfus yoğunlaşması ve makineleşmeden dolayı arasıra üzücü olaylar meydana geliyor. Ama ilerlemeyi kim durdurmak ister?» dedi.

Laurence gazetelikten «*Express ve Candide*» in son sayılarını aldı. Genel olarak, günlük olsun, haftalık olsun, gazeteler Jean – Charles'ı haklı çıkarıyordu. Hiç kaygı duymadan açtı, okumaya başladı. Artık korkunç şeyler olmuyordu; Vietnam hariç tabiî. Fransa'da da, Amerikalıları kimse onaylamıyor. Zaman yetmezliğinden çok —zaman nasıl olsa bulunurdu — onu bilgisizliğe mahkûm eden korkuyu yendiği için memnundu. Aslında, olaylara

tarafsız bir gözle bakmak yetiyordu. Zorluk, bunu çocuğa iletmekte idi. Bu sıralarda Catherine sakin gibi. Ama, huzursuzluğu tekrar ederse, eskisinden daha iyi bir konuşma yapabileceğimi sanmıyorum onunla...

Fransa ile Cezayir arasındaki buhran. Laurence, kapı hafif hafif iki kez çalındığında, makalenin yarısını okumuştu. Marthe'tı gelen. Laurence, ona habersiz gelmemesi için on kez söylemişti; ama, gökyüzünden esinlendiğinden bu yana, iyice küstahlaştı ve doğal olmayan delice hareketler yapıyordu.

«Rahatsız etmiyorum ya seni?

— Biraz, ama madem geldin kal beş dakika.

— Çalışıyor musun?

— Evet.

— Çok çalışıyorsun. Marthe, kardeşine, aklından geçeni okumak istercesine baktı: üzüntün, sıkıntın olmasın da... Pazar, neşeli değildin.

— Yooo, hayır. Neşeliydim.

— Haydi haydi, kardeşin seni iyi tanır.

— Yanılıyorsun.»

Laurence hiç bir şekilde Marthe'a içini dökmek istemiyordu. Hem de, söyleyecekleri olduğundan daha çok büyütülecekti. Eğer Catherine'in çözümlenmesi gereken sorunla-

rı olduğunu, Jean- Charles'ın son günlerde sinirden sağa sola bağırdığını ve kendisinin sevgilisiyle olan ilişkisinden dolayı manevî baskı altında olduğunu söyleseydi, kafasının içinde onu tüketen bir yığın uğraşının bulunduğu sanılacaktı. Aslında uğraşı, gerçekten var olmaksızın, nefes aldığı havada, güne renk katan şeylerdeydi. Hem her zaman onu düşünüyor, hem de hiç bir zaman düşünmüyordu.

«Dinle, dedi Marthe. Sana söylemek istediğim bir şey var. Pazar günü konuşmak istedim ama çekindim.

— Benden çekiniyor musun?

— Gel gör ki evet. Seni kızdıracağımı biliyorum. Ama ne olursa olsun. Catherine yakında on bir yaşında olacak. Onu din derslerine yollaman, ilk —komünyon— unu yaptırman gerekiyor.

— Amma düşünce! Ne Jean- Charles, ne de ben inanç sahibiyiz.

— Ama onu hiç olmazsa vaftiz ettirdiydin.

— Jean- Charles'ın annesi istediği içindi. Ama şimdi öldüğüne göre...

— Kızını her türlü dinsel eğitimden yoksun bıraktığın için büyük bir yükümlülük alıyorsun üstüne. Hıristiyan bir uygarlıkta yaşıyoruz. Çocukların çoğu ilk komünyonlarını yapıyor-

lar. İlerde, ona hiç seçim hakkı tanımadığın ve onun yerine karar verdiğin için, sana kızıp sitem edecek.

— Hah! Bak bu çok güzel! Ona seçim hakkı tanımak, onu din derslerine göndermek mi yani?

— Evet. Madem ki, bugün Fransa'da doğal davranış bu. Sen onu bir ayrıklama yapıyorsun.

— Israr etme.

— Ediyorum. Catherine'i üzgün ve kaygılı görüyorum. Garip garip seyler söylüyor. Onu, hiç etkilemeyi denemedim, hep dinledim. Ölüm, kötülük, Tanrı'ya inanmayan bir çocuk için, karşı konması güç şeyler. Eğer Tanrı'ya inansaydı, işi biraz daha kolaylaşırdı.

— Ne gibi düşünceleri var?

— Tam hatırlıyamıyorum. — Marthe kardeşinin yüzüne baktı: — Sen bir şey sezmedin mi?

— Evet tabiî. Catherine çok soru soruyor. Sorularına da yalan cevap vermek istemiyorum.

— Yalan şeyler, diye karar vermekle biraz küstahlaşıyorsun.

— Gerçek olduklarına karar veren senden, daha fazla küstahlaşmıyorum.

Laurence kardeşinin koluna dokundu:

— Yetişir, tartışmayalım. O, benim kızım; istediğim ve anladığım gibi yetiştiririm. Sen de, ona her zaman bol bol dua edersin.

— Eksik etmiyorum duamı.»

Ne küstah şey şu Marthe! Din istilâsına uğramış şu evrende, lâyik çocuk yetiştirmek gerçekten kolay değil. Catherine'in o tarakta bezi yok. Louise'in, aklını ise törenlerin güzelliği çeliyor. Yine Noel'de kreşleri gidip görmeyi isteyecek... Daha ilk yaşlarından beri, Laurence onlara İncil'i, İsa'nın öğretilerini Yunan — Latin mitolojilerini ve Buda'nın yaşantısını anlatmıştı. Gerçek olaylardan ve insanların çevresinde geçmiş güzel efsanelerden bahsetmişti. Bunları hazırlarken, babası yardım etmişti Laurence'a. Jean - Charles da, onlara evrenin oluşunu, nebülözden yıldızlara, maddeden hayata geçişi anlatmıştı. Bunu çok, çok güzel bulmuşlardı. Louise, resimli, yalın dille yazılmış bir astronomi kitabına büyük ilgi göstermişti. Marthe söylediklerine aşırı bir şekilde inanıyor ve büyük çaba gösterip, düşünüp taşınarak, çocuklarıma bu konuda verdiğim emeği, bir fiske ile yok etmek istiyordu; kendisi ise, çocuklarının eğitimini papazlara bırakıp, bu yükten kurtulmuştu.

«Catherine'in hangi sözü dikkatini çekmişti, gerçekten hatırlamıyor musun?, diye sordu Laurence kardeşini kapıya doğru uğurlarken.

— Hayır. Daha çok, kelimelerin ardından bir çeşit önsezim oldu.» dedi Marthe düşünceli bir şekilde.

Laurence, canı sıkkın, kapıyı kapadı. Biraz önce Catherine okuldan döndüğünde neşeli gözüküyordu. Latince çevirisini yapmak için, Brigitte'i bekliyor. Nelerden bahsedecekler? Nelerden bahsediyorlar? Laurence soru sordu mu, Catherine atlatıp cevap vermiyordu. Bana güvenmediğini sanmıyorum; daha doğrusu aramızda ortak bir dil yok. Hem bebekmiş gibi davrandım ona, hem de çok serbest bıraktım onu; karşılıklı konuşmayı denemedim, bunun için sözünü şaşırıyor karşımda. Bir türlü bağlantıyı kuramıyorum. *Fransa ile Cezayir arasındaki buhran*. Şu makaleyi olsun bitirmek istiyorum.

«İyi günler efendim.»

Brigitte Laurence'a küçük bir demet papatya uzattı.

« Teşekkür ederim, çok naziksin.

— Bakın eteğimi diktim işte..

— Oldu! böyle çok daha iyi.»

Musée de l'Homme'a gittiklerinde, Brigitte'in eteği hâlâ çengelli iğne ile tutturulu idi. Laurence hiç bir şey söylememişti ama, küçük kız onun bakışını sezmiş, kulaklarına kadar kızarmıştı...

«Ay! Yine dikmeyi unuttum...

— Unutmamaya çalışın.

— Söz veriyorum, bu akşam dikeceğim.»

Laurence onlara müzeyi gezdirmişti. Louise'in biraz canı sıkılmıştı ama diğer ikisi, dört bir yana koşuşup, bağrışıp, çağrışmışlardı. Akşam, Brigitte, Catherine'e «Böylesine sevimli bir anneye sahip olduğun için, şanslısın!» demişti.

Bu büyümüşte küçülmüş tavırların ardında, bir öksüzün düzensiz yaşantısını keşfetmek için, falcı olmak gerekmezdi.

«Latince çeviri mi yapacaksınız?

— Evet.

— Sonra da, geveze küçük hanımlar gibi çene çalacaksınız.»

Laurence bir an durakladıktan sonra:

«Brigitte, Catherine'e üzüntülü şeyler anlatmayın.»

Tüm yüzü, hattâ boynu bile kızardı.

«Söylenmemesi gereken ne söyledim acaba?

— Söylenmiş belli bir şey yok.— Laurence güven verici bir şekilde gülümsedi: -yalnız, Catherine henüz küçük; çoğu kez geceleri ağlıyor ve pek çok şey onu korkutuyor da.

— Evet! tabiî.»

Brigitte'in üzülmüş olmaktan çok, şaşırmış bir hali vardı.

«Ya bana soru sorarsa? Cevaplandırmamı yasakladığınızı mı söyleyeceğim?»

Bu kez, Laurence ne yapacağını şaşırdı: onu, suç işlemeğe yönelttiğim için, kendimi suçlu buluyordum, halbuki aslında...

«Ne sorusu sorarsa?

— Ne bileyim. Örneğin, televizyonda seyrettiklerim konusunda.»

Tabiî ya! Bir de televizyon var. Jean – Charles çoğu zaman televizyonun nasıl olması gerektiğinin hayalini kurar ve içinde bulunduğu şu duruma da acır. Laurence'ın da uzaktan uzağa izlediği televizyonda, günlük olaylar, olayların içinden gibi programlardan başka bir şey yoktur. Arasıra, dayanılması güç, acı sahneler gösterirler; böyle olunca da resimler, çocuğu, kelimelerden daha çok etkiler.

«Bugünlerde neler gördünüz televizyonda?

— Ooo! pek çok şey .

— Üzücü şeyler miydi?»

Brigitte, Laurence'ın gözlerine bakarak:

«Üzücü bulduğum pek çok şey var. Sizce de öyle değil mi?

— Evet, evet. Tabiî.»

Bugünlerde neler gösterdiler acaba? Bakmalıydım. Hindistan'daki açlığı mı, Vietnam'daki katliamı mı, Amerika'daki ırk çatışmalarını mı?

«Son yayınları izleyemedim, diye devam etti Laurence. Dikkatinizi çeken şey ne oldu?

— Ringa balığı filetosu üzerine, yuvarlak havuç parçaları yerleştiren, genç kızlar, diye atıldı Brigitte.

— Nasıl, yani?

— Öyle işte. Kızlar, bütün gün fileto üzerine havuç parçaları koyduklarını anlatıyorlardı. Benden de çok büyük değillerdi. Böyle yaşayacağıma, ölmeyi daha yeğlerim!

— Ama, durum onlar için seninkinin aynı değildir.

— Neden?

— Onlar başka türlü yetiştirilmişlerdir de, ondan.

— Durumlarından hiç hoşnut gözükmüyorlardı», dedi Brigitte.

Yakında makineleşme sayesinde böyle garip meslekler ortadan kalkacak. Bu gerçekleşene kadar da tabiî.... Sessizlik uzayıp gidiyordu.

«Peki. Haydi gidin çevirinizi yapın. Çiçekler için de teşekkürler», dedi Laurence.

Brigitte yerinden kımıldamadı.

«Bundan Catherine'e bahsetmeyeyim mi?

— Neden?

— Şu genç kızlardan.

— Hayır bahset, dedi Laurence. Sadece, sana gerçekten korkunç gözüken şeyleri söyleme.

Catherine'in kâbus görmesinden korkuyorum da.»

Her zaman, sade ve olduğu gibi görünen Brigitte, şaşkın bir hal aldı ve kemeriyle oynamaya başladı. Yanlış hareket ettim, diye düşündü Laurence. Yaptığı kendisinin de hoşuna gitmedi ama, ne yapabilirdi başka? Biraz acemice;

«Yani, size güveniyorum, biraz dikkat edin, o kadar,» dedi.

Brigitte mi çok duygulu, yoksa ben mi çok duygusuzum?, diye sordu kendi kendine kapı kapandıktan sonra Laurence. «Bütün gün havuç halkaları kesmek.» Bu tür bir işte çalışan kızlar, kuşkusuz, başka ilginç bir iş yapamadıkları için bunu yapıyorlar. Ama, bu yaptıkları işin, onlar için zevkli olması demek değildir. İşte, yine üzücü «beşerî çatışmalar.» Bu konular üzerine bu kadar az eğilmekle, iyi mi yoksa kötü mü ediyorum?

Laurence makaleyi okuyup bitirdi. Başladığı şeyi yarım bırakmayı sevmezdi. Sonra, işine daldı. Bir şampuan için, senaryo yazması gerekiyordu. Sigara üstüne sigara içti. Eğer, insan, bir işi iyi yapmaya gayret ederse, en saçma şeyler bile ilginç geliyordu. Paket boşalmış, vakit de geç olmuştu. İçerden belli belirsiz bir uğultu geliyordu. Acaba Brigitte hâlâ orada mıydı? Louise ne yapıyordu? Laurence holü geçti. Louise odasına kapanmış ağlıyor, Catherine'in de sesi titriyordu.

«Ağlama, diye yalvarıyordu. İnan bana, Brigitte'i senden daha çok sevmiyorum.»

— Bu da iyi! Niye çoğu kez, bazılarının zevki, bir başkalarının göz yaşları ile son bulur!

«Loulou, seni daha çok seviyorum; Brigitte ile gevezelik etmek hoşuma gidiyor. Ama sen, sen benim kardeşimsin.

— Doğru mu, gerçekten doğru mu?»

Laurence sessizce uzaklaşıp gitti. Çocukluğun, göz yaşları ve öpücüklerle karışık kederleri. Catherine'in az çalışmasının önemi yok. Duygululuğu olgunlaşıyor; sınıfta öğrenilmeyen şeyleri öğreniyor: acıyı paylaşmak, teselli etmek, almak, vermek, yüzde ve sesteki farklılaşmayı sezme. Bunlar gözünden kaçıyordu eskiden. Bir an Laurence kalbine sıcaklık dolduğunu hissetti. O ender ve değerli sıcaklık. İlerde Catherine'in bundan yoksun olmaması için ne yapmalı?

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Laurence çocukların yokluğundan yararlanarak odalarını düzeltti. Belki Brigitte kendisini öylesine etkileyen televizyon yayınından bahsetmemişti; etmiş olsa bile, Catherine bundan hiç etkilenmiş gözükmüyordu. Bu sabah Louise ile büyükbabalarının arabasına binerken sevinçten uçuyordu. Hafta sonu tatilini geçirmek için büyükbabaları onlara Loire şatolarını gezdirecekti. Kısacası, Laurence bu olaydan aptalca etkilenmişti. Basit, can sıkıcı günlük bir olayı hazmetmek ona, ender rastlanan büyük felâketleri hazmetmek kadar güç geldi. Başkalarının nasıl işin içinden çıktığını bilmek isterdi.

Pazartesi günü öğle yemeğinde Lucien'e sordu. (Bu karşılaşmalar artık tatsız oluyordu. Hem bana kızıyor, hem de benden ayrılamıyordu. Dominique on yıl önce «Erkekler mi? Midemi bulandırıyorlar.» derdi. Geç gelmek, randevuyu iptal etmek, gittikçe daha az buluş-

mak, nihayet birbirlerinden iğrenmekle bu işe son verirlerdi insanlar. Ben böyle davranmasını bilemiyorum. Bugünlerde o kanlı ayrılış için bir karara varmalıyım.) Bu sorunlara ilgi duymazdı ama gene de cevap verdi. On altı yaşında, geleceği sınırlı, aptalca bir işe mahkûm bir genç kız; hiç de hoş değil tabiî. Ama aslında hayat, şu ya da bu nedenlerden dolayı her zaman kötü. Benim biraz param var, iyi de kazanıyorum ama madem ki sen beni sevmiyorsun, neye yarar bu? Kim mutlu ki? Sen mutlu insan tanıyor musun? Kalbini sıkı sıkıya kapattığın için, en büyük sıkıntılardan kaçınıyorsun: buna mutluluk demem ben. Ya kocan? Belki mutlu, ama gerçeği öğrenirse hoşuna gitmeyecektir. Yaklaşık olarak tüm yaşantılar aynı değerdedir.

İnsanların ortaya koydukları gerekçelerini, zavallı görüntülerini ve seraplarını görmek çok acı diye, sen kendin söylüyordun. Şöyle sağlam dayanakları yok insanların. Eğer yaşantılarından memnun olsalardı, bu kadar sinir ilâcı ve uyuşturucu ilâç tüketmezlerdi. Fakirlerin mutsuzluğu oldu ğu gibi zenginlerin de var: Fritzgerald'ı okumalısın, orada bundan çok iyi bir şekilde bahsediyor. Evet, gerçek payı var bu sözlerde, diye düşündü Laurance. Jean – Charles çoğu kez neşeli, ama tam anlamıyla mutlu değil. Çok çabuk ve kolayca, şuna buna kızıyor. Annemi, güzel dairesi, tuvaletleri ve yazlık evine karşın ne tür bir cehennem bekliyor! Ya

beni? Bilmiyorum. Başkalarının sahip olduğu bir şey yok bende.... Olmaya ki, onlar da artık o şeye sahip olmasınlar. Gisèle Dufréne «enfes» diye göğüs geçirdiğinde, Marthe koca ağzı ile rahat bir şekilde çevresine gülümsediğinde, belki benim hissettiğimden daha fazla bir şey hissetmiyorlardı. Yalnız babam farklıydı onlardan...

Laurence geçen çarşamba, küçükler yattıktan sonra, babasıyle başbaşa kaldı. Jean-Charles genç mimarlarla akşam yemeğine çıkmıştı. («Dikey yok, yatay yok, mimarî ya eğik olacak, ya da olmayacak.» Bunu biraz gülünç buluyordu Jean – Charles; ama gene de ilginç görüşleri var demişti, gece döndüğünde.) Babasının parça parça verdiği cevapları düzene koymaya çalıştı bir kez daha. Sosyalist, ya da kapitalist olsun, her ülkede insan teknik tarafından ezilmiş, zincire vurulmuş, aptallaştırılmış ve işinden soğumuştu. Bütün kötülük insanın ihtiyaçlarını çoğaltmasından doğmuştu, oysa onları kısıtlaması gerekirdi. Var olmayan, belki de hiç var olmayacak bir bolluk öngöreceğine, canlılığı devam ettirecek şeylerin en azı ile yetinecekti. Örneğin, çok fakir olan Sardunya adası ve Yunanistan'daki topluluklar gibi yapacaktı; oraya teknik sızmadığı için para rezil olmamıştı. Orada insanlar, yaşantıya eşsiz bir tat katan cömertlik, kardeşlik, haysiyet gibi gerçekten insanî bazı değerleri koruyabildikleri için, ciddî bir mutluluk duyuyorlardı. Yeni ihti-

yaçlar yaratıldıkça, yoksunlaşma da çoğalacaktı. Çöküş ne zaman başlamıştı? Bilimin sağduyuya, yararlılığın güzelliğe yeğ tutulduğu gün. Rönesans'la akılcılık, kapitalizm, bilimcilik geldi, Tamam ama, bu noktaya gelindikten sonra ne yapmalı? Kendinde ve çevrende güzellik kavramını, sağduyuyu canlandırmayı denemeli. Sadece, toplumsal, siyasal ve teknik olmayan, bir ahlâkî devrim insanı kaybettiği gerçeğe kavuştura bilir. Hiç olmazsa şu evirmeyi insanoğlu için yapabilir miyiz? Öyleyse: bizi çevreleyen bu darmadağınık ve saçma dünyaya rağmen kişi eğlenmeye bakmalı.

Aslında Lucien'in ve babamın söyledikleri birbirini tutmuyor. Herkes mutsuz; herkes mutluluğu bulabilir: eşdeğerlilik. Catherine'e insanlar hayatta bağlı olduklararı için sandığın kadar mutsuz değiller, diye anlatabilir miyim? Laurence bir an düşündü. Bu da mutsuz insanların mutsuz clmadığı anlamına gelir. Doğru mu? Dominique'in hıçkırık ve haykırışla dolu sesi çınladı kulağımda: hayatından nefret adiyor ama, hiç de ölmek istemiyor. Bu mutsuzluk. Bir de ölümden beter. insanın kanını donduran şu boşluk var; kendini öldürmediği sürece, ölüme yeğ tutulan... Beş yıl önce bunu yaşadım ve hâlâ o korku içimde. Gérçek şu ki, insanlar canlarına kıyıyorlor— muz ve peçete istemişti— kıyıyorlar. çünkü ölümden çok daha beteri olduğu için. Bir intihar olayı okuyunca, insana buz gibi ter döktüren şey, pencerenin demirle-

rinde asılı duran bu narin ceset değil de, intihardan hemen önce o kalpte olup biten şeydir.

Hayır. Bunun üstünde iyice düşünmeli, dedi Laurence. Babamın verdiği cevap kendi için geçerli. O her zaman, her şeye ses çıkarmadan, yürekli bir şekilde dayanmıştı: nefrit sancıları, ameliyatı, Alman kamplarında geçirdiği dört yıl, çok büyük üzüntü duymasına rağmen, annemin gidişi. Kendine seçtiği bu zor hayattan ve insanlardan uzakta yaşamaktan zevk almayı, sadece o başarır. Gizini bilmek isterdim. Onu daha uzun, daha sık görseydim belki bilebilirdim.

«Hazır mısın? ...» diye sordu Jean - Charles. Garaja indiler, Jean - Charles arabanın kapısını açtı: «Bırak da, ben kullanayım. Sen çok sinirlisin», dedi Laurence.

Jean - Charles keyifli keyifli gülümsedi: «Nasıl istersen.» dedi ve Laurence'ın yanına oturdu. Geçenlerde Vergne'le aralarındaki konuşma pek iyi geçmedi herhalde. Bir şey söylemiyordu fakat yüzü asıktı. Çok hızlı araba kullanıyor, sert frenler yapıyor, tehlikeli bir biçimde sürüyordu. Az daha, geçen gün gazeteler, sürücüler arasında meydana gelen, o ağız burun kırılan döğüşlerden birini daha yazacaklardı.

Geçen gün Publinf'te Lucien, direksiyon başındaki insanın psikolojisini çok güzel bir

şekilde anlattı: yoksun olma, tatmin olma, güçlülük, diğer insanlardan ayrı kalma duygusu. (Lucien de çok iyi ama, deli gibi hızlı araba kullanır.)

Mona sözünü kesti:

«Bu nazik bayların direksiyon başında neden kabalaştıklarını ben size söyleyeyim.

— Neden?

— Çünkü kabalardır da ondan.»

Lucien omuz silkti. Ne demek istemişti acaba Mona?

«Pazartesi Monnod'la anlaşma imzalıyorum, dedi Jean - Charles neşeli bir şekilde.

— Memnun musun?

— Çok fazlasıyla. Pazarı uyuyarak, badmington oynayarak geçireceğim, ve pazartesi sağ adımımı atıp, gideceğim.»

Araba tünelden çıktı ve Laurence gaza bastı. Gözleri dikiz aynasındaydı. Solladı, şerit değiştirdi, solladı, solladı ve şerit değiştirdi. Cumartesi akşamı Paris boşalmak üzereydi. Araba kullanmak hoşuna gidiyordu. Ayrıca da, pek çok kocanın yaptığı gibi, Jean - Charles ne düşünürse düşünsün ağzını açıp bir şey söylemiyordu. Laurence gülümsedi. Jean - Charles'ın pek fazla kusuru da yoktu, kısacası yanyana giderlerken her zaman — yaptığı panolarda her ne kadar bunu yansıt-

mıyorsa da — «birbirleri için yaratılmış» olduklarını hayal ederdi. Kesin bir karar aldı Laurence: «Bu hafta Lucien'le konuşacağım». Dün yine ona sitem edercesine «Sen kimseyi sevmiyorsun!» demişti Lucien. Doğru mu? Yo hayır. Onu pek âlâ seviyorum. Onunla bağlarımı koparacağım ama, seviyorum onu. Herkesi de severim; Gilbert hariç.

Ekspres yolu bıraktı, sakin, küçük bir yola girdi. Gilbert Feuverolles'de olacaktı. Dominique, sesi zafer kazanmışçasına neşeli, telefon edip: «Gilbert Feuverolles'de olacak», demişti. Niye geliyor? Acaba hâlâ arkadaşlık numarasında mı? Ama gerçek ortaya çıktığında, bu yaptıkları ona pek fazla bir şey kazandırmış olmayacak. Yahut da her şeyi olduğu gibi anlatmaya mı geliyor? Laurence'ın elleri direksiyonu ıslatmıştı. Dominique hâlâ umutlu olduğu için, bir aydan beri bu duruma göğüs germişti.

«Gilbert gelmeyi niye kabul etti, merak ediyorum?

— Belki evlenmekten caydı.

— Sanmam.»

Hava soğuk ve puslu, çiçekler de solmuştu. Fakat gecenin karanlığında camlar parlıyor, oturma odasında şömine alev alev yanıyordu. Az fakat seçkin kişiler vardı: Dufrène'ler, Gilbert, Thirion ve karısı. Laurence Thirion'u küçüklüğünden beri tanırdı; babasının

iş arkadaşıydı. Fransa'nın en isim yapmış avukatı olmuştu. Marthe ve Hubert çağrılmamışlardı. Bu topluluğa uygun bir çift değildi. Gülümsemeler ve el sıkışmalar. Gilbert Laurence'ın bir ay önce öptürmediği elini öptü. Bakışı donuk, sorduğu sorular da imalı idi:

«Bir şey içmek ister misiniz?

— Birazdan, dedi Dominique. — Laurence'ın omuzundan tutarak: Yukarı çıkta saçını tara, darmadağınık. Odada da gülerek:

— Hiç de darmadağınık değildi. Seninle konuşmak istedim de, dedi.

— Ne oldu yine?

— Ne kadar kötümsersin!»

Dominique'in gözleri parladı. O, 1900'lerin bulüzü ve uzun eteği içinde, çok fazla şıktı (Kimi taklit ediyor ki?) Heyecanlı bir sesle:

«Biliyor musun? Onun kim olduğunu öğrendim.

— Ya! Öyle mi?»

Dominique, yüzünün nasıl cin gibi bir ifade aldığını, bir bilse?

«Sıkı dur şaşıracaksın. —Biraz durakladı: — Gilbert eski aşkına, Lucile de Saint-Chamont'a dönmüş.

— Nerden çıkardın bunu?

— Birisi söyledi bana. Her dakika onun evine tıkılıp kalıyor, hafta sonlarını da Manoir' da geçiriyormuş. Ne garip değil mi? Bana, onun hakkında bu kadar şey söyledikten sonra! Nasıl oldu da Lucile bu işi başardı? Düşündüğümden de daha güçlüymüş.»

Laurence sustu. Bilmeyen birinin karşısında, bilen birinin takındığı bu bilgiççe tavırdan nefret ederdi. Gerçeği apaçık gözlerinin önüne sermeli mi? Bugün olmaz, evde bu kadar davetli var.

«Belki Lucile değildir de, arkadaşlarından biridir.

— Haydi canım! O Gilbert'in bir başkasıyla yaşayacağı aşka göz yummaz. Adını niye sakladığını anlıyorum şimdi: alay edeceğimden korktuğu için. Bu delice hevese bir anlam veremiyorum, ama her ne olursa olsun, bu böyle devam edemez. Eğer Gilbert, beni tanır tanımaz onu terk ettiyse, bunun bir nedeni vardı; bu neden hâlâ da var. Bana geri dönecek.»

Laurence hiç bir şey söylemedi. Sessizlik uzadı gitti. Dominique benim sessizliğime şaşmış olmalı; ama yok hayır o öylesine soru sorup cevap vermeye alışıktır ki.... Dominique dalgın bir sesle:

«Lucile'e mektup yazıp, Gilbert'in anatomisini ve zevklerini ayrıntılı bir şekilde anlatmak ne zevk olurdu.» dedi.

Laurence yerinden sıçradı.

«Bunu yapamazsın!

— Ne komik olurdu. Lucile'in ve Gilbert'in yüzlerinin alacağı hali bir düşün! Hayır, ölünceye dek bana dargın kalır. Benim taktiğim ise bunun aksine, iyi davranmak olacaktır. Böylece zaman kazanmış olacağım. Lübnan'a yapacağımız yolculuktan çok umutluyum.

— Bu yolculuk yapılacak mı sanıyorsun?

— Ne yani? Tabiî!— Dominique sesini yükselterek: — Aylar önce, Balbek'de Noel geçireceğimize söz verdi. Herkes de biliyor. Artık şimdi cayamaz.

— Ama öteki engel olacaktır.

— Ben de resti çekerim, o zaman: benimle Lübnan'a gelmezse, bundan böyle bir daha görmem onu.

— Santajla yola gelmez.

— Beni kaybetmek de istemez. Lucile'le olan bu ilişkisi ciddi değil zaten.

— Öyle ise niye sana bundan söz etti?

— Biraz sadistlik olsun diye. Daha çok da, hafta sonları ve tatillerde serbest kalmak istediği için. Ama görüyor musun, birazcık ısrar etmem yetti ve geldi.

— Öyleyse resti çek», dedi Laurence.

Belki de bir çare olabilir bu. Dominique bu işi kendisinin kestirip attığı düşüncesiyle tatmin olacak. İlerde, gerçeği öğrendiğinde, en zor devreyi atlatmış olur.

Oturma odasından kahkahalar ve sesler yükseliyordu. Şarap, Martini ve burbon içiyorlardı. Jean – Charles Laurence'a ananas suyu uzatarak:

«Üzülecek bir şey yok ya?

— Hayır ama, sevinecek bir şey de yok. Baksana onun haline!»

Dominique Gilbert'in koluna, ona sahipmişçesine, elini koymuştu.

«Üç haftadır gelmediğin bir şey değil de, çok çalışıyorsun. Dinlenmesini de bilmeli insan.

— Çok iyi biliyorum, dedi soğuk bir sesle Gilbert.

— Yok bilmiyorsun. İnsan gerçek bir biçimde ancak sayfiyede dinlenebilir.»

Dominique işveli, biraz da kurnazca gülümsedi Gilbert'e. Kendine hiç yakışmayan bu tavrı da yeni edinmişti. Yüksek sesle:

«Ya da yolculuklar dinlendirir insanı, diye ekledi. Hâlâ eli Gilbert'in koluna yapışmış durumdaydı. Thirion'a dönerek: Noel'i Lübnan'da geçireceğiz, dedi.

— Ne güzel bir fikir! Şahaneymiş söylendiğine göre.

— Evet. Hem de sıcak ülkede Noel nasılmış, merak ediyorum. Noel hep karlı havada düşünülür de...»

Gilbert ses çıkarmadı. Dominique'in sinirleri o kadar gergindi ki, patlaması için bir tek kelime yetecekti. Gilbert bunu sezmiş olmalıydı.

«Arkadaşımız Luzarche'ın çok hoş bir fikri var, dedi bayan Thirion o güzel sesiyle. Uçakla sürpriz bir Noel gezintisi. Yirmi beş kişi davet etti. Londra'ya mı, Roma'ya mı, Amsterdam'a mı, yoksa başka yere mi ineceğimizi bilmeyeceğiz ve tabiî kentin en güzel lokantasında da yerlerimiz ayrılmış olacak.

— Ne eğlenceli, dedi Dominique.

— Eğlenmeye gelince, insanların hayal gücü öyle azalıyor ki», dedi Gilbert.

Laurence için anlamını yitirmiş kelimelerden biri daha. Bazen bir film ilgilendiriyor ve güldürüyordu onu; ama eğlenmek.... Gilbert eğleniyor mu? Nereye gittiğini bilmeden uçağa binmek eğlenceli mi acaba? Geçen gün aklına takılan o kuşku, belki de yerleşmişti...

Laurence, Jean - Charles ve Dufrène'lerle şöminenin yanına gitti, oturdu.

«Modern konutlara şömine yapmıyorlar, çok yazık oluyor», dedi Jean - Charles.

Aydınlığı yüzüne vuran alevlere bakıyordu. Süet ceketini çıkardı, Amerikan stili gömleğinin yakasını açtı. Her zamankinden daha genç ve daha rahat gözüküyordu. (Aynı şekilde, Dufrène de çizgili kadife takımı içinde daha dinç duruyordu; acaba yalnızca bir giyim işi mi bu?)

«Sana, babanın çok seveceği bir şeyi anlatmayı unuttum, dedi Jean – Charles. Goldwater öylesine odun ateşi seviyormuş ki, yazın evini soğuk hava tertibatı ile buz gibi yapıyor, ondan sonra da bol bol ateş yakıyormuş».

Laurence güldü:

«Evet babam sevecek bunu....»

Yanındaki sehpada *Réalité*, *Express*, *Candide*, *Votre Jardin* dergileri ve birkaç kitap duruyordu: *Le Goncourt*, *le Renaudot*. Divanın üzerinde de, Dominique hiç müzik dinlemediği halde, oraya buraya atılmış plaklar vardı. Laurence gözlerini yeniden ona çevirdi: güleç, aşırı serbest bir şekilde, elleri ile türlü hareketler yaparak konuşuyordu.

«Benim ise *Maxim*'de yemek daha hoşuma gider. Hiç olmazsa eminim ki, ahçıbaşı yemeğin içine tükürmemiş ve dizlerim de yandaki masada oturan adamınkine yapışmamıştır. Biliyorum, bugünlerde küçük birahanelere gitme züppeliği aldı yürüdü, ama orada da *Maxim*'dekinden daha ucuza yemek yenmiyor. Üstelik her tarafın, leş gibi yağ kok-

tuğu bir yana, kimseye çarpmadan insan serçe parmağını bile oynatamıyor.

— *Chez Gertrude*'e hiç gitmediniz mi?

— Evet biliyorum. O kadar para verdikten sonra *La Tour d'Argent*'ı yeğlerim.»

Çok rahat bir hali var. Acaba Gilbert neye geldi? Laurence, Jean-Charles'ın ve Dufrène'lerin gülüşlerini işitti.

«Yok ama, cidden farkında mısınız: müteahhitler, müteşebbisler, yöneticiler ve mühendisler arasında, biz, zavallı mimarlar, ne hale geliyoruz?

— Ah! O müteşebbisler!» diye göğüs geçirdi Dufrène.

Jean-Charles ateşi karıştırıyor, gözleri parlıyordu. Çocukluğunda da odun ateşleri yakmış mıydı acaba? Yakmış olsa da, olmasa da, o anda yüzünde çocuğumsu bir anlam vardı. Laurence içinden bir şeyin eriyip, çözüldüğünü hissetti; şefkat: onu bir daha yitirmemek üzere bulmuş olabilseydi.... Dominique'in sesiyle kurduğu düş bozuldu.

«Ben de pek hoş geçeceğini ummuyordum. Kötü de başladı; teşrifat aksıyordu, içeri girmek için bir saat ayakta bekledik. Ama gene de değdi. Paris'in tüm sayılı kişileri oradaydı. Şampanya iyiydi. Bayan De Gaulle'ü sandığımdan daha iyi buldum, — havalı ve gösterişli değildi, tabiî bir Linette Verdelet değil — ama çok vakurdu.

— Bana, maliyeci ve politikacıların yemek yeme hakları olduğu, sanatkâr ve edebiyatçılara da yanlızca içki ikram edildiği söylendi, doğru mu? diye sordu Gilbert, soğuk bir sesle.

— Oraya yemek yemeğe gidilmez ya!» dedi kasıntı bir gülüşle Dominique.

Ne pis herif şu Gilbert; sırf, anneme sevimsiz gözükmek için, sordu bu soruyu! Dufrène Gilbert'e dönerek:

«IBM makinalarının soyut resim yapmak için kullanılacağı doğru mu?

— Olabilir, yalnız verimli olacağını sanmam, dedi gülümseyerek Gilbert.

— Nasıl! Bir makina resim yapabilir? diye haykırdı bayan Thirion.

— Soyut resim, neye olmasın dedi Thirion alaylı bir sesle.

— Biliyor musunuz, Bach ve Mozart imâl edenler var? dedi Dufrène. Var ya! Tek kusurları eserlerinin kusursuz oluşu, halbuki et ve kemikten olan müzisyenlerde her zaman için kusur bulunuyor.»

İşte bak! Daha geçenlerde bir haftalık dergide okudumdu bunu. Gazetelere bakmaya başladığımdan beri, Laurence insanların konuşmalarında makaleleri anlattıklarını fark etti. Neye olmasın, bilgilerini elbet bir yerden elde etmeleri gerekiyordu.

«Pek yakında makineler atölyelerimizin yerini alacak, bizler de, plajda, kumlarda buluşacağız, dedi Jean - Charles.

— Bu kuşkusuz, dedi Gilbert. Yeni bir çağa giriyoruz ve o çağda da insanlar işe yaramaz hale gelecekler.

— Bizler için geçerli değil, dedi Thirion. Avukatlara her zaman ihtiyaç duyulacaktır. Çünkü bir makina asla güzel konuşamaz.

— Fakat, belki de insanlar güzel söze karşı duygulu olmayacaklar, dedi Jean - Charles.

— Haydi canım! İnsan konuşan bir hayvandır ve güzel söz karşısında da her zaman baştan çıkar. Makineler insan tabiatını değiştirmeyecekler.

— Hayır, bilâkis değiştirecekler.»

Jean - Charles ve Dufrène bu konuda aynı şekilde düşünüyorlardı. (Çünkü aynı şeyleri okurlar.) İnsanı konu alan görüş, yeniden gözden geçirilmelidir. Bu XIX. yüzyılın bir buluşu olup, bugün zaman aşımına uğramıştır. Kuşkusuz da, yakında ortadan kalkacaktır. Edebiyat, müzik, resim, mimarî gibi her alanda sanat geçmiş kuşakların hümanizmasını reddediyor. Gilbert üzgün bir tavır takınmış susuyordu, ötekiler de birbirleriyle yarışırcasına konuşuyorlardı. Bir daha yazılamayacak kitaplar, görülemeyecek film-

ler, dinlenemeyecek müzik parçaları olduğunu itiraf etmeli. Ama üstün yapıtların ne zaman yapılmış oldukları önemli değil; üstün yapıt da nedir? Öznel ölçütleri kaldırmalı, bu olanaksız; affedersiniz ama, modern eleştirinin de bütün çabası bu aslında. Ya Goncourt ve Renaudot'nun ölçütleri nelerdir, bilmek isterdim. Ödüller geçen yıldakinden de kötü. Biliyor musunuz, bütün bunlar yayımcıların oyunu! Emin kaynaklardan duyduğuma göre jürinin bazı üyeleri satın alınmış; çok ayıp doğrusu. Ressamlar için daha da büyük bir skandal ya! Reklâm kuvvetine sıradan biri, sözüm ona üstün yetenekli bir ressam oluveriyor; eğer herkes de o gözle bakarsa, üstün yetenekli kalıyor, ne paradoks! İyi ama nesnel ölçütten başka ölçüt de yok.

«Aaa! O kadar da değil! Güzel güzeldir!» dedi birdenbire, bayan Thirion ve herkes de sustu bir an. Sonra hepsi birden konuşmaya devam ettiler...

Her zamanki gibi Laurence düşüncelerine daldı gitti. Çoğu zaman konuşanla karşıt fikirdedir; ama onlar aralarında uyuşamadıkları için, düşündüklerinin karşıtını söylemekle kendi kendiyle çelişkiye düşer. Herkes tarafından bilinen bir aptal olmasına rağmen, bayan Thirion'un düşündüğü gibi söylemek geliyor içimden: güzel güzeldir, doğru da doğrudur. Bu kanının bile bir değeri var mı? Kimden edindim ki onu? Babamdan, liseden, matma-

zel Houchet'den mi? On sekiz yaşımda kanı sahibiydim. Daha hâlâ o yaşından artakalan bir şeyler var ama, pek fazla bir şey değil, bir özlem belki.... Yargılarından pek emin değil: bu o kadar, o anki ruh ve çevre durumuna bağlı ki..... Sinemadan çıktığımda bile filmi sevip sevmediğimi ancak söyleyebiliyorum.

«Bir dakika konuşabilir miyim sizinle?»

Laurence soğuk soğuk baktı Gilbert'e.

«Hiç canım istemiyor.

— Ben ısrar ediyorum.»

Laurence merak ve duraksamayla yanodaya geçen Gilbert'in peşinden gitti.

Oturdular; Laurence konuşmasını bekledi.

«Size Dominique'in gözleri önüne her şeyi sereceğimi bildirmek istedim. Tabiî bu yolculuk söz konusu bile değil. Patricia çok anlayışlı ve temiz yüreklidir: ama yeterince beklediğini sanıyor. Mayıs sonu evlenmek istiyoruz.»

Gilbert'in kararı çok kesindi. Tek çare onu öldürmekti. Dominique daha az acı çekerdi. Laurence mırıldanarak:

«Niye geldiniz? Ona boşuna umut veriyorsunuz.

— Geldim, çünkü bunun pek çok nedeni var. Dominique'in bana düşman olmasını istemiyorum. Dostluğumuzu tehlikeye attı.

Eğer bazı tavizler sayesinde, bu bağı tatlılıkla koparabilirsem, bunu çok daha yeğlerim Böylesi her şeyden önce onun için de iyi olmaz mı?

— Bunu yapamazsınız.

— Evet sanırsam yaparım, dedi değişik bir sesle. Düşüncesi ne merkezde, onu anlamaya geldim. Geçici bir şey olduğuna inanmakta ısrar ediyor. Gerçeği olduğu gibi söylemeliyim ona.

— Şimdi olmaz!

— Bu akşam Paris'e dönüyorum... —Gilbert'in yüzü aydınlandı:— Bakın, eğer siz, onu bu duruma hazırlarsanız, Dominique'in yararına olur diye düşünüyorum.

— Tamam işte! Burada bulunmanızın gerçek nedeni belli oldu: beni bu pis işle görevlendirmek istiyorsunuz.

— Ne yalan söyleyeyim, böyle sahnelerden çok korkarım.

— Çünkü hayal gücünüz yok: şimdi kopacak gümbürtüden daha da beteri olacak. —Laurence düşündü:— Bakın şöyle yapın: Patricia'dan hiç bahsetmeden yolculuğa çıkmayı reddedin. Dominique buna çok kızacak ve kendiliğinden aranızdaki bağı koparacaktır.»

Gilbert, oldukça kararlı bir sesle:

«Böyle davranmayacağını pek iyi biliyorsunuz.»

Haklı. Laurence bir an Dominique'in söylediklerine inanmak istemişti: «Ona resti çekeceğim», ama bağırmalar, yakınmalardan sonra gene sabretmeye, ısrar etmeye, ummaya devam edecektir.

«Yapacağınız şey çok zalimce.

— Böyle düşmanca davranışınız beni incitiyor, dedi Gilbert üzüntülü bir şekilde. Kimse kendi kalbine hükmedemez. Dominique'i artık sevmiyorum; Patricia'yı seviyorum: benim bunda suçum ne?»

Sevmek fiili ağzında edepsizce bir anlam alıyordu. Laurence kalktı.

«Hafta içinde onunla bunu görüşeceğim, dedi Gilbert. Görüşmemizden hemen sonra onu görmeniz için sizin de gelmenizi kesinlikle istiyorum.»

Laurence nefretle baktı:

«Onun, nedenini açıklayan bir kaç satır yazıp, canına kıymasını engellemek için beni istiyorsunuz. Patricia'nın beyaz gelinliğinin lekelenmesi iyi olmaz tabiî...»

Laurence uzaklaştı. Kulaklarına istakoz gıcırtıları geliyordu. İnsanî olmayan acının korkunç gürültüsü. Büfeye doğru yürüdü. Bir bardak şampanya koydu kendine. Odadaki-

ler başlattıkları konuşmaya devam ederken, bir yandan da tabaklarını doldurmaktaydılar.

«Şu yumurcak hiç de yeteneksiz değil, dedi bayan Thirion. Yalnız, ona biraz giyinmesini öğretmeli. Çizgili bir etek ve puanlı bir blûz giyebilir.

— Bak işte bu olabilir, dedi Gisèle Dufrène.

— Üstün yetenekli bir terzi olunursa, her şey yapılır.» dedi Dominique. Laurence'a yaklaştı:

«Ne söyledi sana Gilbert?

— Aman! Arkadaşlarından birinin reklâmcılıkla ilgilenen yeğenini bana salık vermek istiyormuş.

— Gerçekten mi?

— Gilbert'in bana seninle olan ilişkilerinden söz edeceğini düşünmüyorsun her halde.

— Onun yapmayacağı şey yoktur. Bir şey yemiyor musun?»

Laurence'ın iştahı kesilmişti. Kendini koltuğa attı ve bir dergi aldı eline. Kimseyle konuşamayacak durumda olduğunu hissetti. Gilbert hafta içinde gidip konuşacaktı. Dominique'i yatıştırmam için bana kim yardım edebilir acaba? Laurence bu geçen bir ay boyunca

annesinin ne kadar yalnız kaldığını fark etti. Bir sürü ilişkiler: ama tek dost yok. Onu dinleyecek, hattâ oyalayacak kimsesi bile yok. Yaşantımız tek başına taşıma zorunluğunda olduğumuz, pek çok tehlikelerle karşı karşıya kalan, dayanaksız bir yapıttır. Herkes için de bu böyle mi acaba? Benim hiç olmazsa babam var. Hem Jean-Charles da beni hiç bir zaman mutsuz edecek insan değil. Gözlerini ona çevirdi; konuşuyor, gülüyor, çevresindekiler de gülüyorlardı. Birazcık canı istemeye görsün, insanların hemencecik yakınlığını kazanırdı. Laurence kalbinin yeniden, dalga dalga, sevgiyle dolduğunu hissetti. Son günlerde sinirli olması da doğaldı. Vergne'ye neler borçlu olduğunu biliyordu ama, onun için de bütün arzularından vazgeçemezdi her halde. İşte bu çatışma onu rahatsız ediyordu. O, başarı elde etmekten zevk duyardı. Laurence iyi anlıyordu Jean-Charles'ı. İnsan iş hayatında bazı tehlikelere atılmazsa, çalışmak korkunç derecede sıkıcı bir şey olurdu.

«Sevgili Dominique, üzgünüm ama gitmek zorundayım, dedi Gilbert nazikce.

— Hemen şimdi mi?

— Erken gitmem gerektiği için, erken geldim.», dedi Gilbert.

Çarçabuk herkese allahaısmarladık dedi, Dominique de evden onunla birlikte çıktı. Jean-Charles Laurence'a işaret ederek:

«Gelsene canım! Thirion, dâvalarıyla ilgili çok ilginç şeyler anlatıyor.» Odada bir baştan bir başa yürüyen, hayalî bir cübbenin kollarını savuran Thirion'dan başka herkes oturmuştu.

«Hanım meslekdaşlarım için ne mi düşünüyorum küçük hanım? dedi Gisèle'e. Sahip olunabilecek en iyi kanıya sahibim. Çoğu sevimli hanımlar ve çoğu da yetenekli. (Genellikle her iki nitelik aynı kişide bulunmaz.) Fakat kesin bir şey varsa, hiç biri ağır cezada savunma yapmayı başaramazlar. Bunun için gerekli ne yürekleri, ne otoriteleri —sizi şaşırtacağım ama — ne de rol yapma yetenekleri vardır.

— Kendilerine önsel olarak yasaklanmış mesleklerde başarılı kadınlar da görüldü, dedi Jean-Charles.

— Jüri önünde en güzel ve en ustaca konuşanını, en cin gibi olanını hemencecik mat ederim, dedi Thirion.

— Ama belki de beklenmedik şeylerle karşılaşabilirsiniz, dedi Jean-Charles. Ben, geleceğin kadınların olduğuna inanıyorum.

— Belki ama, erkekleri taklit etmemek koşuluyla, dedi Thirion.

— Erkek mesleğini yapmak, erkeği taklit etmek değildir.

— Dur bakalım Jean-Charles, dedi Gisèle Dufrène, sen ki her zaman günün havası-

na uyarsın, bana şimdi kalkıp feminist olduğunu söyleme. Bunun modası geçti artık».

Feminizm: bu sıralarda, her dakika konu oluyor. Laurence ansızın kendini konu dışında buldu; tıpkı psikanaliz, ortak pazar, vurucu kuvvetler konusunda olduğu gibi, ne düşüneceğini bilmiyor, bir şey de düşünemiyordu. Allerjim var bütün bunlara karşı. Dudaklarında yapmacık bir gülümsemeyle içeri giren annesine baktı. Belki yarın, belki iki gün sonra, ama bu hafta Gilbert ona her şeyi anlatacaktı. Dominique'in sesi çınladı kulağında. Odanın rahat—sessiz köşesinde yeniden çınlayacaktı o ses. «Namussuz! Namussuz herif!» Laurence'ın gözünün önüne uğursuz kuşlara benzeyen çiçekler geldi. Kendine geldiğinde, bayan Thirion heyecanlı heyecanlı konuşuyordu: «Sistemli bir şekilde yapılan yergiyi iğrenç buluyorum. Aç çocuklar yararına 25 Ocakta verilecek yemekte yirmi bin frank karşılığı küçük hintlilerin yemeğini verecekler bize: bir kâse pirinç, bir bardak su. Hiç de fena bir fikir değil. Ama gel gör ki, sol basın iyi alay ediyor. Havyar ve karaciğer ezmesi yeseydik, ne söylerlerdi acaba?

— Her zaman, her şey eleştirilir, dedi Dominique. En iyisi işi oluruna bırakmaktır.»

Kendinde değilmiş gibi bir hali vardı. Bayan Thirion'a dalgın dalgın cevap veriyordu. Bu arada, diğer dördü de briç masasının başına oturmuşlardı. Laurence *Express*

dergisini açtı: kısa kısa sütunlardaki günlük olaylar sıkılmadan kolayca okunabiliyordu. Uykusu vardı, aceleyle yerinden kalktığında, bayan Thirion da briç masasını terk etmiş ve:

«Yarın günüm çok yüklü, gitmek zorundayız diyordu.

— Ben yukarı çıkıp uyuyacağım, dedi Laurence.

— Burada uyku ilâcı almaksızın iyi uyunulabilir, dedi bayan Thirion. Paris'te de ilâçsız yapamıyor insan.

— Müzikle uyumaya başladığımdan beri, uyku ilâcını kestim, dedi Gisèle Dufrène..

— Ben de ninni plağını denedim ama, hiç de ninni etkisi yapmadı bana, dedi Jean-Charles, neşeli bir şekilde.

— Bana şaşılacak bir aygıttan bahsettiler. Prize takıyorsun, ışıklı, monoton ve büyüleyici şekiller görünüyor, insanı uyutuyor; sonra da kendi kendine akımdan kesiliyor. Bir tane ısmarlayacağım, dedi Thirion.

— Ooo! Benim Bu akşam bunlardan hiç birine ihtiyacım yok», dedi Laurence.

Jouy kumaşı ile kaplı odalar gerçekten çok güzeldi; köy tipi yataklar ve parça kumaşlarla yapılmış yorganlar vardı. Lavabonun üstünde de fayanstan bir leğen ve güğüm duruyordu.

Duvarda, hemen hemen gözükmeyen bir kapı banyoya açılıyordu. Laurence pencereden dışarı baktı ve buz gibi, toprak kokan havayı ciğerlerine çekti. Biraz sonra Jean-Charles gelecekti odaya: ondan başka kimseyi düşünmek istemiyor, onun alev ışığında aydınlanan profilini görüyordu. Ansızın Jean - Charles karşısındaydı. Onu kollarına aldı, sevgi damarlarında ateş oldu aktı, arzudan kendini kaybettiği sırada dudakları birleşti.

«Söyle bakayım, zavallı küçük kızım benim! Çok korkmadın ya?

— Hayır, dedi Laurence. Bisikletliyi ezmediğim için öyle memnunum ki.»

Başını deri koltuğun arkalığına dayadı. Nedenini bilmeksizin kendini artık o kadar iyi hissetmiyordu.

«Bir fincan çay ister misin?

— Yok! Rahatsız olma.

— Beş dakikada yaparım.»

Badmingtondu, televizyondu derken yola çıktığımızda gece olmuştu bile. Hızlı sürmüyordum. Jean-Charles'ın varlığını yanı başımda hissediyor, dikkatle yola bakarken de, onunla geçirdiğimiz geceyi hatırlıyordum. An-

sızın sağımdaki patikadan, farların ışığında kızıl saçlı, bisikletli bir oğlanın arabanın önüne fırladığını gördüm. Hemen direksiyonu kırdım, araba sağ sol yapıp bir çukura yuvarlandı.

«Bir şeyin yok ya?

— Hiç bir şeyim yok, dedi Jean-Charles. Ya senin?

— Benim de bir şeyim yok.»

Kontağı kapattı. Kapı açılmıştı:

«Yaralandınız mı?

— Hayır.»

Baş aşağı duran ve tekerlekleri hâlâ dönmeğe devam eden arabanın çevresinde, kızlı erkekli bisikletçiler duruyordu. Kızıl saçlıya bağırdım: «Salak herif!» Aman ne rahatladım! Çiğneyip geçtiğimi sanmıştım. Jean-Charles'ın kollarına attım kendimi: «Hayatım çok şanslıymışız. Bir sıyrık bile yok çocukta!»

Gülümsemiyordu:

«Araba paramparça.

— Orası öyle, ama senin ya da benim parçalanmamızdan daha iyi.»

İki araba durdu. Oğlanlardan biri:

«Bu salak hiç bir şeye bakmadan gidiyordu, arabanın altına attı kendini, bunun üze-

rine de küçük hanım solladı.» diye açıkladı, içindekilere.

Kızıl oğlan ağzında geveleyerek özür diliyordu, ötekiler de bana teşekkür ediyorlardı...

«Size çok şey borçlu!»

Bu ıslak yolun kenarında, canı çıkmış arabanın yanında, şampanya sarhoşluğunu andıran bir sevinç doldurdu içimi. Bu salak bisikletliyi, öldürmediğim için gülümseyen arkadaşlarını, bizi Paris'e götürmeyi teklif eden bu yabancıları sevdiğimi hissettim ve birden başım döndü, bayıldım.

Laurence bir Citroen'in arka koltuğunda kendine gelmişti. Ama bu dönüşü çok zor hatırlıyordu. Ne de olsa bir şok geçirmişti. Jean-Charles bir araba almak gerektiğini, hurdadan da iki yüz bin frank bile alamayacağını söylüyordu. Canı sıkkındı, haklıydı da. Yalnız Laurence, kendine kızmış olmasını pek kabul edemiyordu. Her halde benim hatam değildi; çukura yumuşak iniş yaptığım için övünüyordum bile, ama sonuç şu ki, tüm kocalar direksiyon başında karılarından daha iyi olduklarına inanmışlardır. Evet hatırlıyorum, öylesine tersliği üstündeydi ki, «hiç kimse arabayı berbat etmeden bu işin içinden çıkamazdı» dediğimde:

«Hiç de bir marifet yaptığını sanmıyorum, yalnızca trafik sigortamız var.», dedi.

«Adamı öldürmemi istemezdin her halde?

— Öldürmez bacağını kırardın....

— Pek âlâ da öldürebilirdim onu.

— Öyleyse uçarcasına gitmeseydi. Herkes senin lehine tanıklık ederdi.»

Bunu canımı sıkmak için, hiç düşünmeden söyledi; çünkü daha az masrafla işin içinden sıyrılabileceğime inanmıştı bir kez. Ama yanılıyordu.

Gazete yığılı bir masaya tepsiyi koyarken, «İşte özel harmandan yapılmış bir çay, dedi babası. Biliyor musun, küçükler arabada olsaydı aynı refleksi yaparmıydın diye düşünüyorum?

— Bilmiyorum» dedi Laurence. Bir an duraksadı. Jean-Charles bir başka ben diye düşündü. Biz tek vücuduz. Sanki yalnızmışım gibi davrandım. Ama yabancıya bir şey olmasın diye kızlarımı tehlikeye atmak mı? Ne saçmalık! Ya Jean-Charles'ı? En tehlikeli yerde de o oturuyordu. Her halde kızmakta haklıydı.

Babası:

«Böyle bir tehlikeyi göze almaktansa, yanımda dün çocuklar varken bir bütün yurt öğrencisini biçer geçerdim, diye devam etti.

— Ne memnun olmuşlardı çocuklar! dedi Laurence. Onları kraliçeler gibi ağırlamışsın.

— Ya! Hani hâlâ taze krema, iyi yemle beslenmiş tavuklar ve hakiki yumurta bulunan küçük hanlar var ya, onları oraya götürdüm. Biliyor musun, Amerika'da tavukları yosunla besliyorlar, yumurtalara da yumurta tadı vermek için kimyasal bir madde zerk ediyorlarmış?

— Hiç şaşmam. Dominique bana New-York'dan kimyasal bir şekilde kokulandırılmış çukulata getirmişti.»

Gülüştüler. Ben onunla hiç bir hafta sonu geçiremedim ya! Babası çayı, tabağı fincanı ayrı takımlar içinde verdi. Eski bir petrol lambasına uydurulmuş bir ampulün aydınlattığı masada Pléaide'ın bir cildi açık duruyordu: onda koleksiyonun tamamı vardı. Kendini eğlendirmek için hayal gücünü kurcalamasına hiç gerek yoktu.

«Louise çok şeytan çekici, dedi. Ama Catherine daha fazla benziyor sana. Onun yaşında iken, sen de böyle ağırbaşlı idin.

— Evet ona benzerdim, dedi Laurence. «Bana benzeyecek mi?»

— Hayalini çok gelişmiş buldum.

— Düşünebiliyor musun! Marthe da bana onun ilk komünyonunu yaptırtmam için devamlı dırdır ediyor.

— Hepimizi inanç sahibi yapma hayalinde. Vaaz vermiyor ama, örnek olarak kendini koyuyor ortaya: bakın, inanç bir kadını nasıl değiştiriyor ve ne denli güzel bir iç âleme erişiyor o kadın, der gibi bir hali var. Ama zavallı, iç güzelliği dışa vurdurma o kadar kolay değil, onu bilmiyor.

— Hainsin!

— Yoo! İyi kızdır. Annen ve sen parlak meslekler seçtiniz; ev kadını ve ana olmak sönük kalıyor. O da azizecilik oynuyor.

— Ve Hubert de yaşantısının tek tanığı olduğu için pek tabiî ki yetersiz oluyor.

— Feuverolles'de kimler vardı?

— Gilbert Mortier, Dufrène'ler, Thirion ve karısı.

— O rezili hâlâ çağırıyor mu evine! Hatırlıyor musun Thirion'un eve gelip boş şeyler anlattığını? Öğünmek gibi olmasın ama, ondan daha iyi başlamıştım işe. Tüm meslek yaşantısı, kirli işler ve reklâmdan ibarettir. Dominique de benim böyle olmamı istemişti!

— Yapamazdın.

— Onun yaptığı ağız kalabalıklığını yapsaydım olabilirdi.

— Benim de yapamazdın demek istediğim bu.»

Dominique'in anlayışsızlığı. «Orta durumu seçti.» Hayır. O, annemin ve benim çevremdeki fazla hareketli bir yaşantı yerine, düşünmeye ve kendini eğitmeye zaman bulduğu ve hiç de tehlikesi olmayan bir yaşantı seçmişti.

«Annen günden güne zenginleşmeye devam ediyor mu?»

Laurence bir an durakladı:

«Gilbert Mortier ile arası iyi değil, sanırsam terk edecek annemi.

— İyi afallayacak! Dünya güzelinden daha zeki, bayan Roosvelt'den de daha hoş olduğunu düşünür, bunun için de tüm kadınlardan üstün görürdü kendini.

— Şu ara çok mutsuz.»

Laurence babasının katı yürekliliğini anlıyor, ama Dominique'e de acıyordu: «Biliyor musun, mutsuzluk konusunda bana söylediklerini düşündüm. Ne olursa olsun mutsuzluk var. Sen her durumda kuvvetli olabiliyorsun ama, bu düzeye herkes gelemez.

— Benim yaptığımı herkes yapabilir, bir ayrıklama değilim.

— Ben öyle görüyorum, dedi müşfik bir sesle Laurence. Örneğin yalnızlık; ona alışabilecek pek fazla kimse yoktur.

— Bunu içtenlikle denemek istemiyorlar da ondan. En büyük kıvançlarımı yalnızlık içinde tattım.

— Gerçekten yaşantından memnun musun?

— Kendimi suçlayacak hiç bir şey yapmadım asla.

— Şanslısın.

— Sen seninkinden memnun değil misin?

— Tabiî! Ama pek çok şeyde de kendimi suçlu görüyorum. Kızlarımla çok az ilgileniyor, seni de çok az görüyorum.

— Evin ve işin var.

— Evet ama gene de....»

Lucien olmasaydı kendime ayıracak daha fazla zamanım olurdu, diye düşündü. Babamı daha çok görür ve onun gibi okuyup, düşünebilirdim. Yaşantım çok fazla yüklü.

«Bak işte, şimdi eve dönmek zorundayım. Ayağa kalktı: — Özel harmanın çok güzeldi.

— Söyle bakayım bana, iç dünyan pek karanlık değil ya? Gidip bir doktora gözüksen fena olmaz.

— Yok hayır, çok iyiyim.

— Arabasız ne yapacaksınız? Benimkini ödünç vereyim mi?

— Seni arabasız bırakmak istemem.

— Arabasızlık benim için önemli değil; öyle az kullanıyorum ki... Yaya dolaşmak daha hoşuma gidiyor.»

Direksiyonun başına yerleşirken, işte bu ta kendisi, diye düşündü Laurence. Kimsenin oyununa gelmez ve gerektiğinde de karşısındakini en sert şekilde eleştirir. Ama her zaman çevresine öylesine dikkat eder, insana öylesine yakınlık gösterir ve yardımına koşar ki... Laurence çevresinde hâlâ dairenin tatlı loşluğunu hissediyordu. Yaşantımı fazla yüklerden kurtarmalı ve Lucien'den kopmalıyım.

«Hemen bu akşam», diye karar verdi kendi kendine. Mona ile çıkacağını söyledi, Jean-Charles da inandı ona. Hayal gücü olmadığından her zaman inanırdı. Kuşkusuz Laurence'ı aldatmıyor, onu kıskanmak da aklının ucundan geçmiyordu.

«Ne güzel bir yer, değil mi?

— Çok güzel», dedi Laurence.

Lucien'le bir saat oturduktan sonra, dışarı çıkmak için ısrar etmişti. Samimî havalı bir odadan çok, kalabalık bir yerde durumu açıklamak daha kolay geliyordu ona. Lucien güzel bir kabareye götürmüştü onu. Loşlaştırılmış ışıkları, aynaları, bitkileri, divanları ve samimî köşeleriyle eski devri hatırlatan bir yerdi. Şampanya reklâmı yapmak için bu dekoru bir filmde kullanabilirdi. Meslek ku-

surlarından biri: nasıl dekor hazırlanacağını gereğinden fazla biliyordu. Yapacağı şeyi gözünün önüne getirmişti bile.

«Ne içersin? Çok iyi viskileri var.

— Bana bir tane söyle, sen içersin.

— Bu akşam güzelliğin üstünde.»

Laurence sevimli sevimli gülümsedi:

«Her çıktığımızda söylersin bunu.

— Her kez de doğrudur.»

Aynada kendine bir göz attı. Zarif, neşeli, az kaprisli, biraz da sihirli havası olan bir genç kadın görüyordu Lucien beni. Bu hoşuma gidiyordu. Jean-Charles'a göre, açık sözlü, tertemiz, insanı etkileyen biriydi o. Bu yanlıştı. Evet, göze güzel görünen bir kadındı ama, pek çok kadın kendinden daha güzeldi. Parlak tenli, yeşil gözlü, takma kirpikli bir esmer kendinden biraz daha genç bir oğlanla dans ediyordu: böyle bir yaratık için, bir erkeğin aklını yitirmesini anlıyorum. Gülüşüyorlar, arasıra da yanak yanağa geliyorlardı. Aşk bu muydu? Biz de gülümsüyorduk ve ellerimiz birbirine değiyordu.

«Şu hafta sonları ne işkence oluyor, bir bilsen! Hele cumartesi gecesi. Diğer geceler belki ama, o gece beraber yattığınızdan eminim. Hafta sonu kıpkırmızı bir boşluk oluyor benim için. Kafayı çekiyorum.

— Hiç de iyi etmiyorsun. Bu o kadar önemli değil.

— Benimle olunca da önemli değil».

Cevap vermedi Laurence. Ne kadar can sıkıcı oluyor artık! Her dakika sitem. Eğer bir kez daha tekrarlarsa, patlayacağım: gerçekten...

«Dans eder misin? dedi Lucien.

— Edelim.»

«Hemen bu akşam», diye tekrarladı kendi kendine. Peki ama niye? Bunun nedeni Feuverolles'de geçirdikleri o gece değil; bir yataktan diğerine geçmek onu rahatsız etmiyor: öylesine aynı şey ki.. Kazadan sonra Jean-Charles'ın kollarına atıldığında, o, «Araba paramparça» deyince, donup kalmıştı. Gerçek ve tek nedeni, artık insanın sevmediği zaman, aşkın kahredici bir hal almasıydı. Kaybolup giden bütün o zaman. Susuyorlardı, çoğu kez sustukları gibi. Ama aynı sessizlik olmadığını hissediyor muydu acaba?

«Şimdi nasıl başlayacağım söze?» diye sordu kendi kendine, divana otururken. Sigara yaktı. Eski tür romanlarda her dakika sigara yakılırdı; çok yapmacık bulurdu bunu Jean-Charles. Ama hayatta da, bir davranış şekli bulma ihtiyacını duyunca, insanın aklına ilk gelen şey sigaradır.

«Sen de mi Criquet marka çakmak kullanıyorsun? Sen ki zevk sahibi bir insansın, çok adi.

— Ama rahat.

— Sana güzel, ama gerçekten güzel bir çakmak vermeyi çok isterdim. Altından bir çakmak. Ama sana armağan almaya hakkım bile yok.

— Haydi haydi! Sanki şimdiye kadar hiç armağan almadın.

— Önemsiz şeylerdi.»

Parfümler ve eşarplar için reklâm eşantiyonları diyordu Jean-Charles'a Laurence. Ama bir pudriyer, ya da altın çakmak eşantiyon olamazdı tabiî. Jean-Charles huylanabilirdi.

«Biliyor musun, bunlara önem vermiyorum. Reklâmlarını yapa yapa tiksindim artık....

— Pek bağlantı kuramadım. Güzel bir şey sürer gider, hem de anı yüklüdür. İşte şu çakmak, ilk kez bana geldiğinde, senin sigaranı yakmıştım.

— Hatırlamak için buna gerek yok.»

Aslında Jean-Charles'dan bir başka şekilde, Lucien de kendi kendinin dışında yaşıyordu. Onlardan farklı olarak yalnız babamı tanıyorum. O bağlılık duyduğu şeylerin anısını eşyalarda değil, kendinde taşır.

«Niye benimle bu şekilde konuşuyorsun? diye sordu Lucien. Çıkmak istedin çıktık. İstediğin her şeyi yapıyorum. Daha nazik olabilirsin.»

Cevap vermedi Laurence.

«Tüm gece boyunca tatlı bir söz bile söylemedin.

— Fırsat olmadı.

— Artık hiç fırsat olmuyor zaten.»

«Şimdi tam zamanı» dedi Laurence. Biraz acı çeker ama sonra teselli olur. Tam o anda pek çok sevgili birbirlerinden kopmak üzereydiler. Bir yıl sonra bunu artık düşünmeyeceklerdi bile.

«Bak dinle. Her dakika bana sitem ediyorsun. Açık açık konuşmamız daha iyi.

— Sana açıklayacak bir şeyim yok, dedi hırsla. Senden de bir şey istemiyorum.

— Dolaysız olarak soruyorsun. Ben de sana cevap vermek istiyorum. Duyduğum sevginin en güzelini sana saklıyorum ve her zaman da saklayacağım. Ama seni artık aşkla sevmiyorum.» (Hiç sevdi mi ki? Bu kelimelerin bir anlamı var mı?)

Sustular. Laurence'ın kalbi hızlı, hızlı atıyordu ama, en zorunu atlatmıştı. Kesin ve son karar verilmiş, iş şimdi geçmişe bir kilit vurmaya kalmıştı.

«Çoktandır biliyorum, dedi Lucien. Niye bana bu gece söyleme gereğini duyuyorsun?

— Çünkü bir sonuca varmamız gerekiyor. Eğer artık aramızda aşk söz konusu değilse, sevişmemize son vermek daha iyi olur.

— Ben seni seviyorum. Birbirlerini delice bir aşkla sevmedikleri halde, birlikte yatan pek çok kişi var.

— Ben bunu yapmak için neden göremiyorum.

— Tabiî! Evde her aradığını buluyorsun. Ya senden vazgeçemeyen ben! Tasanın otuz beşiyim.

— Tam tersi. Her şeyden önce seni düşünüyorum. Senin de çoğu kez söylediğin gibi, kendimden sana, kırıntı denebilecek kadar az şeyler verebiliyorum. Bir başka kadın seni çok daha mutlu edecektir.

— Aman ne dokunaklı bir endişe!»

Lucien'in yüzü allak bullak oldu. Laurence'ın elini tutarak:

«— Ciddî konuşmuyorsun ya? Bütün aramızda geçenleri, Havre'da, odamda geçen geceleri, Bordeaux'ya kaçışımızı silip atıyor musun?

— Hayır. Her zaman hepsini hatırlayacağım.

— Unuttun bile.»

Lucien geçmişi hatırlayıp, çırpınıyor; Laurence da sakin sakin cevap veriyordu. Bu tamamen yararsızdı ama, terk edilen bir insana nasıl davranılması gerektiğini biliyordu. Yapabileceğinin en basiti, onu sonuna dek nezaketle dinlemekti. Lucien kuşkulu, kuşkulu yüzüne baktı:

«Anladım! Aramızda bir başkası var!

— Daha neler, bu karmakarışık yaşantımın içinde öyle mi!

— Doğru. Sanmıyorum da zaten. Beni sevmedin. Kimseyi de sevmiyorsun. Yatakta hissiz, soğuk kadınlar vardır; seninki daha da beter, kalbin hissiz ve soğuk.

— Suç benim değil.

— Ya gidip kendimi yola atıp parçalayacağımı söylersem?

— Bu derece saçmalayamazsın. Haydi işi dramlaştırmayı bırak. Bir kadın kaybetmişsin ne fark eder? İnsanlar bu kadar yerleri doldurulmaz şeyler mi?

— Söylediğin çok korkunç. Lucien ayağa kalktı: — Dönelim, yoksa içimden dövmek geliyor seni.»

Laurence'ın evine kadar hiç konuşmadan geldiler. Laurence arabadan indi, kaldırımın kenarında bir an durakladı kaldı.

«Eh öyleyse allahaısmarladık, dedi.

— Hayır, allahaısmarladık değil, elveda. Sevgini al da başına çal. İşimi değiştirip bir daha hayatta yüzünü görmeyeceğim.»

Arabanın kapısını kapadı ve gaza bastı. Laurence kendisiyle pek övünmüyorsa da yaptığına da pişman değildi. «Yapmak gerekiyordu bunu», dedi kendi kendine. Ama niçin yapmak gerektiğini de pek iyi bilmiyordu.

Bugün Publinf'te Lucien'le karşılaştı, tek kelime söylemediler. Saat akşamın onuydu. Odasını toplarken telefonun çaldığını duydu ve arkadan da Jean-Charles'ın sesi geldi:

«Laurence! Annen senle konuşmak istiyor.»

Acele ile koştu:

«Sen misin Dominique?

— Evet, hemen gel.

— Ne var?

— Gel söyleyeceğim.

— Geliyorum.»

Jean Charles kitabını tekrar eline almıştı ve canı sıkkın sordu:

«Ne oluyor kuzum?

— Sanırsam Gilbert konuştu.

— Ne işler yahu!»

Laurence mantosunu sırtına taktı ve gitti kızlarını sarılıp öptü.

«Niye bu saatte gidiyorsun?, dedi Louise.

— Büyükanne biraz rahatsız, kendisine ilâç almamı istedi.»

Asansör, babasının ödünç verdiği arabayı çektiği garaja indirdi onu. Gilbert konuştu! Geri geri giderek çıktı garajdan. Sakin ol, sakin ol. Bir kaç kez derin derin nefes almalı. Soğukkanlı olmalıyım. Acele sürmemeli. Şans eseri kaldırım kenarında arabayı koyacak bir yer buldu ve hemen park etti. Merdivenin başında bir an hareketsiz durdu kaldı. Yukarı çıkıp kapıyı çalacak cesareti kendinde bulamıyordu. Kapının ardında ne bulacaktı? Çıktı ve çaldı.

«Ne oluyorsun?»

Dominique cevap vermedi. Saçı yapılı, yüzü makyajlı ve gözü yaşlı değildi. Sinirli sinirli sigara içiyordu.

«Biraz önce Gilbert çıktı buradan», dedi boğuk bir sesle. Laurence'ı salona aldı: «Namussuzun biri o. Namussuzlar kralı. Karısı da, hepsi de, ama savunacağım kendimi. Canımı almak istiyorlar: alamayacaklar.»

Laurence soru sorarcasına baktı yüzüne. Bekledi. Dominique'in ağzından kelimeler güçlükle çıkıyordu:

«Lucile değil, Patricia imiş. İşte bu aptalla evlenecek Gilbert.

— Evlenecek mi?

— Evlenecek. Düşünebiliyor musun? Şimdiden Manoir'daki portakal çiçekleriyle süslü, büyük evlilik törenini görür gibiyim. Kilisede evlenecekler, çünkü Marie-Claire rahibin önüne çıkmamıştı. Lucile genç kaynana olduğu için heyecanlıdır her halde. Hayır, hayır kahroluyor insan düşündükçe.»

Başını arkaya attı, kahkahadan katıldı kaldı. Güldü, güldü... Gözleri sabit, rengi bembeyazdı. Boynunda kalın, dışa fırlamış damarlar görünüyordu. Birdenbire yaşlı bir kadın boynu oluverdi. Bu halde iken insanlara ya tokat atmalı, ya da yüzlerine su dökmeli, ama Laurence buna cesaret edemedi. Yalnızca «Rica ederim sakin ol, sakin ol» dedi.

Şöminedeki ateş sönmek üzere can çekişiyordu. Oda çok sıcaktı. Gülmesi kesildi, başı önüne düştü, boynundaki damarlar kayboldu, yüzü çöktü. Konuşmaya başladılar.

«Marie—Claire boşanmayı kabul ediyor mu?

— Hayatından çok memnun. Benden nefret ediyor. Öyle sanıyorum ki, düğüne de gelecek.» Dominique yumruğunu koltuğun kenarına indirdi:

«Tüm yaşantım boyunca savaştım ve işte yirmi yaşındaki bu küçük orospu Fransa'nın en zengin adamlarından birinin karısı oluyor. Geberip gittiğinde mirasının yarısı ona kalacak. O da, o zaman hâlâ genç bir kadın olacak. Bunu adil buluyor musun?

— Ohoo! Hangi adaletten bahsediyorsun? Bak dinle beni: sen kendi kendini yükselttin, bu çok güzel bir şey. Kimseye ihtiyacın olmadı. Bu senin güçlü olduğunu kanıtlar. Onlara kuvvetli olduğunu ve Gilbert'i hiç umursamadığını göster....

— Kendi kendine yükselmeyi güzel mi buluyorsun? Bunun ne olduğunu, ne yapmak gerektiğini, nelere katlanıldığını bilemezsin, hele kadın olursa insan! Tüm yaşantım boyunca küçük düşürüldüm. Gilbert'le.... Dominique'in sesi yükseldi: — Gilbert'le kendimi korunmuş hissediyordum; bu, benim için bir huzurdu, yıllar sonra sonunda huzuru bulmuştum....»

Bu kelimeleri öyle bir şekilde söyledi ki, Laurence ona doğru fırladı yerinden. Güvenlik, huzur..... Genellikle değişik şekillere girdiği bu hırslı yaşantısının gerçeğine değinir gibiydi bu sözlerle.

«Dominique'ciğim, kendi kendinle övünmelisin, küçük düşürülmüş hissetme artık kendini. Gilbert'i unut, o senin yakınmalarına lâyık değil. Tabiî çok zor, biraz zaman isteyecek ama, sen üstesinden geleceksin....

— Eskimiş bir eşya gibi bir kenara fırlatılıp atılmak! Sen bunu gurur kırıcı bulmuyor musun? Onların arkamdan gülüşmelerini duyar gibi oluyorum.

— Gülünecek bir şey yok ki!

— Gene de gülüşecekler.

— Öyleyse hepsi birer budala. Aldırma onlara.

— Elimde değil. Anlamıyorsun. Sen de baban gibi başka dünyada yaşıyorsun. Bense bu insanlarla yaşıyorum.

— Görüşme artık onlarla.

— Ya kimlerle görüşeyim?» Sararmış yüzünden aşağı yaşlar akıyordu: «Yaşlı olmak zaten korkunç bir şey, ama kendi kendime, Gilbert benle her zaman beraber olacak diyordum. Ama olan bu işte. Yaşlı ve yalnız: çok, çok acı.

— Yaşlı değilsin.

— Olacağım.

— Yalnız değilsin. Ben varım, biz varız.» Dominique ağlamaya başladı. Çeşitli maskelerin altında ihtiyarladığını hisseden etten ve kemikten bir kadın ve yalnızlığın korkuttuğu bir kalp vardı. Mırıldanarak:

«Erkeksiz bir kadın yalnız bir kadındır.

— Bir başka erkeğe rastlarsın. Bu arada da işin var.

— İş mi? Bana fazla bir katkıda bulunuyor mu sanıyorsun? Eskiden bir yere varmak için çalışıyordum, bir şeyler de veriyordu bana. Şimdi ise varacağım yere vardım. Ama nereye vardığımı pek merak ediyorum.

— İyi ya, istediğin yere. Sıradan olmayan bir yerin ve çok ilginç bir işin var.»

Dominique dinlemiyordu. Gözlerini duvara dikmiş bakıyor, karşısında:

«Başarıya ulaşmış bir kadın görüyordu. Uzaktan bakan için önemli bir şeydi bu. Ama akşam odada yalnız kaldığında.... ve bundan sonra hep yalnız kalacağı gecelerde...» Kendini kaybetmiş de, ayılıyormuşcasına titredi ve: «Buna dayanamıyacağım! dedi. — Dayanılır dayanılır, — diyordu Gilbert. Dayanılır mı, dayanılmaz mı?

— Yolculuğa çık. Balbek'e yalnız git.

— Yalnız mı?

— Bir kadın arkadaşınla git.

— Benim kadın arkadaşlarım var mı? Parayı nereden bulacağım? Feuverolles'ü bile elimde tutabilecek miyim, bilmiyorum; bakımı çok masraflı oluyor.

— Arabanı al, git İtalya'ya, başını dinle, olanları unut.

— Hayır hayır! Sinmeyeceğim. Bir şeyler yapacağım.»

Dominique'in yüzü öylesine katı ve sert bir ifade almıştı ki, Laurence korktuğunu hissetti.

«Ne, ne yapabilirsin?

— Hiç olmazsa intikam alacağım.

— Nasıl yani?»

Dominique bir an durakladı, ağzı acayip bir gülüşle şekilsizlendi:

«Eminim ki küçük kızdan, annesinin Gilbert'le yattığını sakladılar. Ben söyleyeceğim. Lucile'den de bana ne şekilde söz ettiğini, sarkık göğüsleriyle alay ettiğini, hepsini hepsini anlatacağım.

— Bunu yapamazsın! Delilik olur. Gidip onunla konuşamazsın!

— Hayır, ama yazabilirim.

— Ciddî konuşmuyorsun ya?

— Niçin olmasın, çok ciddîyim.

— Çok iğrenç bir şey olur!

— Ya onların bana yaptığı, iğrenç değil mi? Zerafet, çapkınlık, aman ne palavra! Bana acı çektirmeye hakları yok: yaptıkları kötülüğe iyilikle cevap vermeyeceğim.»

Laurence, Dominique'i hiç yargılamamıştı, hem kimseyi de yargılamazdı. Titriyordu. Annesinin kalbinin içi kapkaraydı ve

bir sürü yılan dolanıyordu. Her ne pahasına olursa olsun onu engellemeliydi.

«Hiç bir sonuç elde edemezsin, kendini küçük düşürürsün ve her şeye karşın da bu evlilik yapılır.

— Bu biraz şüpheli.» dedi Dominique. Düşündü, inceden inceye hesap etti: «Patricia mankafanın biri. Bu Luciel'in tekniği: insanın sevgilisi olur, ama yavrusu bir şeyi bilmez, o bakiredir ve portakal çiçeklerine lâyıktır....»

Laurence, Dominique'in ansızın adileşmesine şaşırıp kaldı. Ne böyle bir ses tonu vardı, ne de böyle bayağı bir ağız kullanırdı. Konuşan Dominique değil, her halde bir başkasıydı.

«Gerçeği öğrendiğinde, Meryem'in veledi iyi bir şok geçirecek.

— O sana bir şey yapmadı ki!

— Bir yerde o da suçlu.» Dominique hırçın bir sesle devam etti: «Niye onları savunuyorsun?

— Ben seni, sana karşı savunuyorum. Bak dinle, sen her zaman büyük darbelere göğüs germesini bilmek lâzım dersin. Jean Texcier'ye ne kadar öfkelenmiş, sinirlenmiştin.

— Ama ben intihar etmiyorum: intikamımı alıyorum.»

Ne söylemeli, nasıl caydırmalı onu?

«Yalan söylediğini öne sürecekler.

— Patricia onlara bir şeyden bahsetmiyeceği gibi, hepsine de lânet okuyacak.

— Tut ki, konuştu. Her yerde senin yazdığın mektuptan bahsedecekler.

— Hiç sanmam, kirli çamaşırlarını herkesin gözleri önüne seremezler.

— Açıkça ne olduğunu söylemeden, iğrenç mektuplar yazdığını anlatırlar.

— O zaman ben ne yazdığımı kesinlikle ortaya koyarım.

— Senin hakkında neler söyleyebileceklerini düşünebiliyor musun?

— Kendimi ezdirmeyeyim de, kim ne derse desin. Zaten terk edilmiş bir kadınım. Bir genç kız için terkedilmiş, ihtiyar bir kadın. Gülünç olmaktansa, iğrenç olmak daha iyi.

— Rica ederim...

— Aaa, yeter! Üzdün beni, dedi Dominique. Pek âlâ yazmayacağım, sonra ne olacak?» Yüzü tekrar karıştı ve hıçkırmaya başladı: «Hiç şansım olmadı. Baban âcizin biriydi, evet âcizin biri. Sonunda bir adama, gerçek bir adama rastladım, o da beni yirmi yaşındaki bir budala için bırakıp gidiyor.

— Bu gece kalayım mı?

— Hayır, haplarımı ver. Her zamankinden biraz daha fazla alır ve uyurum. Sinirlerim çok gergin.»

Bir bardak su, bir yeşil kapsül, iki küçük beyaz hap verdi ve Dominique yuttu onları:

«Şimdi beni bırakabilirsin artık.»

Laurence sarılıp öptü ve çıkarken sokak kapısını kapattı. Yavaş kullanıyordu arabayı. Evet mi, hayır mı, Dominique bu mektubu yazacak mı? Nasıl engel olmalı ona? Gilbert'e mi haber vermeli? Ama bu bir ihanet olur. Zaten Patricia'nın mektuplarını da kontrol edemez ki! Annemi yarın hemen yolculuğa mı çıkarmalı? Reddedecektir. Acaba ne yapmalı? İşte bu soru karşısında şaşırıp kalıyordu Laurence. Her zaman kararsızdım, hayatta hiç bir şeye karar veremedim. Hattâ evliliğime bile; ne mesleğimi seçerken, ne de Lucien'le ilişkilerimiz başlarken, hiç bir şeye karar vermiş değildim. Kendime karşın, bu ilişki kendi kendine başladı ve kendi kendine bitti. Olaylar beni buluyor, işte o kadar. Acaba ne yapmalı? Jean-Charles'a akıl danışmalı mı?

«Aman Allahım! Dominique ne halde bir bilsen. Gilbert ona her şeyi söylemiş.»

Kitabının arasına işaret koyarak masaya bıraktı Jean-Charles:

«Böyle olacağı belliydi.

— Daha dayanıklı olacağını sanmıştım. Bir aydan beri bana Gilbert için söylemediğini bırakmadı!

— İşin için de çok başka şeyler var. Örneğin para: şimdi hayat düzenini değiştirmesi gerekecek.»

Laurence kaskatı oldu. Jean-Charles dokunaklı şeylerden nefret ederdi; tamam ama, sesindeki bu ilgisizlik de olacak şey değildi!

«Dominique Gilbert'i parası için sevmiyor.

— Onun parası var ve de bu önemsenmeyecek bir şey değil, düşün ki, herkes için de önemlidir para,» dedi hırslı bir şekilde.

Cevap vermedi Laurence ve odasına doğru yürüdü gitti. Kazanın ona sekiz yüz bin franga malolmasını hazmedemedi ve bundan da beni sorumlu tutuyor! Sinirli sinirli soyundu. Çok öfkelenmişti. Öfkelenmemem ve iyi uyumam gerek. Bir bardak su, jimnastik hareketleri ve soğuk bir duş; iyi gelirdi. Pek tabiî, Jean-Charles 'ın bu konuda bana yardımcı olacağını beklememeliydim: başkalarının işine karışmak mı? Asla yapmaz bunu. Laurence' a bir tek kişi yardım edebilirdi: babası. Ama her halde onun bütün anlayışlılığı ve yardım severliğine karşın, gidip de Dominique'in uğradığı hayal kırıklığı konusunda, ondan yardım isteyemezdi. Hayatında ilk kez yatmadan önce uyku hapı aldı. Pazar gününden beri pek çok heyecan bir araya gelmişti: zaten her vakit, hepsi üst üste gelir.

Laurence annesini uyandırmaktan çekindiğinden, büroya gitmek için evden çıkacağı ana kadar telefon etmemişti. Onu aradı:

«Nasılsın? Uyudun mu? diye sordu.

— Sabahın dördüne kadar çok iyi uyudum.» Dominique'in sesinde neşeli bir meydan okuma seziliyordu.

«Sadece dörde kadar mı uyudun?

— Evet, saat dörtte uyandım.»

Bir an durakladı ve zafer kazanmışcasına:

«Patricia'ya mektup yazdım.

— Hayır! Aman sakın!» Laurence'ın kalbi şiddetle çarpmaya başladı: «Mektubu göndermedin değil mi?

— Saat beşte, hem de ekpres gönderdim. Küçüğün halini düşündükçe deliler gibi seviniyorum.

— Dominique! Bu yaptığın çılgınlık. Mektubu okumaması gerek. Telefon et ve açmamasını rica et ondan.

— Ne söylüyorsun Allahını seversen! Ona telefon mu edeyim? Zaten çok geç, okumuştur bile.»

Laurence sustu. Telefonu kapattı ve kendini tuvalete zor attı: midesi yerinden kopacakmış gibi sancıyordu, içtiği çayı kustu. Yıllardır heyecandan kusmamıştı. Midesi boşal-

mıştı ama, sancılar devam ediyordu. Tüm hayal gücünü yitirmişti: ne Patricia'yı, ne Gilbert'i, ne Lucile'i, ne de başka bir kimseyi gözünün önüne getirip düşünebiliyordu. Ama korkuyordu; paniğe kapılmışcasına bir korku idi bu. Bir bardak su içti ve divana yığıldı.

«Yorgun musun anne? diye sordu Catherine.

— Biraz, ama önemli değil. Sen git ödevlerini yap.

— Yorgun musun, yoksa üzgün mü? Anneannemden dolayı mı?

— Niye soruyorsun?

— Az önce onun biraz iyileştiğini söylerken, söylediğine sen de inanmıyor gibiydin».

Catherine annesine, üzgün ama güven dodolu bir ifade ile baktı. Laurence beline sarıldı ve bağrına bastı onu.

«Gerçekten hasta değil. Gilbert'le evlenecekti, fakat Gilbert artık onu sevmiyormuş ve bir başkasıyla evlenecekmiş. Bunun için çok üzgün.

— Evet! Anlıyorum.» Catherine düşündü: «Nasıl yardım edilebilir ona?

— Yalnızca onunla iyi geçinmek, üzmemek gerek.

— Anne, büyükannem şimdi hain ve kötü mü olacak?

— Nasıl yani?

— Brigitte, naziler dışında, tüm insanlar mutsuz oldukları zaman hainleşirler der.

— Sana bunu mu söyledi?» Laurence, Catherine'e daha sıkı sarıldı: «Hayır. Büyükanne hainleşmeyecek. Ama onu gördüğünde, onun üzüntüsünü bildiğini belli etmemeye çalış sen de .

— Senin hain ve kötü olmanı istemiyorum, dedi Catherine.

— Ben mutluyum. Çünkü benim çok, çok cici bir küçük kızım var. Sen git ödevini yap ve bütün bunlardan, Louise'e bahsetme. O daha küçük. Söz mü?

— Söz», dedi Catherine.

Annesinin yanağına bir öpücük kondurdu ve gülerek uzaklaştı. Ne müşfik, ne içten bir çocuk! Benim gibi zihni karmakarışık ve dumanlı, yüreği kabarmış bir kadın olması zorunlu mu?»

Publisaf'deki bürosunda, Lucien ve Mona ile, Floribelle kumaşının piyasaya tanıtılması konusunu tartışırlarken, «Düşünmemeli, düşünmek de istemiyorum», diyordu kendi kendine. Saat on bir buçuk. Patricia sabahın sekizinde mektubu almış olmalı.

«Söylediğimi dinliyor musun? dedi Lucien.

— Evet, tabiî.»

Lucien duyduğu kin ve düşmanlıktan kaskatı kesilmişti. Laurence onu hiç görmemeyi yeğliyordu ama Voisin işini bırakıp gitmesini kabul etmemişti. Ketenin sadeliği, saflığı, saydamlığı ve aynı zamanda gösterişli olmasının karşıtlığı işlenmeliydi. Telefonun zili Laurence'ı yerinden sıçrattı.

Gilbert hain ve sert bir sesle: «Hemen şu anda gidip annenizi görürseniz iyi edersiniz.» dedi ve kapattı telefonu. Laurence annesinin numarasını çevirdi. İnsanları hem öylesine yakın, hem de öylesine uzak kılan bu aygıttan nefret ediyordu. Acı sesli bu canavar insanın gününü rezil eder ve felâket haberlerini de hep o verir. Orada, telefon sessizlikte çalıp duruyordu. Sanki ev boş gibiydi. Ama Gilbert'in söylediğine göre Dominique evde olmalıydı. Boş bir evde bir insan. Ne olabilir? Bir ölü.

«Annem bir kaza geçirmiş. Belki de bir kalp krizi, tam olarak nedir bilmiyorum.... Hemen arabaya atlayıp gideceğim ona.»

Tuhaf bir hali olmalıydı. Ne Lucien, ne de Mona bir şey söylemedi.

Koştu, arabasını aldı ve sürebildiği kadar hızlı sürdü. Yolun park edilmesi yasak

tarafına bıraktı. Asansörün inmesini beklemeden merdivenleri dörder dörder çıktı. Üst üste iki kez zili çaldı, üç kez daha çaldı. Ses yoktu. Parmağı zilde kaldı.

«Kim o?

— Laurence.»

Kapı açıldı, ama Dominique arkasını döndü ona. Sırtında mavi sabahlığı vardı. Perdeleri kapalı olan yatak odasına girdi. Loşlukta, yerde kırılmış bir vazo, sağa sola saçılmış lâleler ve muşambanın üzerinde su birikintisi seçiliyordu. Dominique koltuğa bıraktı kendini: geçen günkü gibi, başı arkaya atılı, gözleri tavandaydı. Boynunun gerilmiş damarları hıçkırmaktan şişmişti. Sabahlığının önü yırtılmış, düğmeleri koparılmıştı.

«Bana tokat attı.»

Laurence banyoya geçip ilâç dolabını açtı.

«Sinir ilâcı almadın mı? Hayır mı? Yut öyleyse şunu.»

Dominique sözünü dinledi. Hiç kimsenin sesine benzemeyen bir sesle konuşmaya başladı. Gilbert saat onda gelmişti. Kapıcı sanmış kapıyı açmıştı. Patricia hemen kendini Gilbert'in kollarına atmış ve ağlamaya başlamıştı. Lucile bağırıp çağırıyordu. Patricia'yı tatlı bir sesle sakinleştirip, saçlarını okşuyordu. Kapıyı tekme ile kapatmış ve sofada Domi-

nique'e hakaret edip tokat atmıştı. Sabahlığının yakasına yapışıp odasına sürüklemişti. Dominique'in sesi boğuklaştı, hıçkırarak:

«Ölmekten başka çarem yok.»

Tam olarak ne olup bitmişti? Laurence'ın başı alev alev yanıyordu. Bozulmuş yatakta, yırtık sabahlıkta, yerdeki çiçeklerde Gilbert'in o iri, bakımlı ellerini, hain yüzünü görür gibiydi. Bunu söyleme cüretini gösterdi mi? Buna kim engel olabilirdi? Laurence'ın korkudan soluğu kesilmişti. Bu, Dominique'in biraz önce başından geçen şeyleri ve şu anda içinde bulunduğu durumun korkusuydu. Tüm görüntüler parçalanıp dağıldılar, onları yeniden bir araya getirip birleştirmek artık olanaksız. Laurence da bir sinir ilâcı almak istedi ama, hayır almayacaktı, zihninin uyanık olması gerekiyordu.

«Ne hayvan şey! Hepsi hayvan zaten.

— Ölmek istiyorum, diye mırıldandı Dominique.

— Haydi! Orada hıçkırıp durma, pek sevinecektir sonra senin bu haline, dedi Laurence. Yüzünü yıka, bir duş yap, giyin ve çıkalım buradan.»

Gilbert Dominique'i can evinden vuracak şeyi bulmuştu: gururunu kırmak. Bu darbeyi Dominique atlatabilecek mi? Catherine'e yaptığı gibi, Laurence onu da kolla-

rına alabilse, saçlarını okşayabilseydi ne kadar kolaylaşacaktı iş. Onu yıkan şey, acımayla karışık bir tiksintiydi; tıpkı yaralı bir kurbağaya acıyıp da onu elleyememek gibi bir şey. Gilbert'den nefret ettiği kadar annesinden de nefret ediyordu.

«Şu anda Gilbert, Patricia ve Lucile'e her şeyi anlatıyordur.

— Yok canım. Bir kadına kaba davranmanın övünülecek yanı yok ki.

— O övünür bununla: her yerde de bununla böbürlenecek. Onu bilirim....

— Ama nedenlerini göstermeyecek. Dün sen kendin de söyledin ya bana: nişanlısının annesiyle yattığını sağa sola yayamayacak.

— Küçük şırfıntı! Mektubu gösterdi ona!»

Laurence annesine hayretle baktı:

«Ama Dominique, sana göstereceğini söylemiştim galiba!

— Hiç sanmamıştım. Tiksinti duyup ayrılır diye düşünmüştüm. Annesini düşünüp, susup ilişkisini kesmesi gerekirdi. Ama Gilbert'in papellerini istiyor.»

Yıllarca karşısındaki insanları yıkılması gereken engeller olarak gördü, bu savaşta da başarıya ulaştı. Sonunda herkesin kendine özgü bir yaşantısı olduğunu ve kendisinin yaptığı planlara uymak zorunluluğunda olma-

dıklarını unuttu. İsterik arzuları ve acayipliklerı içinde inatlaştı kaldı. Durumlara uygun davranışta bulunmasını bilmediğinden, her zaman birini taklit etti. Herkes de onun etkili, kendine hakim, kafalı bir kadın olduğunu sanmıştı...

«Giyin diye tekrarladı Laurence. Güneş gözlüklerini tak. Seni Paris civarında, tanıdık kimseye rastlamayacağımız emin bir yere götüreyim de yemek ye.

— Aç değilim.

— Yemek yersen iyi olur.»

Dominique banyoya geçti. Sinir hapı etkisini göstermişti. Sessiz sessiz tuvaletini yapıyordu. Laurence çiçekleri attı, yerdeki suyu sildi ve büroya telefon etti. Annesini arabaya bindirdi. Dominique susuyordu. Kocaman kara gözlükleri benzinin solgunluğunu büsbütün ortaya çıkarıyordu.

Laurence, Dominique'in dostlarının gelmediği, pahalı ama zevkli bir yer olmayan, iyice tepede, camekânla kaplı, yöreye hakim bir lokanta seçti. İçeride bir masa beğendiler.

«Sekreterime bugün gelemeyeceğimi haber vermeliyim.» dedi Dominique.

Omuzları içine göçmüş bir halde telefon etmeye gitti. Laurence düzlüğe hakim terasa çıktı. Masmavi bir göğün altında, uzakta, beyaz Sacré—Coeur ve Paris'in arduvaz dam-

ları parlıyordu. Soğuk aralık ayında bahar neşesi seçilen günlerden biriydi. Çıplak ağaçlarda kuşlar ötüşüyordu. Aşağıda, ekspres yoldan pırıl pırıl arabalar akıp gidiyordu. Laurence hareketsizleşti; zaman ansızın durmuştu. Bu, yolları, büyük yapıtları, parsellenmiş arsaları, acele acele giden arabaları ile oluşan manzaranın ardından bir şey belirdi ve onunla karşı karşıya gelmek Laurence'ı öylesine heyecanlandırdı ki, bütün dertlerini, çevirdiği dolapları, her şeyi unuttu: o artık ne başı, ne de sonu olan bir bekleyişti. Gözükmeyen kuş uzaktaki baharı müjdelemek için ötüyor, çevrede bir pembelik uzayıp gidiyordu. Laurence bilinmeyen bir coşku ile uzun süre hareketsiz, dondu kaldı. Daha sonra kendini bir lokantanın terasında buldu, üşümüştü. Masasına döndü.

Dominique geldi yanına oturdu. Laurence yemek listesini uzattı.

«Canım hiç bir şey istemiyor.

— Gene de bir şeyler seç.

— Sen seç benim için.»

Dominique'in dudakları titriyordu, bitkin bir hali vardı. Sakin bir sesle:

«Laurence, bundan kimseye bahsetme. Ne Marthe'ın bilmesini istiyorum, ne de babanla Jean-Charles'ın.

— Pek tabiî, kimseye söylemem.»

Laurence'ın boğazı düğümlendi. Annesine yardım etmek için bir şeyler yapmak istiyordu. Ama ne yapabilirdi?

«Bana söylediği şeyi bir bilsen! Korkunç iğrenç. İğrenç bir adam.»

Güneş gözlüklerinin altından göz yaşları akıyordu.

«Düşünme. Onu düşünmeyi yasakla kendine.

— Yapamıyorum.

— Yolculuğa çık. Kendine bir sevgili bul ve bir çizgi çek bu olanların üstüne.»

Laurence, omlet, dil balığı ve beyaz şarap ısmarladı. Saatler ve saatlerce aynı teraneyi tekrarlayacağını biliyordu. Buna razıydı. Ama Dominique'i terk etmesi de gerekiyordu. O halde ne yapmalıydı?

Dominique acayip bir şekilde yüzünü buruşturdu:

«Öyle sanıyorum ki, hiç olmazsa düğün gecelerini, biraz olsun zehir ettim.», dedi.

«Dufrène'ler için çok şaşırtıcı bir armağan almak istiyorum.

— Babamın semtinde aramak gerekiyor.»

Jean – Charles'ın armağanlar, davetler, dışarı çıkılan geceler, beklenmedik olaylar için özel bir bütçesi vardı ve diğerleri gibi onu da büyük bir dikkatle kontrol eder, denkleştirirdi. Bugün öğleden sonra alış verişlerini yapınca masrafları, yaklaşık olarak, bir kaç bin frank tutacaktı. İnce iş. Ne cimri gibi gözükmeli, ne de caka satmalı. Armağan da bu ölçülü davranışı yansıtmadan, sadece sahibinin hoşuna gitmesi için alındığını ortaya koymalı. Laurence kocasının yazdığı rakamlara göz attı.

«Goya için beş bin frank çok değil.

— Üç aydan beri bizde. Bütün yıl çalışmış gibi para verilemez.»

Laurence sustu. Kendi özel kasasından on bin frank alacaktı. Meslek sahibi olmak ne rahattı. Kocanın haberi olmadan prim de alınır, tartışmalara da meydan verilmezdi böylece. Jean – Charles'ı rahatsız etmek gereksizdi: Catherine'in karnesi hoşuna gitmeyecekti ama onu göstermenin zamanı da gelmişti her halde.

«Dün çocuklar üç aylık karnelerini getirdiler.»

Louise'inkini uzattı. Birinci, üçüncü, ikinci. Jean – Charles ilgisiz bir şekilde göz attı.

«Catherine'inki o kadar iyi değil.»

Baktı ve suratını astı: fransızcadan on ikinci, latinceden dokuzuncu, matematikten

sekizinci, tarihten on beşinci, ingilizceden üçüncü.

«Fransızcadan on ikinci! Hep birinci olurdu. Ne oluyor ona?

— Öğretmenini sevmiyor.

— Tarihten on beşinci, latinceden de dokuzuncu ama!»

Yorumlar hiç bir şeyi çözümlemiyor. «Daha iyi yapabilir. Sınıfta geveze, dalgın.» Dalgın: bu huyunu benden mi almış acaba?

«Öğretmenlerini gittin gördün mü?

— Tarihçiyi gördüm. Catherine yorgun ve dalgın, ya da tam tersine saçmalıklar yapıp yerinde durmuyor. Çoğu kez bu yaştaki küçük kızlar bunalım geçirirler; ergenlik çağının yaklaşmasındandır, fazla merak etmemeli dedi.

— Bana kalırsa bu önemsenecek bir bunalım. Çalışmıyor ve geceleri de bağırıyor.

— İki kez bağırdı.

— Bu da fazla. Çağır onunla konuşacağım.

— Kızma. Notları o kadar da kötü değil.

— Azla yetiniyorsun!»

Odalarında, Catherine Louise'e çıkarma yapmasında yardım ediyordu. Küçük kıskançlıktan ağladığından beri, ona karşı çok müş-

fikti. Louise güzel, komik ve kurnaz. Ama ne olursa olsun ben Catherine'i yeğliyorum. Çalışmasında bu gevşeme neden oldu? Laurence bu konuda bir şeyler biliyordu ama onları kendine saklamaya iyice kararlıydı.

«Canım, baban seni görmek istiyor. Karnene canı sıkıldı da.»

Catherine başı önde, sessizce izledi Laurence'ı. Jean-Charles kızgın kızgın baktı:

«Söyle bakalım Catherine, ne oluyor sana? Geçen yıl hep ilk üç arasındaydın.» Kanneyi burnunun dibine uzattı: «Çalışmıyorsun.

— Hayır çalışıyorum.

— On ikinci, on beşinci!»

Babasına şaşırmış bir şekilde baktı:

«Ne olur sanki?

— Küstahlaşma!»

Laurence neşeli bir şekilde araya girdi:

«Doktor olmak istiyorsan çok çalışman gerek.

— Tabiî çalışacağım. Doktor olmak benim için ilginç, dedi Catherine. Ama şu ara benim ilgimi çekecek şeylerden bahsetmiyorlar.

— Tarih, edebiyat seni ilgilendirmiyor mu?» dedi Jean-Charles, alınmış bir sesle.

Tartıştığı zaman, karşısındakini anlamaya çalışmaktan çok, kendini haklı çıkartmayı isterdi; öyle olmasa: seni ne ilgilendiriyor? diye sorardı. Catherine ne cevap vereceğini bilemezdi ama, Laurence'ın cevabı hazırdı: onu çevresindeki bu dünya, ondan saklanan, ama onun ucundan ucundan gördüğü bu dünya ilgilendiriyordu.

«Arkadaşın Brigitte mi konuşturuyor seni sınıfta?

— Yok! Brigitte çok iyi bir öğrencidir.» Catherine'in sesi canlandı: «Fransızcadan kötü notları var ama, öğretmen aptal da ondan. Ama latinceden birinci, tarihten de üçüncü, sınıfta.

— Öyleyse onun gibi çalışmalısın sen de. Kızımın haylaz olduğunu görmek beni üzüyor.»

Catherine'in gözlerinde yaşlar parladı. Laurence başını okşayarak:

«Gelecek sefer daha iyi çalışacak. Şimdi tatilinden yararlanıp okulu unutacak. Haydi canım, haydi git de Louise'le oyna.»

Catherine odadan çıktı. Jean - Charles kızgın bir sesle:

«Onu azarladığım zaman okşayacaksan, onunla ilgilenmem gereksiz.

— O kadar duygulu ki...

— Biraz fazla duygulu. Ne oluyor bilmem! Ağlıyor, yaşıyla ilgisiz sorular soruyor ve çalışmıyor.

— Soru sorma yaşında olduğunu sen kendin söylüyordun.

— Tamam. Ama bu okuldaki gerilemesi normal değil. Kendinden yaşça büyük, üstelik de musevî bir arkadaş, onun için yararlı mı, değil mi merak ediyorum.

— Ne?

— Bana musevî düşmanı gözüyle bakma, ama musevî çocuklarının tehlikeli bir şekilde erken uyandıkları ve aşırı duygulu oldukları bilinen bir şey.

— Aman! Uydurma. Hiç de inanmıyorum. Brigitte yaşından önce uyanmış, çünkü annesi yok ve çok içli dışlı olduğu bir ağabeyi var. Catherine'in üzerinde de çok iyi bir etki yaptığına inanıyorum. Küçük büyüyor, olgunlaşıyor, düşünüyor, dağarcığı zenginleşiyor. Okul başarılarına çok önem veriyorsun.

— Kızımın hayatta başarılı olmasını istiyorum. Onu niçin bir psikoloğa götürüp göstermiyorsun?

— Aaa! O kadar da uzun boylu değil! Eğer çocuk her kötü not getirişinde psikoloğa götürülseydi!

— Okulda notları düşüyor. Geceleri de bağırıyor. Niye duygusal rahatsızlıklarda yet-

kili bir kimseye göstermiyorsun da, kızların öksürür öksürmez hemen doktora götürüyorsun?

— Bu düşünceni hiç mi hiç sevmedim.

— Klasik. Ana babalar, bir psikolog çocuklarıyla ilgilendiğinde kıskanıverirler. Ama biz böyle bir davranışa düşmemek için yeterince zekiyiz. Garipsin. Bazı yönlerinle modernsin ama bazılarıyla da iyice gericisin.

— Gerici ya da değil; Catherine'i olduğu haliyle gayet iyi buluyorum. Onun hırpalanmasını da istemiyorum.

— Psikolog onu hırpalamayacak ki. Sadece aksayan şeyi bulmaya çalışacak.

— Aksayan şey; ne demek yani? Bana kalırsa normal diye düşündüğün insanlarda da aksamayan bir şey yok. Eğer Catherine derslerinden başka şeylerle ilgileniyorsa, aklî dengesinin bozuk olduğundan değil herhalde.»

Laurence kendinin bile şaştığı sert bir sesle konuşmuştu. Bir adım bile sapmadan tuttuğun o yolu izle, ne sağa ne de sola bak. Her yaşın kendine özgü görevleri var. Eğer öfkelenirsen, bir bardak su iç ve jimnastik yap. Bu bana çok yaradı, hem de pek çok! Catherine'i aynı şekilde eğitmem için beni zorlayamazlar. Hiddetle:

«Catherine'in hoşuna giden kitapları okumasını, sevdiği arkadaşlarını görmesini engellemeyeceğim.

— Kabul et ki, dengesini bir hayli kaybetti. Baban ilk kez doğru bir söz söylemişti: bilgi edinmek harikulâde bir şey ama çocuklar için tehlikeli. Tedbir almalı, hattâ etkisi altında kaldığı bazı şeylerden uzaklaştırmalı onu. Hayatın üzüntüsünü hemen öğrenmesi gereksiz. İlerde, sırası gelince öğrenir.

— Öyle mi sanıyorsun? Sırası gelmeyecek ve yok da. Mona hiç bir şey anlamadığımızı söylemekte haklı. Her gün gazetede korkunç şeyler okuyoruz, gene de onları bilmezlikten geliyoruz.

— Aaa! 62 yılında yaptığın gibi, bana kalkıp da, vicdan azabı bunalımın tekrarlama, dedi donuk bir sesle, Jean - Charles.»

Laurence sarardığını hissetti, sanki tokatlanmış gibiydi. Titriyordu. Ölüm işkencesi yapılmış kadın olayını okuduğunda kendini kaybetmişti. Jean - Charles onu bağrına sıkıca basmış, o da onun kollarına güvenle atmıştı kendini ve: «Ne korkunç» demişti Jean - Charles. Laurence da onun duygulandığına inanmıştı. Sayesinde sakinleşmiş, bu anıyı da aklından çıkarmak için çaba harcamış., hemen hemen de başarmıştı. Gene de sonuçta, gazete okumaktan kaçınması, Jean - Charles'dan ötürüydü. Gerçekten bu olay onun umu-

runda bile değildi; yalnız onu sakinleştirmek için «Korkunç» demişti. Şimdi de olayı yüzüne, bir çeşit, kinle vuruyordu. Ne ihanet! O her şeyde haklı olduğundan öylesine emin ki, bizde görmek istediği örnek küçük kız ya da genç kadın görüntüsünü değiştirecek olursak, öfkeleniyor; asıl sahip olduğumuz kişilik de vız geliyor ona.

«Catherine'e senin o tertemiz vicdanının miras kalmasını istemiyorum.»

Jean - Charles masaya vurdu. Kendisine kafa tutulmasına asla dayanamazdı.

«Onu duygululuğun ve kuruntularınla sen tedirgin ediyorsun.

— Ben mi? Duygululuğumla mı?»

İyiden iyiye şaşırmıştı Laurence. Duygulu olmasına olmuştu ama, önce Dominique sonra da Jean - Charles köreltmişti bu duygululuğunu. Mona pek çok şeye karşı kayıtsız olduğu için, Lucien de kalpsiz olduğu için sitem ediyordu ona.

«Evet, daha geçen gün o bisikletliyle.....

— Çık git, dedi Laurence. Yoksa ben çekip gideceğim.

— Ben gidiyorum. Monnod'a uğrayacağım. Ama kendi hesabına bir psikoloğa görünsen iyi edersin» dedi ayağa kalkarken Jean - Charles.

Laurence odasına kapandı. Bir bardak su içip jimnastik yapmak: hayır. Bu kez öfkesini engellemeyecekti. Tüm dokularını sarsan, korkunç bir kasırga patladı göğsünde. Fiziksel bir acıydı ama yaşadığını hissediyordu insan. Yatağının kenarına oturmuş, kendini görür ve Jean-Charles'ın sesini işitir gibiydi: «Bunda akıllıca bir şey göremiyorum, yalnızca trafik sigortamız var..... Herkes senin lehinde tanıklık ederdi...» Birden şaka yapmadığını anlayıvermişti. Bunu benim başıma kaktı. Adam öldürme tehlikesini göze almayıp kendisine sekiz yüz bin frank harcattığım için hâlâ da başıma kakmaya devam ediyor. Aşağı kapı kapanmış ve Jean-Charles gitmişti. Kendi benim yerimde olsa, çocuğu ezmeyi göze alır mıydı? İster göze alsın, ister almasın; ben ezmediğim için bana kızgın. Kan başına çıkmış, ensesi ağrımış, oturup kalmıştı. Ağlamak istedi. Ne zamandan beri ağlamayı unutmuştu?

Çocukların odasında plak çalıyordu: eski ingiliz şarkıları. Louise çıkartma yapıyor, Catherine de *Değirmenimden Mektuplar*'ı okuyordu. Başını kaldırarak:

«Anne, babam çok kızmıştı, değil mi?

— Niye daha iyi çalışmadığını anlayamıyor.

— Sen de kızdın.

— Hayır. Ama biraz çaba göstermeni istiyorum.

— Babam bugünlerde hep kızgın.»

Doğru. Vergne'le münakaşa etmiş, arkasından da kaza olmuştu. Çocuklar kazayı anlattırmak istediklerinde, sinirlenmişti onlara. Catherine, canının sıkkın olduğunu fark etmişti; az çok Dominique'in başına gelen felâketi, Laurence'ın kaygısını hissediyordu.

«Üzüldüğü pek çok şey var. Yeni bir araba almamız gerekiyor ama pahalı, iş değiştirdiği için memnun fakat ortaya çıkan bir sürü sorun var.

— Büyük olmak çok acı, dedi Catherine söylediğine inanmış bir sesle.

— Yok, hiç de öyle değil. İnsanın büyük mutlulukları da olur; örneğin sizler gibi küçük kızları olması.

— Babam beni pek o kadar sevimli bulmuyor.

— Öyle mi sanıyorsun?

— Tabiî.»

Jean-Charles haklı mı? Bu kuşkucu tabiatı bana mı çekmiş Catherine'in? Sadece biz, biz olduğumuz için, çocuklarımızı da etkilediğimizi düşünmek korkunç bir şey. Kalbinde ateş gibi bir sıcaklık duydu. Pişmanlık, kaygı. Her günkü ruh halimiz, bir kelimenin, bir sessizliğin rastlantısı, benim arkamdan silinmesi gereken tüm bu olağan-

lık, sessiz sessiz düşünen bu çocuğa işlenecek ve benim Dominique'in değişik ses tonlarını hatırladığım gibi, o da bunları hatırlayacak. Bu bana haksızlık gibi geliyor. Yapılan ya da yapılmayan bütün şeylerin sorumluluğunu yüklenemeyiz. «Onlar için ne yapıyorsun?» Hiç bir şeyin o kadar önemsenmediği bu evrende, verilmesi gereken hesaplar çıkar ansızın karşına. Bu bir çeşit haksızlık.

«Anne bizi kreşe götürecek misin? diye sordu Louise.

— Evet, yarın ya da öbür gün.

— Gece yarısı âyinine de gidebilecek miyiz? Pierrot ve Riquet, ışıklandırma ve müzikle, bu âyinin gerçekten çok güzel olduğunu söylüyorlar.

— Bakalım.»

Çocukları oyalamak için anlatacak çok masal var: Fra Angelico'nun cennetleri, harikulâde gelecekler, dayanışma, iyilik severlik, az gelişmiş ülkelere yardım. Bunların bazılarını reddediyor, bazılarını da az çok kabul ediyorum.

Kapı çalındı. Jean-Charles'ın kartını taşıyan bir demet kırmızı gül: «Sevgilerimle.» Laurence iğneleri ve kâğıdı çıkardı, çiçekleri çöpe atmak geldi içinden. Buket, bir kaç çiçekten daha fazla anlam taşır: dostluk, umut, kıvanç, minnet demektir. Kırmızı gül-

ler ise, ateşli aşk demektir. Hiç de değil. İçtenlikle duyulan bir pişmanlık bile olmadığına emindi Laurence. Noel yortusunda dargınlık olmasın diye yapılan bu hareket, evlilik bağlarının gerektirdiği basit bir saygıydı. Gülleri kristal vazoya yerleştirdi. Bu alev alev yanan bir tutkunun belirtisi de değildi; ama güller güzeldi ve içten olmayan bir duyguyu iletmek için görevlendirilmişseler bile, gene de masum sayılırlardı.

Kokulu yapraklara dudağını değdirdi Laurence. İçimden, taa içimden Jean-Charles için ne düşünüyorum? O benim için ne düşünüyor? Hiç önemi yokmuş gibi geldi bunların, Laurence'a. Yaşantımızın sonuna dek birbirimize bağlıyız. Niye Jean-Charles da, bir başkası değil? Öyle de ondan. (Bir başka, yüzlerce başka genç kadın da, aynı anda, niye bir başkası değil de o? diye soruyorlardı kendi kendilerine.) Jean-Charles da, Laurence da ne söyleseler, ne yapsalar cezasız kalacaktı. Hattâ öfkelenmek bile boşunaydı. Hiç bir kurtuluş yolu yoktu.

Kapıda anahtar sesini işitir işitmez, koştu karşıladı. Teşekkür etti, sarıldılar birbirlerine. Sevinçten uçuyordu, çünkü Monnod ona Paris çevresinde yapılacak olan prefabrike konutların projesini vermişti: sağlam ve iyi para getirecek bir işti. Acele yemeğini yedi (Laurence çocuklarla yediğini söylemişti, bir lokma bile yemek istemiyordu canı)

ve taksiye binip armağanları almaya gittiler. Saint-Honoré yolu boyunca, kuru soğuk bir havada, yürüdüler. Vitrinler aydınlatılmış, sokaklara ve mağazalara Noel ağaçları konmuştu. Kadınlar, erkekler, ellerinde paketlerle gülümseyerek dolaşıyor, ya da koşuşturuyorlardı. Derler ki, yalnız olan insanlar, bayramı sevmez. Çevrem iyiden iyiye dolu ama, gene de sevmiyorum bayramı. Çam ağaçları ve paketler rahatsız ediyordu Laurence'ı.

«Sana güzel bir armağan alacağım, dedi Jean-Charles.

— Fazla delilik etme, alınacak daha araba var.....

— Söz etme artık bundan. Delicesine para harcamak istiyorum, gereken olanaklara sabahtan beri sahibim.»

Ağır ağır vitrinlerin önünden geçtiler. Eşarplar, küpeler, altın bilezikler, milyarderler için süs eşyaları, pırlanta ve yakut yüzükler, siyah inciden kolye, safirler, zümrütler, altından ve değerli taşlardan yapılmış bilezikler —daha sade süs eşyaları— Tirol taşı, yeşim taşı, Ren taşı, parlak kurdelelerin ucunda sallanan cam baloncuklar, yaldızlı bir güneş çerçevenin içine yerleştirilmiş bir ayna, üflenerek yapılmış cam şişeler, tek gül için kristal vazo, beyaz, mavi opal kaplar, porselenden küçük şişeler, altından pudralıklar, taş

kakmalılar, parfümler, losyonlar, kuş tüyünden, kaşmirden yelekler, yün ve deve tüyü kazaklar, tertemiz iç çamaşırları, pastel tonlarda yumuşak, tüylü ev giysileri, lâmelerin, fayların, brokarların, ince parlak madenî ipliklerle dokunmuş yünlülerin en güzelleri, en pahalıları, Hermes mağazasının donuk kırmızı vitrini, birbirlerinin değerini deri, kürk karşıtlığıyla ortaya koyan eşyalar, köpüğümsü danteller ve tüm kadınların ve erkeklerin bunlara sahip olma isteğiyle parlayan gözleri...

Benim de gözlerim, işte o parlayan gözlerdendi. Mağazalara girip gözlerimle yığın yığın kumaşları okşamaya, özenle seçilmiş çiçeklerle bezenmiş bu düzenli çimenler arasında dolaşmaya bayılırım. Avuçlarından moher ve angora yünlerinin yumuşaklığı, bez dokumaların serinliği, kadifelerin çarpıcı sıcaklığı akıp gidiyordu. Laurence yerleri lüks kumaşlarla kaplı, ağaçları kızıl yakutlarla bezenmiş bu cennetleri sevdiği için hemen onlardan bahsedebildi. Şimdi de yarattığı sloganların tutsağı idi. Meslek kusuru: bir dekor ya da her hangi bir şey dikkatimi çeker çekmez acaba neyin etkisi altına girdim, diye düşünmeye başlıyorum. Bütün bunları birer enayi tuzağı gibi görüyorum. Bu yutturmaca, aldatıcı şeyler onu rahatsız ediyor hattâ sinirlendiriyordu. Sonunda her şeyden kopup ayrılacağım. Neyse, rengi tarifsiz süet bir ceketin önünde durdu: o sis rengi, hava rengi, masal perisinin giysilerinin renginde bir şeydi.

«Aman ne güzel bir şey!

— Al onu, ama benim armağanım olarak değil. Sana işe yaramaz bir şey alacağım.

— Hayır, almak istemiyorum.»

Hevesi geçmişti bile. Vitrinde onu çerçeveleyen sonbahar yaprakları, parlak eşarplar ve deri mantolardan ayrıldığında, ne aynı ayırtısı, ne de aynı kadife yumuşaklığı kalacaktı. Vitrinde sergilenmiş şeyler arasında, insanda satın alma isteğini uyandıran yalnız oydu.

Laurence fotoğraf makinası satan bir mağazayı göstererek:

«Şuraya girelim, Catherine'in en çok hoşuna gidecek şey.

— Tabiî, onu armağandan yoksun etmek söz konusu bile değil, ama emin ol ki, onun için bir tedbir almak gerekli, dedi Jean-Charles dalgın bir sesle.

— Bunun üzerinde düşüneceğime söz veriyorum.»

Kullanılması kolay bir makina aldılar. Yeşil bir işaret ışığın iyi olduğunu, kırmızı ise yeterli olmadığını gösteriyordu. Yanılmak olanaksızdı. Catherine memnun olacaktı. Ama benim ona vermek istediğim bambaşka bir şeydi: güvenlik, kıvanç ve dünyaya gelmiş olmanın zevki. Piyasaya yeni bir şey sürdü-

ğümde, işte bütün bunları sattığımı iddia ediyorum. Yalan. Vitrindeki şeyler çevrelerinde ışıklandırmanın yarattığı haleler ve renkli kâğıtların sağa sola yansıyan renk cümbüşü içinde hâlâ çok çekiciydiler. Ama vitrinden çıkarıp ele alındığında yalnızca basit bir lâmba, şemsiye ya da bir fotoğraf makinası gibi cansız ve soğuk eşyalar oluyorlardı.

Manon Lescaut da çok kalabalıktı: kadınlar, birkaç adam ve çiftler vardı. Şuradakiler yeni evli, erkek kadına bilezik takarken birbirlerine sevgiyle bakıyorlardı. Jean-Charles da gözleri pırıl pırıl parlayarak, Laurence'ın boynuna bir kolye taktı: «Hoşuna gitti mi?» Çok çok güzel, pırıl pırıl, sade fakat şık ve pek pahalı bir kolyeydi. Laurence kasıldı kaldı. Jean-Charles, sabahki tartışma olmasa, bunu bana almazdı. Bu bir çeşit sembol ve telâfi edişti. Neyin telâfisi? Artık var olmayan, belki de hiç var olmamış olan bir şeyin: bütün armağanları gereksiz kılacak, sıcak ve içtenlikli bir bağın.

«Pek çok yakıştı sana!», dedi Jean-Charles.

Birbirimize söylemediğimiz şeylerin huzursuzluğunu hissetmiyor muydu acaba? Sessizliğin değil, boş, anlamsız sözlerin verdiği o huzursuzluğu: nezaket perdesi altındaki bu boşluğu ve mesafeyi göremiyor muydu?

Laurence hırsla kolyeyi çıkardı; sanki yalan söylemekten kurtulmuş gibiydi.

«Hayır! İstemiyorum.

— Biraz önce bunu beğendiğini sen söyledin.

— Evet» hafifçe gülümsedi: «Ama fiyatı hiç uygun değil.

— Ona ben karar veririm, dedi canı sıkkın bir sesle Jean-Charles. Ama madem hoşuna gitmiyor, bırakalım.»

Laurence kolyeyi eline aldı yeniden: onun canını sıkmak neye yarar? Kabul edip bu işi burada bitirmek daha iyi.

«Hayır aksine, çok çok güzel buluyorum. Yalnız, onu almak çılgınlık olur diye düşündüm. Ama gene de senin bileceğin iş.

— Evet, benim bileceğim iş.»

Laurence kolyeyi boynuna takması için başını eğdi: on yıl sonra da birbirine hayranlık duyan bir çiftin oluşturduğu kusursuz tablo... Jean-Charles aile huzurunu, yuva mutluluklarını, karşılıklı anlaşmayı, aşkı ve kendisiyle gururlanmayı satın almıştı. Laurence aynada kendini seyretti.

«Hayatım, ısrar etmekte haklıymışsın: sevinçten deli gibiyim.»

Alışıla geldiği gibi, yılbaşı gecesi gene Marthe'ın evinde toplanıldı: «Ev kadını olmanın ayrıcalığı, bol bol vaktim var» demişti Marthe, büyük bir memnuniyetle. Hubert

ve Jean-Charles yapılan masrafı paylaştılar: Hubert'in eli sıkı olduğu için (aslında da altın içinde yüzmüyorlardı) masraflar hesaplanırken çoğu kez güçlük çıkardı; Jean-Charles da kayın biraderinden fazla para ödemek istemezdi. Bir yıl önceki sofra pek öyle zengin değildi. Bu akşamki pek o kadar fena sayılmaz diye düşündü Laurence, salonun dip tarafındaki büfeyi inceledikten sonra. Marthe, mumlar, küçük çam ağacı, ökse otu, çoban püskülü ve parlak toplarla masayı «noelleştirmişti». Babaları Reims'den bir arkadaşının yolladığı dört şişe şampanyayı, Dominique de Perigrod'un Strazburg'unkinden kat kat iyi olan, Fransa'nın en iyi karaciğer ezmesini getirmişti. Kızarmış et, pirinç salatası, fındık fıstık, meyvalar, kuru pastalar, şarap, viski... rahat rahat on kişiyi doyuracak yiyecek vardı.

Diğer yıllarda Dominique yılbaşı ve Noel gecelerini Gilbert'le geçirirdi. Bu akşam onu çağırmak Laurence'ın fikri idi. Babasına:

«Çok canın sıkılır mı, gelirse? Öyle yalnız ve mutsuz ki, diye sormuştu.

— Bana göre hava hoş.»

Kimse ayrılığın ayrıntısını bilmiyordu ama, ayrıldıklarını herkes biliyordu. O gece Jean-Charles'ın davet ettiği Dufrène'ler, Hubert'in arkadaşı Henri ve Thérèse Vuillenot vardı. Dominique tam «ailece kutlanan» bir bayram

havası içindeydi: Genç büyükanne kıyafeti olan ağırbaşlı, bal renginde jarse bir elbise giymiş, saçları da, sarıdan çok beyaza yakın bir renge boyanmıştı. Tatlı tatlı, daha çok çekinerek gülümsüyor, çok ağır ağır da konuşuyordu; sinir ilâçlarını fazlaca aldığı için, sersemlemiş bir hal vardı üzerinde. Yalnız kalır kalmaz, yüzü gözü birbirine karışıyordu. Laurence yanına yaklaşarak:

«Haftayı nasıl geçirdin?

— Fena sayılmaz; oldukça iyi uyudum.»

Sanki dudaklarının iki ucundan iple çekiliyormuş gibi, makinalaşmış bir gülümseme vardı yüzünde.

«Feuverolles'deki evi satmaya karar verdim. Tek başıma böyle bir nesneyle uğraşamam.

— Yazık. Bir çare bulunabilseydi...

— Neye yarar? Kimi ağırlayabilirim ki artık orada? Houdan, Thirion'lar, Verdelet'ler gibi ilginç kişiler, Gilbert için geliyorlardı.

— Aman! Senin için de gelirler.

— Öyle mi sanıyorsun? Hayatı henüz tanımıyorsun. Toplumsal yönden, erkeksiz kadın bir hiçtir.

— Yok canım, sen öyle değilsin! Senin adın var ve önemli birisin.»

Dominique başını salladı:

«İsim yapmış bir kadın bile, erkeksiz olunca, yarı başarısızlığa uğramış bir çeşit düşkündür.... İnsanların bana ne gözle baktıklarını görür gibiyim. İnan ki, hiç de eskisi gibi görmüyorlar beni.»

Yalnızlık, Dominique'de bir sabit düşünce olmuştu.

Plak çalıyor, Thérèse Hubert'le, Marthe Vuillenoti ile, Jean-Charles Gisèle'le dans ediyordu. Dufrène de Laurence'ı davet etti. Hepsi de çok kötü dans ediyorlardı.

«Bu gece göz alıcı bir güzelliğiniz var», dedi Dufrène.

Laurence aynada kendini gördü. Sırtında siyah dar bir elbise, boynunda da sevmediği kolye vardı. Halbuki güzel bir kolyeydi ve Jean-Charles da onu memnun etmek için almıştı. Sıradan biri olarak gördü kendini. Dufrène şimdiden fazlaca kaçırmıştı içkiyi ve sesi her zamankinden daha telâşlı idi. Efendi bir çocuktu ve Jean-Charles'ın da iyi arkadaşıydı (aslında birbirlerini bu kadar sevmeselerdi, kıskanırlardı), ama Laurence ona özel bir yakınlık duymuyordu.

Plakla beraber kavalye de değiştiriyorlardı.

«Sevgili hanımefendi, bu dansı bana lütfeder misiniz? diye sordu Jean-Charles.

— Memnuniyetle.

— Onları bir arada görmek çok garip!» dedi Jean-Charles.

Laurence onun baktığı yöne doğru gözlerini çevirdi; babası ile Dominique'in karşılıklı, nazik nazik konuştuklarını gördü. Evet garipti.

«Geçiştirmişe benzer, dedi Jean-Charles.

— Bol bol sinir ilâçları ve yatıştırıcı şeyler alıyor.

— Aslında, ikisi de birlikteki yaşantılarına dönmeliler, dedi Jean-Charles.

— Kimler?

— Annenle, baban.

— Deli misin!

— Niye deli olayım?

— Taban tabana zıt zevkleri var. Dominique yaşayıp eğlenmekten zevk alır, babam ise, yalnızlıktan.

— İkisi de yalnızlar.

— İlgisiz bir benzetme.»

Marthe pikabı durdurdu: «Gece yarısına beş var!»

Hubert bir şişe şampanyayı yakaladı:

«Şampanya açmak için çok güzel bir nesne biliyorum. Geçen gün televizyonda gösterdiler.

— Gördüm, dedi Dufrène. Benimki ondan daha iyi.

— Haydi öyleyse...»

İkisi de bir damla bile dökmeden birer şişe şampanya açtılar ve pek de gururlandılar bundan. (Birinden biri beceremeseydi, diğeri için daha iyi olurdu). Bardakları doldurdular.

«İyi yıllar!

— İyi yıllar.»

Bardaklar birbirine tokuşturuldu; öpücükler, gülmeler ve pencereden gelen klakson konseri...

«Ne korkunç gürültü! dedi Laurence.

— Beş dakika çalma izinleri var, tıpkı iki ders arası haykırıp azma ihtiyacı duyan yumurcaklara verilen izin gibi, dedi babası. Ama burada söz konusu olan, aklı başında büyükler.

— Eee tabiî, fırsatı iyi değerlendirmeli,» dedi Hubert.

Diğer iki şişeyi de açtılar. Kanepe arkasında yığılı duran paketleri aldılar, altın yaldızlı iplerini, kurdelelerini çözdüler. Parlak renkli, üstleri çam ağaçları ve yıldızlarla süslü kâğıtları açtılar. Aynı zamanda herkes göz ucuyla, bu armağan yağmurunda kimin daha kazançlı çıktığını anlamak için, birbi-

rine bakıyordu. «Biz kazançlıyız» diye düşündü Laurence. Dufrène'e, Fransa'da ve bütün dünyada saatin kaç olduğunu gösteren bir kol saati, babasına da, eski petrol lambalarıyla çok güzel bağdaşacak antika telefonların taklidi, nefis bir telefon bulup almışlardı. Diğer aldıkları armağanlar o kadar ilginç değil fakat zevkli idi. Dufrène işe yaramaz ıvır zıvırdan seçmişti armağanlarını. Jean-Charles'a dakikada altmış *plop plop* yapan, sürekli çalışan bir kalp; bir *vénusik*, Laurence'a da şayet gerçekten bülbül sesi vermiyorsa, takmaya asla cesaret edemeyeceği bir korna armağan etmişti. Jean-Charles hiç bir işe yaramayan şeylere bayılırdı. Başlıca merakı idi. Laurence ayrıca, parfümler, eldivenler, mendiller de almıştı. Herkes sevinç çığlıkları atıp, birbirine teşekkür ediyordu.

«Tabaklarınızı, çatallarınızı alın, oturun başlayın», dedi Marthe.

Patırtı, gürültü, tabak çanak sesleri; çok lezzetli, biraz daha alın.. Bu arada Laurence babasının sesini işitti:

«Bilmiyor muydunuz; şarabı açmadan önce değil, açtıktan sonra odada bekletmelidir?

— Çok güzel.

— Jean-Charles seçti.

— Evet. Şarap satan küçük bir dükkân biliyorum.»

Jean-Charles, keskin keskin mantar kokan bir şaraba çok iyi der ve bu işin erbabı geçinir; tıpkı diğer ötekiler gibi. Gülerler, şaka yaparlar, Laurence komik bulmaz şakalarını? Geçen yıl... Geçen yıl da pek öyle eğlenmemiş ama, eğlenmiş gözükmüştü. Bu yıl böyle yapmacık bir davranış için kendini zorlamıyordu, çünkü yorucu oluyordu. Hem sonra geçen yıl Lucien'i düşünüyordu; bu, bir çeşit başka yerde olmaktı. Birlikte olmaktan zevk alacağı birinin var olduğunu düşünmüş, pişmanlık ılık ılık, romantik bir alev gibi onu sarmıştı. Bundan böyle artık pişmanlık da duymayacaktı. Zamanından, gücünden, kalbinden nasıl yararlanacağını pek fazla bilmeden yaşantısında bir boşluk yaratmış, onları başkasının elinden kurtarmıştı sanki. Yaşantısı çok mu yüklü, çok mu bomboştu? Boş şeylerle doluydu. Aman ne karışıklık!

«Oğlak burcu ve ikizler burcundaki pek çok kimsenin profillerini inceleyin, her grubun içinde korkunç benzerlikler göreceksiniz, dedi Vuillenot.

— Bilimsel olarak, yıldızlar bizim kaderimizi etkilemez, diye bir şey yok, dedi Dufrène.

— Haydi canım! bu çağ öylesine salt olgucu bir çağ ki, insanlar bunu gidermek için, olağanüstülüğe ihtiyaç duyuyorlar. Bir yandan elektronik makinalar yapılıyor, bir yandan da *Planète* okunuyor.»

Babasının böyle yamanca karşı koyması, Laurence'ı pek sevindirmişti. Öylesine genç kaldı ki, hepsinin en genci diye düşündü.

«Doğru, dedi Marthe. Benim, İncil'i okumak ve dinin esrarına inanmak, daha hoşuma gidiyor.

— Dinde bile, o gizliliğin, o esrarın havası kaybolmak üzere, dedi Bayan Vuillenot. Duanın fransızca, üstelik de modern müzikle okunmasını, çok üzücü buluyorum.

— Aaa! Aynı kanıda değilim, dedi Marthe, o inanç dolu sesiyle. Kilise zamana uymalı.

— Bir noktaya kadar.»

Marthe ve Bayan Vuillenot uzaklaşıp, alçak sesle, imansız kulakların duymaması gereken tartışmalarına devam ettiler.

«Dün televizyonda, günümüzden geriye bakış programını seyrettiniz mi, diye sordu Giséle Dufrène.

— Evet, dedi Laurence. Güzel bir yıl geçirmişiz gibi gelmişti bana; hiç böyle olduğunu fark etmemiştim.

— Her geçen yıl böyle üzücü olaylarla doludur ama fark edilmez.», dedi Dufrène.

Televizyonda olayları seyreder, Match dergisinde resimleri görürüz de, az sonra da bütün gördüklerimizi unuturuz. Hepsini bir

arada izlemek şaşırtıyor insanı. Beyazların ve Siyahların kanlı cesetleri, uçuruma yuvarlanmış yolcu otobüsleri ve ölmüş yirmi beş çocuk, bir başka kazada ikiye bölünmüş başka çocuklar, yangınlar, parçalanmış uçak enkazları ve hemen oracıkta ölmüş yüz on yolcu, siklonlar, sel felâketleri, baştan başa harabolmuş ülkeler, alev alev yanan köyler, kasabalar, ırk kavgasından doğan göçler, yöresel savaşlar, korkmuş ve ürkmüş mültecilerin boy boy geçişleri... Bütün bunlar öylesine yürekler acısıydı ki, sonunda insanın, sinirden gülesi geliyordu. Aile çevresi içinde rahat rahat oturup, bütün bu felâketleri seyrederken, onların odamızdan içeri girmediğini belirtmek gerek: çünkü bu olaylar gerçekte taşıdıkları önemi taşımayıp, yalnızca birer resim oluyorlar.

«Bundan yirmi yıl sonra, bugün gösterilen, yirmi yıl sonra Fransa, konulu film için ne düşünülecek merak ediyorum, dedi Laurence.

— Bazı yönleriyle, her önceleme için olduğu gibi, gülünç olacak, dedi Jean-Charles. Ama genel olarak gerçek payı büyük olacaktır.»

Bu felâketlere karşıt, yirmi yıl sonraki Fransa'yı göstermişlerdi televizyonda. Örneğin şehirciliğin başarısı: her yerde, yüz yirmi metre yükseklikte, arı kovanlarını, karınca yuvalarını andıran, ama pırıl pırıl güneş için-

de şahane siteler olacaktı. Bundan başka, ekspres yollar, laboratuvarlar, fakülteler gösterdiler. Yorumu yapan spiker, bunların tek sakıncası, böylesine bolluğun içinde fransızların bütün enerjilerini yitirme tehlikesiyle karşı karşıya kalmalarıdır, dedi. Ağır çekim yapılmış bir filmde, bir ayağını diğerinin önüne getirme zahmetine katlanmayan, gayretsiz gençleri gösterdiler. Laurence babasının sesini işitti:

«Genellikle beş yıl, hattâ bir yıl sonra, plancıların ve bu konuda peygamberlik edenlerin, tamamiyle yanıldıkları görülür.»

Jean-Charles ukalâ bir tavırla ve biraz da bezgince baktı:

«Şu içinde yaşadığımız günlerde, geleceği öngörmenin gerçek bir bilim olma yolunda olduğunu her halde bilmiyorsunuz? Hiç Rand Corporation'dan söz edildiğini duymadınız mı?

— Hayır duymadım.

— Olağanüstü olanaklara sahip bir amerikan örgütü. Her dalın uzman kişileri sorguya çekiliyor ve cevapların ortalaması hesaplanıyor. Bu çalışmaya bütün dünyadan binlerce bilim adamı katılıyor.»

Laurence, Jean-Charles'ın bu ukalâ haline sinirlendi.

«Yani her halde bize, Fransızların hiç bir eksiği olmayacak... dendiğinde, yirmi yıl

sonra çoğunluğun banyoya sahip olamayacağını bilmek için, binlerce uzmanın fikrini almaya gerek yok; çünkü devletin halk için yaptırdığı ucuz konutlarının çoğuna, yalnız duş yeri yapılıyor.»

Jean-Charles prefabrike konutlar tasarısını anlattığında, onun için önemsiz olan bu ufak şey, Laurence'ı fazlasıyla şaşırtmıştı.

«Niye banyo yapmıyorlar? diye sordu Thérèse Vuillenot.

— Boru tesisatı çok pahalı, konutların maliyetini arttırıyor, dedi Jean-Charles.

— Ya kârlar biraz azaltılırsa?

— Ama canım çok da azaltılacak olursa, inşaat yapmak çekiciliğini kaybedecektir, bir çok kimseler için.» dedi Vuillenot.

Karısı kötü kötü baktı ona. Dört genç çift: kim kimi seviyor? Alevlenen ve sönüp geçen o ilk cinsî zevkten sonra, niye Hubert, Dufrène, ya da bir başkası sevilecekmiş?

Laurence iki bardak şampanyayı dikiverdi. Dufrène, toprak işlerinde dolandırıcılıkla, spekülasyon arasına bir sınır çizmenin zor olduğunu söyledi: insan yasa dışı davranışa itilir bunu yaparsa.

«Fakat söylediklerniz bayağı endişelendiriyor insanı», dedi canı sıkılmış bir şekilde, Hubert.

Laurence ve babası biraz alaycı bir şekilde gülümsediler birbirlerine.

«Ona inanamıyorum, dedi. Gerçekten namuslu kalmak isteniyorsa, bir çıkar yolu vardır bunun mutlaka.

— Başka bir iş yapılırsa, yani meslek değiştirilirse, evet.»

Marthe tekrar plak koydu, yeniden dans etmeye başladılar. Laurence, Hubert'e jerk öğretmeye çalışıyordu. Hubert gayret ediyor, soluk soluğa kalıyor, diğerleri de ona alaylı alaylı bakıyorlardı. Laurence dersi aniden kesti ve Dufrène'lerle tartışan babasına yaklaştı:

«Demode», ağzınızda yalnızca bu kelime var. Klasik roman demode, hümanizma demode. Ama Balzac ve hümanizmayı savunursam, belki de yarının modasına uymuş olurum. Şimdi soyut resimden geçilmiyor. Öyleyse, ben soyut resmi on yıl önce de kabul etmediğime göre, hepinizden daha ilerdeymişim. Hayır, modadan başka şeyler de var: değerler ve gerçekler.»

Babasının şu söylediğini çoğu kez düşünmüştü Laurence: aynen bu kelimelerle düşünmemiştim; ama, şimdi söylendikten sonra, onlar kendi söylediği sözler gibi gelmişti. Modaya karşı direnen gerçekler ve değerler olduğuna inanıyordu Laurence. Hangi gerçekler ve değerlerdi acaba?

Artık soyut resim satılmadığı gibi, figüratif de satılmıyor. Ne yaparsınız, öyle çoğaldılar ki, resim satışlarında bunalım baş gösterdi. Hep aynı masal. Laurence'ın canı sıkıldı. Onlara bir test yapmayı teklif etsem, diye düşündü. Trafik sigortanız var, bir bisikletli tekerleklerinize altına atıyor kendini: Bisikletliyi mi öldürürsünüz, yoksa arabayı tuzla buz mu edersiniz? Bir yabancının hayatını kurtarmak için, içtenlikle sekiz yüz bin frangı vermeyi kim yeğlerdi? Tabiî ki, babam. Ya Marthe? Pek sanmam. Her haliyle o, Tanrı'nın elinde bir oyuncak: eğer Tanrı, bu zavallı oğlanın kendi yanına dönmesini istediyse... Peki ya diğerleri? Eğer adamcağızı, reflekslerini kullanıp ezmemiş olsalardı, eminim ki, sonradan pişman olurlardı. «Jean-Charles şaka etmiyordu.» Bu cümleyi hafta boyunca kaç kez tekrar etmişti, hâlâ da tekrar ediyordu.» Acaba ben mi anormalim? Sıkıntılının, tasalının biri miyim? Bende olup da onlarda olmayan şey nedir? Canı cehenneme kızıl saçlının; onu ezmekle çok iğrenç bir şey yapmış olacaktım. Bende bu, babamın etkisi işte. Onun için, insanların en berbatının yaşantısının değeri bile hiç bir şeyle ölçülmez. Para önemli değildir onun için. Benim için önemli ama; diğerleri için olduğundan daha az önemli. Laurence kulak verdi, çünkü babası konuşuyordu: bu gece geçen yıllara oranla daha çok gevezelik ediyor.

«Erkeklik gücünü yitirme kompleksi! Pek çok şeyi anlata anlata, hiç bir anlamı kalmadı. İdam sabahı ölüme mahkûm birini göz yaşları içinde gören bir psikiyatr düşünüyorum: aman, işte erkeklik gücünü yitirme kompleksi! derdi.

Gülüşüp, tartışmalarına devam ettiler.

«Gene piyasaya süreceğin yeni bir mal için bir şeyler mi düşünüyorsun?»

Babası Laurence'a gülümsedi.

«Hayır dalmıştım. Onların para işleri canımı sıkıyor benim.

— İyi anlıyorum seni. Onlar paranın mutluluk getirdiğine içtenlikle inanıyorlar.

— Tut ki, yararı da var.

— Ondan bile emin değilim.» Laurence'ın yanına oturdu: «Artık seni göremiyorum.

— Dominique'le pek çok meşguldüm de...

— Eskiden olduğundan daha az hiddetli.

— Geçirdiği bunalımdan.

— Ya sen?

— Ben mi?

— Evet, nasılsın?

— Bayram dönemi yorucu oluyor. Yakında beyaz kumaşlar sergisi var.

— Ne düşünüyorum biliyor musun? Seninle şöyle ikimiz, küçük bir yolculuk yapsak.»

Asla gerçekleşmemiş eski bir düş. Bunun için, eskiden çok gençti Laurence. Sonra Jean-Charles girdi araya ve az sonra da çocuklar oldu.

«Şubatta tatilim var, ondan yararlanıp Yunanistan'ı tekrar görmek istiyorum. Benimle gelmek için işlerini ayarlayamaz mısın?»

Pırıl pırıl, aydınlık bir kıvanç duydu. Hesabımda param var, şubatta izin almak da kolay. Ama, bir düşün hiç gerçekleştiği görülmüş müdür?

«Çocuklar ve diğer her şey yolunda giderse, belki bir şeyler yapabilirim. Ama bu bana olmayacak kadar güzel gözüküyor...

— Bir kez denersin.

— Elbette deneyeceğim.»

On beş gün! Sonunda soru sorma ve yıllardır bekleyen cevapları alma zamanı geliyor. Onun yaşantısına zevk veren şeyi öğreneceğim. Onu benden ve herkesten bu denli farklı kılan ve yalnız ona duyduğum bu sevgiyi yeniden canlandırabilecek, o gizi çözeceğim.

«İşlerin yolunda gitmesi için elimden gelen her şeyi yapacağım. Ama sen de fikir değiştirmeyeceksin.

— Tahta haç, demir haç, varsa yalanım cehenneme gideyim» dedi gayet ciddî, Laurence'ın çocukken söylediği bu tekerlemeyi.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Hiç birimizin sevmediği Bunuel'in bir filmini hatırlıyorum. Bununla beraber birkaç zamandır aklımdan da hiç çıkmıyor. Sihirli bir çembere kapatılmış insanlar, geçmiş günlerinden rasgele bir anı tekrarlıyorlardı; bilmeden içine düştükleri bu tuzaktan kaçınıp, geçmişin kopmuş bağlarını düğümlüyorlardı yeniden. (Az sonra bu tuzağa yine de düşeceklerdi.) Ben de, geriye gitmek, başaramadıklarımı başarmak, tuzaklardan kurtulmuş olmak isterdim. Başaramadığım neydi? Onu bile bilmiyorum. Yakınacak ya da pişmanlık duyacak kelime bile bulamıyordum. Ama boğazımdaki işte bu düğüm, yemek yememe engel oluyordu.

Yeniden başlayalım. Bol bol zamanım var. Perdeleri çektim. Gözlerim kapalı yatmış durumda, bu yolculuğu kelime kelime anlatacak ve her görüntüsünü teker teker gözümün önüne getireceğim.

Bana «Benimle Yunanistan'a gelir misin?» diye sorduğu an içimde bomba örneği patlayan kıvanç... Her şeye karşın gitmeye çekiniyordum. Jean – Charles bana gayret verdi. Beni çok bitkin buluyordu, hem sonra da Catherine'in bir psikoloğa gözükmesini kabul etmiştim. Jean – Charles, benim yokluğumun, kızıyla olan ilişkisini olumlu yönde etkileyeceğini sanıyordu.

«Atina'ya Caravelle'le gitmek yazık günah», diyordu babam. Ben jetleri seviyorum. Uçak göğe doğru oldukça sert bir biçimde dikilirken, zindanımın duvarlarının yıkıldığını duyuyordum: hiç birini tanımadığım milyonlarca başka yaşantılarla çevrili, dar yaşantım. Siteler, küçük evler silinip yok oluyordu. Yer çekiminden kurtulmuş olarak üstü kapalı yerlerin üzerinden uçuyordum. Tepemde sonsuz mavi bir boşluk uzanıyor, ayaklarımın dibinde de gözümü kamaştıran ve aslında var olmayan beyaz görünümler yayılıp gidiyordu. Ben başka yerdeydim: hiç bir yerde değil, her yerde. Babam da bana göstereceklerinden, birlikte keşfedeceğimiz şeylerden sözediyordu. Ben de «Seni keşfetmek istiyorum», diye düşünüyordum.

Yere iniş... Havanın ılıklığı, çam ağaçları ve deniz kokusuna karışmış benzin kokusu... Pırıl pırıl, tertemiz bir gök. Uzaktaki tepeciklerden birinin adı Hymettus'du: mor toprağında arılar bal yapmak için çiçekten çiçe-

ğe dolaşırlardı. Babam da yapıtların alınlıklarındaki yazıları bana çeviriyordu: giriş, çıkış, postahane... Dilin, bana çocukluğumda yaşattığı gizliliği, bu alfabe karşısında yeniden yaşamak hoşuma gitmişti ve geçmişte olduğu gibi, kelimelerin ve nesnelerin anlamını bana, babam iletmişti. «Bakma», diyordu bana ekspres yoldan geçerken. (Gençliğinde geçtiği eski çatlak, bozuk yolun yerine yapıldığı için biraz canı sıkılmıştı.) «Bakma: bir tapınağın güzelliği sevimli kırsal görüntüsüyle ilgilidir. Onun uyumlu güzelliğinin değerini anlayabilmek için, belli bir uzaklıktan görmek gerek. Onlar insanı uzaktan olduğu kadar yakından da etkileyen katedraller gibi değillerdir.» Bu gösterdiği titizlik beni duygulandırıyordu. Gerçekten de, tepenin üstüne tünemiş Partenon, hatıra eşyası satan mağazalardaki alçı röprodüksiyonlara benziyordu. Hiç, kendine özgü bir havası yoktu. Olsa da bir, olmasa da birdi benim için. Önemli olan, turuncu ve gri Citroen arabada —yunan taksilerinin tuhaf renkleri vardı, tıpkı buzlu limonata, frenk üzümü şerbeti gibi — babamla yirmi gün birlikte dolaşmaktı. Otel odasında elbiselerimi yerleştirirken, bir reklâm filmindeki turistin yaptığı rolü yapıyor sanmıyordum kendimi: bütün içinde yaşadıklarım gerçekti. Koskoca bir terası andıran alandaki kahvede, babam bana, içimi hafif, ekşice ve lezzetli bir kiraz içkisi ısmarladı. O zaman, kitaplarda okunan mutluluk kelimesinin ne

demek olduğunu öğrendim. Pek çok neşeli günlerim, küçük küçük başarılarımın verdiği zevkler olmuştu, ama, geçmişi ve şimdiki anı birleştiren bu aziz çehre ile ahenk kuran mavi göğün, meyvamsı tadın bende yarattığı şu huzuru, bundan önce tatmamıştım. Yalnızca, çok çok küçüklüğümde, buna benzerlerini yaşamıştım. Mutluluk: yaşantının kendi kendine tanıdığı bir gerekçe idi. Tavernada kızarmış kuzu yerken, mutluluk beni yavaş yavaş sarıyordu. Yerimizden turuncu ışık içinde yüzen Akropo'lun duvarını seçiyorduk, babam bu bir saygısızlıktır diyordu. Bana her şey güzel görünüyordu. Reçineli şarabın ilâcımsı tadını sevmiştim. Babam gülümseyerek: «İdeal yol arkadaşısın», diyordu. Ertesi gün Akropol'de onu büyük dikkatle dinlerken, gülümsüyor ve: saçağın tepeliğini, damlalığı, damlalığın altındaki süsleri, çıkıntılı silmeleri, sütun başlığını bana anlatıyordu. Yatay çizgilerin sertliğini gideren, dıştan içe olan hafif bükülüğü, dikey sütunların eğiklik açılarını, onların kitle uyumunu, orantılardaki zarif inceliği, bana gösteriyordu. Hava soğuktu. Gökyüzü bulutsuzdu ve rüzgâr esiyordu. Uzaktaki tepeleri, denizi, küçük, yalın, esmer ekmek rengi evleri görüyor, babamın sesi de benden, bir ırmak gibi akıp gidiyordu. Çok çok iyi hissediyordum kendimi.

«Batıyı, pek çok şey için kınayabiliriz. Ama, her şeye karşın, orada insan kendini

gerçekleştirip, eşsiz bir biçimde anlatmıştır.» diyordu.

Araba kiralamıştık. Çevreyi geziyor ve her gün güneş batışından önce, Akropol'e, Pnyx, ya da Lcabettus'a çıkıyorduk. Babam yeni kente gitmek istemiyordu: «Görecek hiç bir şey yok», diyordu. Akşam eski bir dostunun tavsiyesi üzerine, beni tipik bir birahaneye götürdü: deniz kıyısında, balıkçı ağları, deniz hayvanlarının kabukları, fenerlerle süslenmiş bir yer altı mağarasıydı. «Annenin bayıldığı büyük lokantalardan çok daha eğlenceli», dedi. Benim için bir turist tuzağından başka bir şey değildi. Kibar bir yerin zevkli görüntüsü, rahatlığı yerine, yöresel ve büyük otellerin koyunlaşmış müşterilerine belli belirsiz tepeden bakan bir havayı yaşıyordunuz orada. (Reklâmcılıktaki konu şöyle işlenebilirdi: *farklı* olun; ya da *farklı* bir yer.)

Babam patronla bir iki kelime rumca konuştu. O da bütün müşterilere yaptığı gibi, —ama herkes bunu kendine gösterilen özel bir yakınlık sanır — bizi mutfağa sokup, birer, birer tencerelerin kapağını kaldırırdı. Birlikte titizlikle yemek listesini hazırladılar. İştahla ve ne yediğimin üstünde fazla durmaksızın yedim.....

Marthe'ın sesi geldi kulağıma:

«Laurence, mutlak bir şeyler yemelisin!

— Uyuyorum bırak beni.

— Hiç olmazsa et suyu iç. Sana et suyu hazırlayayım.»

Rahatsız etti beni. Nerede kaldımdı? Delf yolunda. Denizden esen sert yaz rüzgârını, beyaz ve yalın görünümü seviyordum. Ama, taşlardan, deniz suyundan başka bir şey göremiyordum. Babamın gösterdiği tüm şeylere kör gibi idim. (Onun gözleri de Catherine'inkiler gibi: renkli, değişik, heyecan verici şeyleri ortaya çıkarıp görüyorlar. Ben onların yanında kör kalıyorum.)

«Bak işte, Oedipe'in Laius'u öldürdüğü yol kavşağı», dedi. Bu geçmişte kalmış bir olaydı ama, onu ilgilendiriyordu. Pitones'in mağarasını, stadı, tapınakları, her taşı, her şeyi bana açıklıyordu. Dinliyor, anlamaya çaba gösteriyordum ama boşuna idi: geçmiş, olduğu gibi ölü kalıyordu benim için. Biraz da yalandan hayret duyup, çığlık atmaktan yorulmuştum. Aurige: «İnsanı heyecanlandırıyor değil mi? —Evet. Çok güzel!»Bu yeşil bronzdan adamda ne görülebileceğini anlıyor fakat heyecanı duyamıyordum. Canımı sıkıyordu bunlar, hattâ pişmanlık bile duyuyordum. Hoşuma giden anlar, birlikte bir birahaneye oturup, *ouzo* içtiğimiz ve gevezelik ettiğimiz anlardı. Bana eskiden yaptığı yolculuklardan söz ediyordu: Dominique'in ve büyür büyümez de bizim, kendisi ile birlikte dolaşmamızı ne kadar çok isterdi. «Düşün ki,

Bermuda'yı ve Amerika'yı görmüş ama, Yunanistan'ı ve İtalya'yı görmemiş. Neye yarar? Neyse düzelmeye başladı. Belki yediği bu ağır darbedendir, bilemiyorum. Şimdi, daha açık sözlü, olgun, uysal ve sakin.» Düşündüklerinin aksini söylemedim; zavallı anneciğimi, babamın ona tanıdığı bir lokmacık dostluktan yoksun etmek istemedim.

Acaba zamanın başlangıcına varmak için Delf'ten mi hareket etmeli? Ovaya hâkim bir kahvede oturuyorduk. Camekânın ardından tertemiz gecenin serinliğini ve gökteki sayısız yıldızları sezinleyebiliyorduk. Küçük bir orkestra çalıyordu. İki Amerikalı çift, pek çok da yerli halk vardı: aşıklar, sürüyle oğlan çocukları, aileler. Üç dört yaşlarında küçük bir kız dans etmeye başladı; ufak tefek, esmer, siyah gözlüydü. Sarı elbisesi dizlerine yelpaze biçiminde iniyordu. Beyaz çorapları vardı. Kendi çevresinde, kolları havada, kendinden geçmiş deli gibi dönüyordu; müzikle çoşmuş, sarhoş olmuş, âdeta kendinden geçmişti. Şişman ve sakin bir tip olan annesi, içinde bebek bulunan bir çocuk arabasını ileri geri sallıyor ve kendisi gibi tombul bir kadınla gevezelik ediyordu; geceye ve müziğe karşı duygusuzdu. Ara sıra, vecde gelmiş küçüğe bön bön bakıyordu.

«Yumurcağı gördün mü?

— Pek sevimli», dedi ilgisizce, babam.

Bu sevimli küçük kız, böyle, anası gibi bir hatun olacaktı. Hayır, istemiyordum bunu. Çok ouzo mu içmiştim? Müziğin tutsak ettiği bu çocuğa, ben de tutsak olmuştum. Bu coşkunun doruğuna erişmiş anın sonu gelmeyecekti. Küçük dansöz büyümeyecek, sonsuzluğa dek kendi çevresinde dönecek, ben de ona bakacaktım. Onu unutmayı, babasıyla yolculuk yapan bir genç kadın olmayı istemiyordum. Şu sevimli çılgın halini bile hatırlamaksızın, bir gün annesine benzeyeceğini kabul edemiyordum. Ölüme mahkûm küçük kız; cesetsiz, korkunç ölüm. Hayat onu öldürecekti. Öldürülmekte olan Catherine'i düşündüm.

Ve ansızın: «Catherine'i bir psikoloğa götürmelerine razı olmamalıydım», dedim.

Babam, şaşırmış baka kaldı. Kuşkusuz, Catherine düşüncesinden epey uzaktaydı.

«Niye düşündün ki bunu?

— Çoğu kez düşünüyorum. Hep onunla ilgiliyim. Beni psikolog konusunda zorladılar, şimdi pişmanım.

— Ona kötü bir etkisi olacağını sanmam, dedi dalgın bir sesle.

— Sen beni psikoloğa gönderir miydin?

— Yok! Hayır asla.

— Bak, gördün mü?

— Bilmiyorum ama, böyle bir sorunla da karşılaşmadım. Öylesine dengeliydin ki.

— 45 de iyice pusulayı şaşırmıştım.

— Nedeni vardı ama.

— Ya bugün? Bir neden yok mu?

— Evet. Nedeni var elbette. Her devirde, dünyayı anlamaya başlayınca, insanın ürkmesi doğaldır.

— Öyleyse, ona güvenini kazandırmak, onu anormal yapmaktır», dedim.

Bu bir gerçekti ve beni çılgına çeviriyordu. Jean-Charles'ı üzen bu duygululuğundan Catherine'i kurtarmak isterken, onu sakatlayacaklardı. Hemen ertesi sabah dönüp, onu ellerinden almak geldi içimden.

«Ben insanların kendi sorunlarının içinden, kendi başlarına çıkmalarını daha doğru buluyorum. Aslında bana göre —bunu sakın başka yerde tekrarlama, yoksa yine gerici ihtiyar derler— bütün psikoloji şarlatanlıktan başka bir şey değildir. Catherine'i bıraktığın gibi bulursun.

— Öyle mi dersin?

— Eminim.»

Ertesi gün için öngördüğü gezintiden söz etmeye başladı. Benim üzüntülerimi ciddîye almıyordu. Bu da doğaldı. Ben de, onu bu denli büyüleyen, eski taşlara ilgi duymuyordum. Ona kızacak olursam, haksızlık etmiş olurdum. Hayır çöküntü Delf'te başlamamıştı.

Belki Miken'de başladı. Tam olarak ne zaman acaba? Çakıl taşlı bir yoldan tırmandık. Rüzgâr tozları havaya savuruyordu. Ansızın başları koparılmış iki arslanın bulunduğu kapıyı gördüm. Birden, öyle bir şey hissettim ki... babamın bana bahsettiği heyecan, şok bu muydu? Ben, buna daha çok bir panik diyeceğim. Kraliyet Yolunda ilerledim, terasları, duvarları ve Klitemnestr'in, Agememnon'un dönüşünü beklediği yöreyi gördüm. Kendi kendimden kopmuşum gibi geldi. Nerede idim? Bu hiç bozulmamış sarayda, insanların gelip, gidip, uyuyup yemek yedikleri yüzyılda; ama ben o yüzyıla ait değildim. Benim kendi yaşantımın bu yıkıntıların arasında yeri yoktu. Yıkıntı neydi? O, ne şimdiki, ne de geçmiş zamandı; hattâ sonsuzluk bile değildi. Hiç kuşkusuz, bir gün yok olacaktı. Kendi kendime «Ne güzel!» diyordum ve korkunç bir baş dönmesi eşiğinde, girdaba kapılmışcasına sarsılıyor, çalkalanıyordum. Kendimi inkâr edilmiş, bir *hiçe* indirgenmiş görüyordum. Koşarak turizm bürosuna gitmek ve günümü polisiye roman okuyarak geçirmek istedim. Bir gurup amerikalı fotoğraf çekiyordu: «Barbarlar! dedi babam. Bakmaya vakit harcamamak için fotoğraf çekiyorlar.» Bana, Miken uygarlığından, Atridler'in büyüklüğünden, Kasandr'ın onların çöküşlerini önceden görüp haber vermesinden bahsetti. Elinde turistik kılavuz, her karış toprağı özdeşleştirmeğe çalışıyordu.

Kendi kendime, onun da tıpkı alay ettiği turistler gibi davrandığını düşünüyordum: yaşantısına, kendine ait olmayan bir zamanın kalıntılarını katmaya çalışıyordu. Onlar, fotoğraflarını albüme yapıştırıp dostlarına gösterecekler, babam ise, bunların efsanelerini ve görüntülerini kafasına yerleştirip taşıyacak, ve iç âlemindeki müzesinde saklayacaktı; benim ne albümüm, ne de müzem vardı: güzelliğe rastlıyor ve onu nasıl değerlendireceğimi hiç bir zaman bilemiyordum.

Dönerken babama:

«Sana gıpta ediyorum, dedim.

— Niye?

— Bu şeylerin senin için çok anlamı var.

— Senin için yok mu?»

Üzülmüş bir hal aldı ve bunun üzerine hararetle:

«Benim için de anlam taşıyorlar. Ama ben o kadar iyi anlayamıyorum, senin kültürüne sahip değilim dedim.

— Verdiğim kitabı okusana öyleyse.

— Okuyacağım.»

Kendi kendime, okuduktan sonra bile, Kapadokya'da tabletler üzerinde, Atreüs'ün adını bulmuş olmalarını düşünmek, bende büyük bir heyecan yaratmayacak diye söylendim. Hiç birini bilmediğim bu tarihî olay-

lara karşı, bir an bile bir istek duyamıyordum. Karşılaştırma yapabilmek için, Homer'le, yunan trajikleriyle uzun süre haşır neşir olmak ve çok çok yolculuk yapmak gerekliydi. Bütün bu geçmiş yüzyıllara, çok yabancı kalıyor, hem de ağırlıklarıyla eziliyordum.

Bahçenin birinden siyah giysili bir kadın çıktı ve bana işaret etti. Yaklaştım: bir şeyler mırıldanarak elini uzatıp açtı; bir kaç drahmi verdim. Babama dönüp:

«Gördün mü?

— Kimi, dilenci kadını mı?

— Dilenci değil. Bir köylü kadın. Üstelik ihtiyar bile değil. Köylülerin dilendiği bir ülke, ne korkunç bir şey.

— Evet, Yunanistan fakirdir», dedi babam.

Durduğumuz kimi kasabalarda, öylesine güzellik ve öylesine sefaletin yarattığı çelişki karşısında rahatsız oluyordum. Bir gün babam, Yunanistan'daki, Sardunya'daki gerçekten fakir toplumların para konusundaki bilgisizlikleri sayesinde bizlerin yitirdiği değerlere ve yalın, zorlu bir mutluluğa eriştiklerini söylemişti. Ama Peleponez halkının, ne çakıl taşı kıran kadınlarının, ne de ağır kovalar taşıyan küçük kızlarının, yaşantılarından hiç de hoşnut halleri yoktu. Üstünde durmadım bunların; buraya onlara acımaya gelmemiştik. Ama hiç olmazsa babamın, yoksullukla-

rıyla kıyasıya yetinip mutlu olan insanlara, tam olarak nerede rastladığını bana söylemesini isterdim.

Trent ve Epidor'da, Miken'de yaşadığım heyecanı zaman zaman yeniden yaşadım. Andritsena'ya geldiğimiz gece çok neşeliydim. Gece epeyce ilerlemişti. Bir uçurumun boyu sıra, çok bozuk bir yolda, mehtapta yol almıştık. Babam bütün dikkati ile arabayı kullanıyordu. Biraz uykumuz gelmişti. İkimiz de yorulmuştuk; loşlukta farlar bize yol açarken, gösterge tablosunun ışıklarıyla hafifçe aydınlatılmış yürüyen evimizin içinde, kendimizi dünyada yalnız hissediyorduk.

«Çok cici bir otel var; bakımlı, temiz ve köy evi stilinde döşeli», dedi babam.

Kasabanın meydanında, kepenkleri kapalı bir hanın önünde durduğumuzda saat on bir idi:

«Bu bay Kristopulos'un oteli değil, dedi.

— Onu arayalım öyleyse.»

Yaya, ıssız sokaklarda dolandık durduk. Ne camlarda bir ışık, ne de bundan başka bir otel vardı. Babam kapıya vurdu: ses yok. Çok soğuktu, arabada uyumak da pek hoş olmayacaktı. yeniden seslenip, kapıya vurmaya başladık. Sokağın dibinden, sırtında bembeyaz bir gömlek, kuzgunî siyah saçlı ve bıyıklı bir adam fırladı.

«Fransız mısınız?

— Evet.

— Fransızca seslendiğinizi duydum. Yarın pazar kurulma günü, otelde yer yoktur.

— İyi fransızca konuşuyorsunuz.

— Oh, pek o kadar değil, ama Fransa'yı severim...»

Gömleği kadar pırıl pırıl bir gülüşle güldü. Bay Kristopulos'un otelinin yerinde yeller esiyordu, ama bize yatacak yer bulacaktı. Onu izledik: bu serüven çok hoşuma gidiyordu. Jean-Charles'la asla başımıza gelmeyecek bir serüvendi bu. Onunla birlikteyken, yola çıkılır, saatinde varılır ve zaten de yerleri önceden ayırtmış olurdu.

Yunanlı, bir kapıyı çaldı ve pencereden bir kadın başını çıkardı. Evet, bize iki oda kiralamayı memnuniyetle kabul etmişti. Kılavuzumuza teşekkür ettik.

«Sizlerle yarın sabah bir ara buluşup, ülkenizden söz etmeyi ne kadar isterdim, dedi.

— Memnuniyetle. Nerede?

— Meydanda bir kahve var.

— Tamam. Saat dokuz uygun mu sizin için?

— Tamam, olur.»

Kırmızı taşlarla döşeli bir odada, yorgan yığınlarının altında, taa babamın omuzuma dokunmasına kadar, bir solukta sabaha dek uyumuşum.

«İyi bir rastlantı... Bugün pazar kuruluyor. Bilmem sen de benim gibi pazarları sever misin?

— Bu kurulacak pazarı çok seveceğim.»

Pazar yeri, siyah giysili, yere çömelmiş, sepetleri önlerinde kadınlarla doluydu: yumurtalar, keçi peynirleri, lâhanalar, birkaç sıska piliç vardı. Dostumuz kahvenin önünde bekliyordu bizi. Hava soğuktu: satıcı kadınlar donmuş olmalıydı. İçeri girdik. Açlıktan ölüyordum ama yiyecek hiç bir şey yoktu. Siyah ve telveli kahvenin kokusu içimi bastırdı.

Yunanlı Fransa'dan bahsetmeye başladı; her kez Fransızlara rastlayınca öylesine mutlu oluyordu ki! Özgür bir ülkede yaşadığımız için ne denli şanslı idik! Fransızca gazete ve kitap okumayı çok seviyordu. Sesini, temkinli olmaktan çok bir alışkanlıktan ötürü alçaltıp:

«Sizde kimseyi siyasal kanısından ötürü, hapishaneye atmazlar.»

Babamın anlayışlı hali beni şaşırttı; pek çok şey bildiği doğru, ama öylesine alçak gönüllü ki, bilgisi sezilmiyor. Alçak sesle sordu:

«Baskı hâlâ eskisi kadar sert mi?»

Yunanlı başını salladı:

«Evet.»

Fransa'nın durumu konusunda bize soru sordu. Babam bana bir göz atıp, işçi sınıfının içinde bulunduğu zorluklardan, umut ve başarılarından söz etmeye başladı: duyan da komünist partisine kayıtlı sanırdı bizi. Eğleniyordum ama mideme de kramplar giriyordu.

«Gidip bir bakayım, alacak bir şeyler bulabilirim belki», dedim.

Meydanda dolandım. Siyah giysili kadınlar, satıcı kadınlarla tartışıyorlardı. «Yalın, zorlu bir mutluluk»: soğuktan kızarmış yüzlerde, hiç de bunu göremiyordum. Genellikle çok dikkatli karar veren babam, nasıl olmuşda, bu derece yanılmıştı? Bu ülkeyi yalnız yazın görmüş olmalıydı: güneş, meyvalar ve çiçeklerle, kuşkusuz çok daha neşeli yerlerdi buralar.

Kahvenin patronunun rafadan yaptığı iki yumurta satın aldım. Birini soymaya başlar başlamaz, korkunç pis, bir koku yayıldı çevreye; ötekini kırdım, o da çürümüştü. Yunanlı gitti iki tane daha getirdi. Pişirttik: ikisi de çürüktü.

«Nasıl oluyor bu böyle? Doğrudan doğruya köyden geliyor.

— Pazar on beş günde bir kurulur. Şans eseri arasıra bayat yumurtaya rastlanır. Yok-

sa..... katı yumurta yemek daha iyidir, önceden söylemem gerekirdi size.

— Hiç yememeyi yeğlerim.»

Az sonra, Bassae tapınağının yolu üzerinde yürürken, babama:

«Yunanistan'ın böylesine fakir olduğunu düşünmemiştim, dedim.

— Savaş harap etti ülkeyi, özellikle iç savaş.

— Nazik bir adam. Sen de rolünü iyi yaptın: bizlerin komünist olduğuna kanaat getirdi.

— Yunanistan'da bu kadar çok siyasal tutuklu olduğunu bilmiyordum.

— Olağan. Bir meslekdaşım vardı, durmadan bize Yunanistan kampları aleyhine dilekçeler imzalatmak isterdi.

— İmzalar mıydın?

— Evet, bir kez imzaladım. Prensip olarak bir şeye imza koymam. Bir kere tamamen etkisiz kalır, sonra da bütün bu insanca görünüşlü davranışların arkasında, siyasal çarklar döner.»

Atina'ya döndük. Kentin modern kesimini gezmemiz için ısrar ettim. Omonya meydanı çevresinde yürüdük. Keyifsiz, kötü giyimli ve ter kokan insanlar vardı. «Gördün mü, hiç görülmeğe değer bir şey yok», dedi babam. Bu solmuş yüzlerin iç âleminde, neler olup bittiğini öğrenmek isterdim. Paris'

te de dirsek dirseğe geldiğim pek çok insanın iç âlemini bilmiyorum, ama merak edip öğrenecek zamanım da yok, çok meşgulüm. Atina'da ise yapacak başka bir işim yok.

«Birkaç yunanlı tanımak gerek, dedim.

— Tanıdım. Hiç de ilginç değillerdi. Aslında şu zamanda bütün ülkelerin insanları, birbirlerine benziyorlar.

— Gene de, buradaki sorunlar Fransa' dakilerle aynı değil.

— Sorunlar, burada da, orada da hep aynı; günlük hayat uğraşı sorunları.»

Zengin semtlerdeki lüksle, halkın yüzündeki anlam arasındaki karşıtlık bence Paris'tekinden çok daha göze çarpıcı idi.

«Bu ülke yazın daha canlı ve neşelidir her halde.

— Yunanistan neşeli değil, güzeldir», dedi babam; sesinde hafif bir sitem seziliyordu.

Koray'lar, gülümsemeyle kıvrılmış dudakları, sabit bakan gözleri, neşeli ama aptalca halleriyle güzeldiler. Onları sevmiştim. Unutmayacağımı da biliyordum. Onları görür görmez müzeyi terk etmek istedim. Diğer heykellerle, kabartmalara, efrizlere ve dikme taşlara pek ilgi duyamıyordum. Vücudumu ve ruhumu büyük bir yorgunluk kaplıyordu. Babamın dikkatine, gösterdiği ilgiye hayran

oluyordum. Onun hakkında, buraya geldiğimiz zaman bildiğimden daha fazla bir şey öğrenemeden, iki gün sonra ondan ayrılıyorum: ne zamandan beri zihnimi kurcaladığını bilmediğim bu düşünce..... ansızın ok gibi saplandı benliğime. Vazolarla dolu bir salona girdik, sonra gördüm ki, bunu iç içe, vazo dolu başka bir çok salonlar izliyordu. Babam bir camekânın önüne dikildi, içindekilerin bana, yüzyıllarını, üslûplarını ve özelliklerini anlatmaya başladı: Homer devri, eski devir, siyah figürlü vazolar, kırmızı figürlüler ve beyaz zeminliler. Vazoların üzerlerinde temsil edilen sahneleri de anlatıyordu. Yanımda, ayakta, parlak parkeli salonların en dibine doğru ilerleyip gidiyordu; yahut da ben ilgisizlik uçurumundan tepe aşağı yuvarlanıp gidiyordum. Şimdi, artık aramıza aşılmaz bir mesafe girmişti; çünkü onun için, bir renk farkı, bir kuş, bir hurma dalı resmi onu eski mutluluğuna, tüm geçmişine geri götüren bir zevk ve hayret konusu oluyordu. Beni ise, bu vazolar boğuyor, vitrinden vitrine geçtikçe, sıkıntım bunalıma dönüşüyor ve aynı zamanda da: «Bu fırsatı da kaçırdım», diye düşünüyordum. «Daha fazla dayanamayacağım! diyerek durdum.

— Gerçekten ayakta duracak halin yok: daha önce söylemeliydin bana!»

Her halde ansızın dayanamayıp bayılacağımı sanıp sinirlenmişti. Otele götürdü be-

ni, bir *kseres* içip ona Koray'lardan bahsetmeye çalıştım. Söylediğimi anlamayacak bir haldeydi. Canı sıkılmış gözüküyordu.

Ertesi sabah Akrapol müzesine yalnız girdi.

«Partenon'u görmek daha hoşuma gidiyor.»

Hava ılıktı. Göğe, tapınağa bakıyor ve bozgunun verdiği acı duyguyu yaşıyordum. Çiftler, gruplar kılavuzu nazik bir ilgiyle, esnemelerini tutarak dinliyorlardı. Ustaca yapılmış reklâmlar onları burada tarifsiz hazlar tadacaklarına inandırmıştı. Kimse de dönüşünde, yıkıntılar karşısında hiç bir şey duymadığını, öylece donup kaldığını itiraf etmeyecekti. Dostlarına Atina'ya gitmelerini hararetle öğütleyecekler ve bütün umut kırıklığına karşın güzel görüntüler hiç bozulmadan kalacak ve yalan zinciri sürüp gidecekti. Neyse, şu genç çiftin ve orta yaşlı iki kadının gülüşüp konuşarak tapınağa doğru ağır ağır çıktıklarını ve durup onu, rahat bir mutluluk içinde seyrettiklerini gördüm. Neye ben böyle olamıyordum? Niçin acaba sevgiye lâyık olduğunu bildiğim şeyleri sevmekten âcizdim?

Marthe odaya girdi:

«Sana et suyu hazırladım.

— İstemem.

— Zorla biraz kendini.»

Laurence, onları memnun etmek için yutarcasına içti. İki gündür yemek yemiyordu. Ne olacaktı sanki, madem ki acıkmıyordu... onların üzgün bakışları altında kâseyi bitirdi. Kalbi hızlı hızlı çarpmaya başladı, ter bastı. Önceki gün ve daha önceki günkü gibi, banyoya koştu ve kustu. Ohh, ne ferahladı! İçini iyice boşaltmak, tüm benliğini kusmak isterdi. Ağzını çalkalayıp, bitkin ama sakinleşmiş olarak yatağına attı kendini.

«Çıkardın mı? dedi Marthe.

— Sana yiyemediğimi söyledim.

— Mutlak bir doktora görünmen gerek.

— İstemiyorum.»

Doktor ne yapabilirdi? Yapacağı da neye yarayacaktı? Kustuktan sonra kendini daha iyi hissetti. Karanlık çöktü içine; bırakıverdi kendini karanlığa. Okuduğu bir öyküyü düşündü: yer altında dolaşan bir köstebek, bir gün oradan çıkar ve serin, temiz havayı hisseder ama görmeyi beceremez. Laurence, bu öyküyü kendisine başka türlü anlattı: köstebek yer altında görmeyi becerir ve her şeyi kapkaranlık görür. Hiç bir anlamı yok bunun.

Jean-Charles baş ucuna oturdu ve elini avucunun içine aldı:

«Hayatım, bana seni üzen, canını sıkan şeyin ne olduğunu anlatmaya çalış. Doktor

Lebel'le konuştum, o senin çok büyük bir can sıkıntısı ve üzüntü içinde olduğunu sanıyor.

— Gayet iyiyim.

— İştahsızlıktan söz etti. Birazdan gelecek.

— Hayır istemem!

— Öyleyse bu işin içinden kendin çık. Düşün bakalım, boş yere iştahsızlık olmaz: nedenini bul.»

Laurence elini çekti.

«Yoruldum, bırak beni.»

Jean-Charles odadan çıktıktan sonra kendi kendine, evet can sıkıcı olaylar var, var ama yürümeyi, yemek yemeyi engelleyecek derecede değil, dedi. Daha beni Paris'e getiren Caravelle'deyken üzgündüm. Uçak sise gömülürken, kaçmasını beceremediğim hapishanenin kapılarının yeniden üzerime kapandığını görüyordum.

Jean-Charles hava alanındaydı:

«Güzel bir yolculuk yaptınız mı?

— Çok iyi geçti»

Laurence, ne yalan, ne de doğru söylüyordu. Bu söylenen bütün kelimeler ve kelimeler.... Evde çocuklar sevinç çığlıkları, sıçramalar ve öpücüklerle karşıladılar. Bir sürü soru sordular. Bütün vazolarda çiçekler vardı.

Bebekleri, eşarpları, etekleri, albümleri, ve fotoğrafları dağıttım. Sonra da nefis yolculuğu anlatmaya başladım. Daha sonra giysilerimi dolaba yerleştirdim. Yuvasına kavuşmuş bir genç kadın rolü yapıyormuş duygusu yoktu içimde: daha kötüsü vardı. Bir görüntü değildim, ama başka bir şey de değildim: bir hiçtim. Akrapol'ün taşları şu evin taşlarından daha çok yabancı gelmemişti bana. Yalnız Catherine....

«Catherine nasıl?

— Bana göre çok iyi, dedi Jean-Charles. Psikolog en yakın zamanda kendisine telefon etmeni istedi.

— Olur.»

Catherine'le konuştum; Brigitte paskalya tatilini geçirmek üzere Setton gölü yakınındaki evlerine çağırmıştı. İzin verir miydim? Evet. O da evet diyeceğimi bildiği için memnundu. Bayan Frossard'la çok iyi anlaşıyorlardı; ona gittiğinde resim yapıyor, oyun oynuyor ve eğleniyordu.

Belki de, anne—psikiyatr rekabeti klasik bir şeydi: ama ne olursa olsun ben bu durumdan kurtulamıyordum. Bayan Frossard'ı iki kez görmüş ve sevmemiştim: nazik, işini bilen bir görünüşü vardı. Ustaca sorular soruyor ve cevapları sınıflara ayırıyordu. İkinci kez ondan ayrıldığımda, hemen hemen benim, kızım konusunda bildiğim şeyler kadar, o da bilgi sahibi olmuştu. Yunanistan'a git-

meden önce ona telefon etmiştim: hiç bir şey söylemediydi, tedavi henüz başlamıştı.

«Ya şimdi?» diye sordum kendi kendime, kapısını çalarken. Tepeden tırnağa zırhlanmış, savunmaya hazırdım. Bu halimi görmezlikten geldi ve durumu tatlı bir sesle açıkladı. Genel olarak Catherine çok iyi bir duygusal dengeye sahipti. Beni ve Louise'i çok fazla seviyor fakat babasını pek fazla sevmiyordu; Jean – Charles'ın bu konuda biraz çaba göstermesi gerekiyordu. Brigitte için olan duyguları aşırı değildi. Yalnız, ondan yaşça daha büyük ve gelişmiş olduğu için, yaptığı konuşmalar Catherine'in huzurunu kaçırıyordu.

«Halbuki Brigitte bana dikkatli olacağına dair söz vermişti: çok da dürüst bir çocuk.

— Ama hanımefendiciğim. On iki yaşındaki bir çocuk nasıl sözlerini tartabilir? Belki bazı şeyleri anlatmıyor ama anlattığı diğer şeyleri de Catherine kötü değerlendiriyor. Resimlerinde, yaptığı çağrışımlarda, testlere verdiği cevaplarda bunalım apaçık göze çarpıyor.»

Gerçekten bunu biliyordum. Brigitte'den olanaksız bir şey istediğimi anlamam için bayan Frossard'ın bana söylemesine gerek yoktu: arkadaşlık açık kalpliliği zorunlu kılardı. Bayan Frossard'ın vardığı sonuç: Catherine'i korumanın tek çaresi, iki çocuğun karşılaşmasını önlemekti. Sert bir biçimde karşı çıkıldığında tehlikeli olan, dayanılması güç çocukca tutkular

söz konusu değildi. Karşılaşmaları akıllıca seyrekleştirilirse, Catherine'de ruhsal çöküntü yapmayacaktı. Şimdiden, yaz tatiline dek, birbirlerini daha az görmeleri ve gelecek yıl da aynı sınıfta olmamaları için çare bulmalıyım. Kızımın daha çocuksu arkadaşlar edinmesi de iyi olacaktı.

«Gördün mü! Hakkım varmış, dedi Jean – Charles başarı kazanmışçasına. Catherine'in ruhsal dengesini bu küçük kız bozdu.»

Hâlâ o sesi duyuyor, Brigitte'in eteğinin baskısına tutturulu iğneyi görüyordum: «Günaydın efendim»; boğazımda bir şeyler düğümleniyordu. Arkadaşlık değerli bir şeydi. Eğer küçükken bir kız arkadaşım olsaydı, bıkkın ve bezgin kalacağıma onunla konuşurdum.

«Peki olur, Paskalya'da yanımızda kalır.

— Çok canı sıkılacak.

— Daha ilgi çekici bir şey önerilirse o kadar üzülmez.»

Jean– Charles birden canlanıverdi: Catherine, Yunanistan'dan getirdiğim fotoğraflara büyük ilgi duymuştu; öyleyse Louise'le birlikte onu da Roma'ya götürürdük, ama dönüşte onu oyalayacak bir uğraşı bulmak gerekiyordu: spor, dans gibi. Binicilik! Çok güzel bir fikirdi, hattâ sevgi yönünü bile tatmin ederdi. Arkadaşın yerine bir at! Tartıştım, ama Jean – Charles kararlıydı. Roma ve binicilik...

Catherine'e Roma'ya yapacağımız yolculuktan söz edince, ne yapacağını şaşırdı: «Brigitte'e söz verdim, üzülür gitmezsem.

— Bir Roma yolculuğu bu, anlayış gösterir: her zaman böyle bir fırsat ele geçmez. Sen ilgi çekici bulmuyor musun?

— Brigitte'e gitmeyi daha çok isterdim.»

Üzülmüş, kederlenmişti. Ama hele bir kez Roma'ya gidelim, kuşkusuz hoşuna gidecek, arkadaşını da hiç düşünmeyecekti. Biraz daha da ustalıkla hareket edilirse, gelecek yıl onu tamamiyle unutacaktı.

Laurence'ın boğazı sıkılır gibi oldu. Ertesi gün Jean – Charles, herkesin önünde, Catherine'in durumunu tartışmamalıydı. Bu bir çeşit ihanet, sözünde durmamaktı. Aman ne romantizm! Sanki Catherine'miş ve hakkında konuşulanları ansızın duymuş gibi, utanca boğulduğunu hissetti Laurence. Babası, Marthe, Hubert, Jean – Charles ve Laurence hep birlikte Dominique'de akşam yemeğindeydiler. (Annem aile toplantılarından zevk alıyordu! Bunları da mı görecektik! Ya babamın ona karşı nazik tutumu!)

«Kız kardeşim bana tıpatıp benzeri bir olay anlattı, dedi. Dördüncü sınıftaki en iyi öğrencilerinden biri, annesi Madagaskarlı olan ve kendinden yaşça daha büyük bir kızla arkadaşlık kurmuş. Bütün dünya görüşü ve kişiliği değişmiş.

— Onları ayırmışlar mı? diye sordum.

— Orasını bilemiyorum.

— Bir uzmana akıl danışıldığında, öğütlerini yerine getirmek gerek gibi geliyor bana, dedi Dominique. Kanısına çok önem veriyormuşçasına babama dönerek: Öyle düşünmüyor musun?», dedi.

Dominique'in, babamın kendisine karşı gösterdiği özenden duygulanmış olmasını anlıyorum; öylesine dostluğa ve sevgiye ihtiyacı var ki. Beni tedirgin eden şey, babamın, onun işveli davranışlarına kendini kaptırmış olması.

«Doğrusu da o her halde.»

Bu duraklayıp ne söyleyeceğini bilemeyen ses, oysa Delf'te müzikten çıldırmış dans eden çocuğu seyrederken, benimle aynı kanıdaydı.

«Bana sorarsanız, sorun bambaşka bir şey», dedi Marthe.

Tanrısız bir evrende, bir çocuk için yaşamanın olanaksız olduğunu tekrarladı. Catherine'i dinin verdiği avunçlardan yoksun kılmaya hakkımız olmadığını söyledi. Hubert sessizce yemeğini yiyordu. Zihni anahtarlık takaslarıyla meşgul olmalıydı; bu onun son acayip tutkularından biriydi.

«Bir arkadaşa sahip olmak her halde çok önemli bir şey!», dedim.

— Sen pek âlâ arkadaşsız yapabildin, diye cevap verdi Dominique.

— Sandığın kadar kolay olmadı bu.

— Öyleyse bir tane arkadaş buluruz ona, dedi Jean-Charles. Ağladığına, kâbus gördüğüne ve derslerini iyi izleyemediğine göre Brigitte onun için bir arkadaş değil; Bayan Frossard, az da olsa, bir dengesizlik buldu onda.

— Ona dengesini bulmasında yardımcı olmalı ama, onu Brigitte'ten ayırarak değil. Ama baba, Delf'te, evreni tanımaya başladığında, insanın bocalamasının doğal olduğunu söylüyordun.

— Öyle doğal şeyler vardır ki, onlardan sakınmak çok daha iyidir. İnsan bir yerini yakarsa, bağırması doğaldır! En iyisi yakmamaktır. Eğer psikolog onu dengesiz bulmuşsa. . . .

— Ama sen psikologlara inanmıyorsun!»

Sesimin yükseldiğini hissettim. Jean-Charles canı sıkkın bir biçimde baktı bana.

«Bak dinle, mademki Catherine işi dramlaştırmadan bizimle gelmeyi kabul ediyor, sen de bu işi fazla büyütme.

— Dramlaştırmıyor mu?

— Asla.

— O halde bir sorun yok ortada!»

Dominique ve babam birlikte; o halde sorun yok, demişler ve Hubert de onaylar gibi başını sallamıştı. Laurence, yemek zorunluğundaydı ama, ilk spazm o zaman midesine girmişti. Kendini yenilmiş kabul ediyordu. Herkes haksız, kendi haklı olamazdı ya; hiç bir zaman bunu böyle düşünme küstahlığını göstermemişti. (Matmazel Houchet Galile'yi, Pastör'ü ve diğer başkalarını örnek gösterirdi ama, ben kendimi Galile'nin yerine koyamam.) Öyleyse Paskalya'da -birkaç güne kadar iyileşirdi, biraz yemek yemekten nefret edince, bu bir alışkanlık halini alıyordu- Catherine'i Roma'ya götüreceklerdi. Laurence midesinin burulduğunu hissetti. Belki de uzun bir süre yiyemeyecekti. Psikolog, Catherine'i götürmek istemediği için, yalandan kendini hasta ettiğini sanacaktı. Saçma. Eğer gerçekten istemese, kabul etmez ve bunun için de uğraşırdı. O zaman hepsi de isteğini kabul etmek zorunda kalırlardı.

Hepsi. Çünkü hepsi ona karşı idi. Biraz dikkati dağılır dağılmaz, o şiddetle uzaklaştırmak isteyip, dayanamadığı görüntü üzerine çöküveriyordu: bir Amerikan gıda maddesi reklâmı yapan afiş üzerindeki kişiler örneği gülen Jean – Charles, babası ve Dominique ... Barışmışlar ve kendilerini aile yaşantısının kıvancına kaptırmışlardı. Temel ayrılıklar gibi gözüken şeylerin, o kadar da önemi yoktu. Yalnız kendisi farklıydı onlardan; bir kenara fırlatılıp atılmış, yaşamaktan ve

sevmekten âcizdi. Elleriyle çarşafa yapıştı. İşte onu ölümden daha çok korkutan şey geliyordu: her şeyin çöküp, yok olduğu anlardan biri. Vücudu taş gibiydi. Haykırmak istiyordu ama taşın ne sesine, de gözyaşı vardır.

Dominique'e inanmak istememiştim; Yunanistan'dan dönüşümüzün sekizinci, yemek yediğimiz akşamın üçüncü günü bana:

«Düşünebiliyor musun, babanla ben, yeniden birlikte yaşamayı düşünüyoruz.

— Ne? Sen ve babam mı?

— Bu kadar mı şaşırttı seni? Niye ki? Aslında ortak pek çok şeyimiz var. İlk önce bütün bir geçmişimiz, sonra da sen, Marthe ve sizin çocuklarınız.

— Zevkleriniz birbirinizinkinden çok farklı.

— Farklıydı, yaşlanınca biraz değişti.»

« Sakin ol!» diyordum kendi kendime. Salonda bahar çiçekleri vardı: sümbüller, çuha çiçekleri. Onlar ya babamın armağanıydı, ya da Dominique'in zevki değişiyordu? Kimi taklit ediyordu? Olmak istediği kadını mı? Konuşuyordu. Kelimeler bir kulağımdan girip ötekinden çıkarken, ona inanmamak için hâlâ kendimi zorluyordum. O her zaman kendi kendine, olmayacak şeyler uydururdu. Güvene, sevilmeye, sayılmaya ihtiyacı vardı. Babamın da, ona karşı sevgisi, saygısı pek çoktu.

Babam onun bu tutkusunu, eğlenceli hayata aşırı bağlılığını, yanlış değerlendirdiğini, aslında bunların bir çeşit canlılık belirtisi olduğunu fark etmişti; ve bu arada da, doğal olarak, birlikte yaşayacağı birine de ihtiyaç duyuyordu. Kendini yalnız hissediyor ve sıkılıyordu. Kitaplar, müzik ve kültür bir varlığın yerini tutmuyordu. Doğrusunu söylemek gerekirse de, hâlâ çok yakışıklıydı. Hem o da kendi yönünden, bir gelişme göstermiş, olumsuzluğun verimsiz olduğunu anlamıştı. Dominique onun parlamento hayatı hakkında derin bir bilgi sahibi olduğunu bildiği için, radyodaki bir açık oturuma katılmasını istemişti: «Ne kadar hoşuna gittiğini bilmezsin.» O korkunç çığlıkların çınladığı salonun ılık havasında, sesi uyumlu ve memnun akıp gidiyordu. «Dayanılır, her şeye dayanılır.» Gilbert'in hakkı varmış. Bağırır, ağlar ve çırpınır insan; sanki yaşantıda, bu ağlamalara, çırpınmalara ve bağırmalara değecek bir şey varmış gibi. Doğru bile değil bu. Hiç bir şeyin önemi olmadığından, onarılamayacak hiç bir şey de yoktur. Niçin tüm yaşantısı boyunca insan yatakta kalmasın?

«Babamın yaşantısını çok mu sönük buluyorsun?», dedim.

Anlayamıyorum. Dominique babam konusunda ansızın fikir değiştirmemişti; onun dünya görüşünü paylaşmadığı gibi, orta durum diye adlandırdığı şeyi de paylaşmaya razı değildi.

«Aaa! Benim kendi yaşantım bana ait, dedi hararetle. Bu konuda tamamiyle anlaştık: herkesin kendi uğraşısı ve çevresi kendine.

— Bir çeşit barış içinde birlik mi yani?

— Öyle de istersen.

— Öyleyse, niye birbirinizi arasıra görmekle yetinmiyorsunuz?

— Hani, yani sen de, dünyayı tanımıyorsun, hiç bir şeyinde farkında değilsin!», dedi.

Bir süre sustu. Kafasını kurcalayan şeyin, pek hoş bir şey olmadığı belliydi.

«Sana daha önce de söyledim; erkeksiz bir kadın toplumda yeri olmayan kadındır. İkisi eş anlamlıdır. Biliyorum, daha şimdiden bana jigololar yakıştırıyorlar ve istekliler de var.

— O halde niye babamı seçtin? Daha parlak (Bu kelimenin üzerine basarak) birini seçebilirdin, dedim.

— Parlak mı? Gilbert'le kıyaslarsan, kimse parlak değildir. Bir başkasına evet demem, ikinci kalite bir şeyle yetiniyormuşum gibi olur. Baban tamamiyle bambaşka.» Yüzü, sümbüllerin ve çuha çiçeklerinin havasına uygun bir anlam aldı: «Uzun bir ayrılıştan sonra, yaşlılığı birlikte karşılamak üzere, yeniden birleşen karı koca; insanlar belki şaşacaklar ama, gülüp alay edemeyecekler.»

Bu konuda onun kadar emin değildim. Ama şimdi artık onu anlıyordum. Güven ve

sayılma duygusu: işte ihtiyaç duyduklarından ilki. Başkalarıyla kuracağı yeni ilişkiler onu, hafif meşrep kadınlar düzeyine indirecekti, oysa bir koca da, öyle kolay bulunmazdı. Yaratacağı kişiliği görür gibiydim: ulaşacağı en yüksek yere ulaşmış, başarılı ama havailikten kurtulmuş ve ağırbaşlı, daha güç erişilen zevkleri yeğleyen bir kadın olacaktı.

Ama babam razı mıydı? Hemen o akşam Laurence babasına uğradı. Eski eşya kokulu, sürü ile gazete ve kitaplarla dolu bekâr evini ne çok seviyordu Laurence. Gülümsemeye çalışarak, hemen gelir gelmez sordu:

«Dominique'in anlattığı gibi, birlikte yaşayacağınız doğru mu?

— Her ne kadar sana çok şaşılacak gibi geliyorsa da, evet öyle.»

Biraz ne yapacağını, ne söyleyeceğini şaşırmış gibiydi.

«Evet, doğrusu ya, şaşırdım. Yalnızlığına öyle çok bağlıydın ki.

— Annene gidip yerleşirsem, yalnızlığımı yitirmek zorunda değilim. Evi çok büyük. Bizim yaşımızda, ikimizin de bağımsız olması gerekir.»

Laurence yavaşça:

«Sanırım ki, iyi bir fikir.

— Sanırım. Çok içime kapanık yaşıyorum. Dünya ile ilişkimi sürdürmem gerek

hiç olmazsa. Hem biliyor musun, Dominique olgunlaştı ve beni eskisinden çok daha iyi anlıyor şimdi.»

Şundan bundan konuşup, Yunanistan anılarını tazelemişlerdi. Akşam Laurence yediğini kusmuştu. Ertesi gün, ne de daha ertesi gün yataktan kalkmamıştı. Kafası, birbirleleriyle çatışan kelimeler ve görüntüler dolu, bir çekmece idi, onlarla savaşmaktan yorgun düşmüştü. Çekmece açılacak olursa, her şey yerli yerindeydi. Çekmeceyi açtı. Yalnızca kıskançtı. Oedipe kompleksinden tamamıyla kurtulamadığım için annemi hâlâ hasmım olarak görüyordum. Elektra, Agamemnon. Bunun için mi Miken beni bu kadar duygulandırmıştı? Hayır. Hayır. Zirva hepsi bunların. Miken güzeldi ve beni etkileyen de güzelliği idi. Çekmece kapandı, içindekiler çarpışmaya başladı. Kıskancım ama, özellikle ve özellikle..... Hızlı hızlı nefes almaya ve soluğu kesilmeye başladı. Öyleyse babamın bu olgunluğu ve neşesi gerçek değildi ve kendi öz aydınlığı kendine yetmiyordu! Bunu anlayamadığı için, kendi kendine kızdı Laurence; belki de aradığı bu giz yoktu, evet yoktu: bunu Yunanistan'dan beri biliyordu Laurence. *Hayal kırıklığına* uğramıştım. Bu kelime hançer gibi saplandı. Haykıramayacağını bildiği halde, bunu engellemek istercesine mendili tıkadı ağzına. Hayal kırıklığına uğradım, uğramakta da haklıyım. «Ne kadar hoşuna gitti, bilemezsin.» Babam da: «Beni eskisinden çok

daha iyi anlıyor.» Övüldüğünü hissetti. *Övülmek*, dünyaya öylesine belli bir ilgisizlikle ve tepeden bakan, her şeyin geçici olduğunu bilen, huzuru umutsuzluğun epey ötesinde bulan babam... İnancından asla dönmeyen o, yalancılık ve uşaklıkla suçladığı radyoda gidip konuşacaktı. O da bir başka soydan değildi. Mona: «Ne olacak! Hık demiş, birbirlerinin burnundan düşmüşler.» diyecekti.

Bitkin, uyuklayıp kalmıştı. Gözlerini açtığında Jean- Charles oradaydı:

«Hayatım, doktora gözükmen kaçınılmaz oldu artık.

— Ne için?

— Seninle konuşacak, rahatsızlığının nedenini anlamanda sana yardımcı olacak.»

Laurence sıçradı:

«Hayır! Asla! Benimle oynanmasına izin vermeyeceğim.» Bağırdı: «Hayır! Hayır!

— Sakin ol.»

Yastığının üzerine yığıldı. Onu yemek yemesi için zorlayıp, her şeyi yutturacaklardı. Hangi her şeyi? Bütün kustuklarını, kendi yaşantısını, yalan aşkları ile başkalarının yaşantısını, onların para işlerini ve yalanlarını yutturacaklar, onun hayal kırıklığını, her şeyi reddetme hastalığını iyileştireceklerdi. Hayır. Niye hayır? Gözlerini açıp da, karanlığı gören köstebeğe bunun ne yararı olmuştu?

Ya Catherine'in? Göz kapaklarını mı çivilemeli? Yüksek sesle «Hayır» diye bağırdı. Catherine'e bu yapılamaz. Bana yapılanın, ona da yapılmasına izin vermeyeceğim. Benden ne yarattılar? Kimseyi sevmeyen, dünya güzelliklerine duygusuz, ağlamasını bile bilmeyen bir kadın, kustuğum bu kadını yarattılar. Catherine'nin ise, tam tersine, hemen gözlerini açmalı, belki bir ışık süzülüp ona kadar ulaşır ve belki de o kendini kurtarırdı... Neden? O geceden. Bilgisizlikten ve ilgisizlikten. Catherine..... Ansızın doğruldu yerinden.

«Bana yapılan, ona yapılmayacak.

— Sakin ol.»

Jean – Charles bileğinden tutmuş, gözleri birinden yardım bekler gibi, sağa sola bakınıyordu. Her zaman haklı olduğundan çok çok emin, çevresini oldukça iyi etkileyen, Jean – Charles'ı, beklenmedik en ufak bir olay, korkutmaya yetiyordu.

«Sakinleşmeyeceğim. Doktor da istemiyorum. Sizler beni hasta ediyorsunuz. Sizlerin isteklerine boyun eğmeyip, kendi kendime iyileşeceğim. Catherine konusunda da, meydanı size bırakmayacağım. Ben hapı yuttum, ama onu sakatlayamayacaklar. Arkadaşından yoksun bırakılmasını istemiyorum. Tatilini Brigitte'le geçirmesini istiyorum ve bu psikoloğa da artık bir daha gözükmeyecek.»

Laurence üstündeki örtüleri attı ve kalktı. Sırtına bir sabahlık geçirdi; birden Jean-Charles'ın ürkmüş bakışlarını gördü.

«Doktoru çağırma, aklımı kaçırmıyorum. Sana düşündüklerimi söylüyorum o kadar. Böyle de yüzünü asıp durma!

— Söylediklerinden hiç bir şey anlamıyorum.»

Laurence çaba gösterip, sakin bir sesle:

«Basit. Catherine'le ilgilenen benim. Sen uzaktan uzağa karışıyorsun. Ama onu ben yetiştiriyorum ve onun hakkında da karar vermek bana düşer. O kararları da veriyorum şimdi. Bir çocuk yetiştirmek, ondan güzel bir görüntü yaratmak değildir.....»

Kendine karşın Laurence'ın sesi yükseldi ve konuştu, konuştu... Tam olarak ne söylediğini bilmiyordu ama ne çıkardı? Önemli olan Jean-Charles'dan ve diğerlerinin hepsinden daha çok bağırıp, onları susturmaktı. Kalbi hızlı hızlı attı ve gözleri yandı:

«Kararlarımı verdim ve dönmeyeceğim onlardan.»

Jean-Charles gittikçe daha afallamış bir durumda, yumuşak bir sesle mırıldandı:

«Niye bütün bunları bana daha önce söylemedin? Hasta olmana değmezdi. Bu konuda öylesine hassas olduğunu bilmiyordum.

— Hassasım, evet. Belki artık kalpsizim ama bu konuda hassasım.»

Laurence, Jean-Charles'ın gözlerine gözlerini dikti ve Jean-Charles başını çevirdi:

«Bana önceden söylemeliydin bunu.

— Belki. Her neyse, şimdi söyledim işte.»

Jean-Charles inatçı idi ama, aslında Brigitte ile Catherine arasındaki dostluğu hiç önemsemiyordu. Onu gerçekten ilgilendirmiyordu bu konu, çünkü çok çocuksu buluyordu. Beş yıl önce olanlar da hoş değildi. Yeniden aynı duruma düşmemi istemezdi. İşi sıkı tutarsam, kazanırım.

«Eğer savaş istiyorsan savaşırız.»

Omuzunu silkti:

«Savaş? İkimizin arasında mı? Kiminle konuştuğunu sanıyorsun?

— Bilmem sana bağlı.

— Seninle hiç bir zaman zıtlaşmadım.» dedi ve bir an düşündü Jean-Charles:

«Doğru, sen benden daha çok ilgileniyorsun Catherine'le. Son kararı vermesi gereken de sensin. Bunun aksini hiç iddia etmedim.» Canı sıkkın bir biçimde: «Hem düşündüklerini açıklasaydın, her şey çok daha kolay çözümlenirdi.»

Laurence zorla gülümsedi:

«Suçluyum. Ben de seninle zıt gitmeyi hiç sevmem.»

Sustular.

«Anlaştık mı öyleyse? Catherine tatilini Brigitte'le geçirecek.

— Eğer istediğin buysa.

— Evet.»

Laurence saçlarını taradı, kendine çeki düzen verdi. Aynadaki solgun görüntüsüne, kasılmış yüzüne baktı: benim için her şey bitti, diye düşündü. Ama çocuklar şanslarını kullanma fırsatını elde edeceklerdi. Hangi şansı? Onu bile bilmiyordu.

DOĞAN YAYINLARI

- AMERİKAN BELGELERİYLE AMERİKAN EMPERYALİZMİNİN DOĞUŞU — 7.50
  Doç. Dr. Türkkaya Ataöv
  (2. baskı)
- SAĞCI DÜŞÜNÜŞÜN KRİTİK TARİHİ — 12.50
  Adam Şenel
- SİYASET BİLİMİNE GİRİŞ — 20.00
  Prof. Dr. Bülent Dâver
  (Mevcudu kalmadı)
- ÜNİVERSİTE SORUNLARI — 5.00
  MİCROCOSMOGRAPHIA ACADEMICA
  Prof. Seha L. Meray
- ÇAĞDAŞ SİYASAL DOKTRİNLER — 10.00
  Prof. Dr. Bülent Dâver
- TÜRKİYE'DE KAPİTALİZMİN GELİŞMESİ VE İŞÇİ SINIFI — 6.00
  Dr. Kurthan Fişek
- ÇİN'İN SÖMÜRGELEŞMESİ VE AMERİKA'NIN ASYA POLİTİKASI — 15.00
  Prof. Dr. John King Fairbank
  Çev.: Ünsal Oskay
- DOĞUDA DEĞİŞİM VE YAPISAL SORUNLAR — 12.50
  (Göçebe Alikan Aşireti)
  Dr. İsmail Beşikçi
- GİDE 10 CAN PAZARI — VAY KURBAN — GİDE HAYVANLAR VE İNSANLAR — 15.00
  Fikret Otyam
- TEKELCİ KAPİTALİZM — 20.00
  Paul A. Baran, Paul M. Sweezy
  Çev.: Filiz Onaran
- MARX'IN TOPLUM KURAMI — 12.50
  Çev.: Doç. Dr. Özer Ozankaya

- BIYIKLAR KONUŞUYOR — 12.50
  (Hasan Hüseyin) Korkmazgil
- TÜRK DEVRİMİ VE SONRASI — 15.00
  1919 - 1946
  Doç. Dr. Taner Timur
- KIZILKUĞU *(şiirin uyanışı)* — 7.50
  Hasan Hüseyin *(Korkmazgil)*
  (TRT 1970 Şiir Ödülü)
- KADIN VE KERTENKELE *(Grodiva)* — 7.50
  Wilhelm Jensen
  Çev.: Bedrettin Cömert
- TOY — 10.00
  William Goldman
  Çev.: Mehmet Özyurt
- AĞLASUN AYŞAFAĞI *(Şiir)* — 15.00
  Hasan Hüseyin *(Korkmazgil)*
- KURDUN GÖLGESİ — 15.00
  Patrick Reumaux
  Çev.: Mehtap Önen
- GÜZEL GÖRÜNTÜLER — 15.00
  Simone de Beauvoir
  Çev.: Harika S. Şeren

ÖZEL DİZİ :

- ULUSLARARASI İKTİSAT — Cilt 1 — 20.00
  C.P. Kindleberger
  Çev.: Doç. Dr. Necdet Serin
- ULUSLARARASI İKTİSAT — Cilt 2 — 35.00
  C.P. Kindleberger
  Çev.: Doç. Dr. Necdet Serin

Jean Paul Sartre Arşivi

GÜZEL GÖRÜNTÜLER

SIMONE DE BEAUVOIR

Mars Matbaası Ankara

İnsanı etkileyen bir kitap... Simone de Beauvoir çok dikkatli bir gözlemle toplumsal ayrıntıları göz önüne seriyor. Konu, Paris yüksek tabakasının amerikanlaşmış gösterişli - teçimsel - artistik hayatından görüntülerdir.

Observer

Az rastlanan bir cesaret; derin, ciddı ve insanı rahatsız eden bir kitap. İnsanlığın en güçlü inançlarına saldırıldığı için bazı okurları şaşırtacak ve ürkütecektir.

Queen